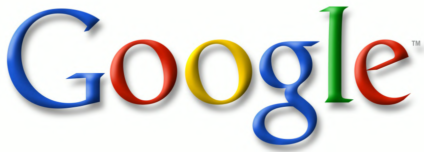

Google

HET

KLOOSTER VAN DIEPENVEEN.

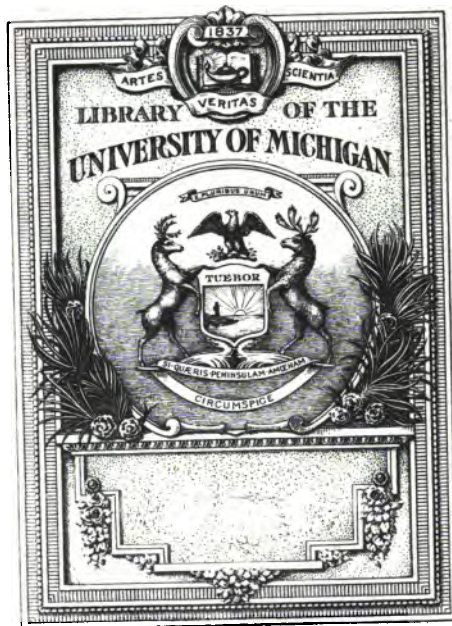
HANDSCHRIFT,

UITGEGEVEN EN TOEGELICHT

DOOR

W. R. E. H. OPZOOMER.

'S GRAVENHAGE
GEBR. BELINFANTE
1886.

1837
ARTES
VERITAS
SCIENTIA
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
E PLURIBUS UNUM
TUEBOR
SI QUÆRIS PENINSULAM AMŒNAM
CIRCUMSPICE

Van den doechden der vuriger ende stichtiger susteren van Diepen Veen.

HET KLOOSTER VAN DIEPENVEEN.

HANDSCHRIFT,

UITGEGEVEN EN TOEGELICHT

DOOR

W. R. E. H. OPZOOMER.

'S GRAVENHAGE
GEBR. BELINFANTE
1886.

VOORREDE.

Tusschen Dieren en Brummen, onder Spankeren, ligt het bekoorlijk landgoed waarop Gelder's toren prijkt; wie eenmaal daar de gastvrijheid der vriendschap heeft mogen genieten, zal zich ongetwijfeld de zaal herinneren, waarin de merkwaardige boekenschat van den toren wordt bewaard.

Uit dien schat zijn het vooral twee handschriften, tot de geschiedenis onzer vaderlandsche beschaving in de vijftiende eeuw behoorend, die in hooge mate de aandacht verdienen. En die ze ook getrokken hebben van mannen, wier studie de historie van staat en kerk heeft verrijkt. Ik heb niet alleen den naam te noemen van den geleerden Antonius Matthaeus, die een zeer klein gedeelte van het ééne achter een zijner werken heeft opgenomen [1]), maar ik moet ook wijzen op den te vroeg ontslapen Prof. W. Moll en den Leidschen hoogleeraar Prof. Acquoy.

De twee handschriften, die ik bedoel, bevatten beide levensbeschrijvingen van vrome, devote zusters. Het eene uit het

---

1) „met eene slordigheid in de spelling, die men zich thans niet meer zou veroorloven." Prof. Acquoy, het klooster te Windesheim en zijn invloed II 186. 1.

R. H.

welbekende huis der zusteren van het gemeene leven te Deventer, door Geert Groote gegrondvest en daarom Meester Geerts huis genoemd; het andere uit het klooster van Diepenveen, door Johan Brinckerinck, Grootes vriend en leerling gesticht. Van beide heeft Moll een bloote kopie laten maken „door een nauwkeurig afschrijver", zooals hij getuigt, wiens nauwkeurigheid echter nog al wat te wenschen heeft overgelaten. De twee afschriften, „samen 1050 vrij dicht beschreven bladzijden sterk", zijn uit Moll's boekerij na zijn dood in die der Amsterdamsche universiteit overgegaan.

Het handschrift, waarvan thans het begin, trouwens op zich zelf een geheel, ter algemeene kennis wordt gebracht, is dat hetwelk over Diepenveen handelt. Of ook het vervolg het licht zal zien, zal geheel van de belangstelling die het vindt afhangen.

Het is een kwartijn in bruin lederen band met sloten, 190 bladen groot, met een gelijke duidelijke hand op zwaar papier in twee kolommen geschreven, en wel, blijkens de slotwoorden, in het jaar 1534. Zooals reeds gezegd is, het bevat de levensbeschrijvingen van vele nonnen uit het Diepenveensche klooster, beginnende met die van Salomee Sticke († 1449), en eindigende met die van Armgert van Lissen († 1472). Ze zijn opgesteld in het klooster zelf en de schrijfsters „spreken doorgaans als oog- en oorgetuigen." Het oorspronkelijke handschrift zal in Diepenveen gebleven zijn, dat van den Gelderschen Toren is daarnaar geschreven in Meester Geertshuis, hetwelk al in de twaalfregelige inleiding als „ons huis" wordt aangewezen. De eigenlijke levensbeschrijvingen loopen slechts tot het eind der eerste zijde van blad 175. Daarop volgt nog „een uitvoerig en hier en daar belangrijk verhaal der geschiedenis van een klooster bij Minden, dat omstreeks het midden der vijftiende eeuw door eenige Diepenveensche nonnen hervormd werd, nadat de bewoonsters maar al te lang en al te zeer in het algemeene zedenbederf der kloosterlingen van dien tijd hadden gedeeld."

De letters van ons handschrift zijn zwart, met de volgende uitzonderingen: 1°. blauw is de eerste letter der eerste biographie. 2°. rood zijn de regels der inleiding tot het geheel, van de opschriften der verschillende deelen, en de eerste letter van ieder deel. 3°. zwart, met rood er in, zijn de hoofdletters, waarmee de volzinnen openen, en de aanvangletters der eigennamen, als ze tevens hoofdletters zijn. Bij zeer vele eigennamen toch heeft men niets dan kleine letters, en dan zijn ze ook alleen zwart. 4°. rood zijn ook de teekens, die overeenkomen met de maan in haar laatste phase, en die wel niets anders kunnen aanduiden dan het begin van een nieuwen regel. In deze eerste aflevering, dus in de eerste twee levensbeschrijvingen, vindt men dat teeken slechts 67 maal.

Verluchting (illuminatie) is er zoo goed als niet bij aangebracht. Slechts enkele beginletters zijn iets sierlijker, en om de linkerhelft der eerste zijde van het eerste blad is een weinig bloemwerk (floratuur) gemaakt.

Van interpunctie is nauwelijks sprake, en waar er een enkele maal iets van voorkomt, heeft ze geen waarde. Ditzelfde geldt ook van de afdeeling in volzinnen en pericopen; „het alleronverwachtste gebruik van hoofdletters" treft men ook hier aan. In het geheel vertoont zich „de onmogelijke middeleeuwsche interpunctie" waarover het Historisch Genootschap te Utrecht zoo klaagt, ook hier in al haar grilligheid.

Evenmin als zij dus een band mag wezen, evenmin mag het de woordsplitsing of woordkoppeling. Er is volstrekt geen bezwaar in, bijv. *soedat* of *daerna* in één woord te schrijven, ook waar het handschrift er twee woorden van maakt. [1])

De spelling daarentegen heb ik volmaakt trouw gevolgd, met al haar wonderlijke ongelijkmatigheden. In de Inleiding op zijn Middelnederlandsch woordenboek (bl. v) wees Prof.

---

1) In het handschrift zelf is het nu eens *in der*, dan weer *inder*, nu eens *onder tijden* dan weer *ondertijden* enz.

Verdam er op, dat menig woord „in 't mnl. op drie of vier verschillende wijzen gespeld wordt", en dat, „gelijk ieder weet, de spelling der mnl. woorden alles behalve vast is." In ons handschrift komt dit al heel sterk uit. Geen zweem van vastheid, zelfs niet op één en dezelfde bladzijde. Niet eens in eigennamen. De eerste biographie zal, naar de inleiding, die van „Salomee Sticken" zijn, maar al in den eersten volzin wordt de toenaam „Sticke" geschreven, zooals het ook wezen moet, en de voornaam komt ook als „Salome" voor, waarvan hetzelfde te zeggen is. Ook schrijffouten ontmoet men nu en dan, als *enyde* voor *eynde*, *sege* voor *segede*, *overvlodi* voor *overvlodige*.

Op de letter *A* is door Prof. Verdam aangeteekend: „In Geldersche oorkonden vindt men meermalen de *a* voor zuiver mnl. *o* bijv. *apenbaar* (openbaar), *aver* (over), *avet* (ooft) enz." Ons handschrift vertoont ons dat verschijnsel op vele plaatsen. Zoo *aven* (oven), *vercaren* (vercoren), *baven* (boven) enz. Van Prof. Acquoy (het klooster te Windesheim en zijn invloed, I, 63, 1) weten we, dat *Bertholden ten Hove* ook onder den naam *Bertholden ten Have* voorkomt.

Genoeg van den vorm.

Wat den inhoud van ons handschrift betreft, ik heb dien reeds aangeduid als een bladzijde uit de geschiedenis onzer vaderlandsche beschaving in de vijftiende eeuw. En wel een zeer belangrijke bladzijde. Ze maakt ons bekend met „het uit- en inwendig bestaan der devoten en niet-devoten van alle standen des volks, hun zin en zijn, hunne deugden, gebreken, levenswijze enz., tot in de fijnste détails, en dat met zulk een volledigheid en naieve eenvoudigheid, dat men bij de lectuur geheel in den voortijd verplaatst wordt en het verhaalde als met het oog aanschouwen kan." Vooral in „het godsdienstige volksleven onzer vaderen van alle standen der maatschappij van de vijftiende eeuw" leidt zij ons in. Het meest in dat der „hervormde menschen", der „devoten" van dien tijd, der „moderne devotie", groot geworden onder de

geestelijke macht van Geert Groote en de zijnen; het meest van allen in dat der vrouwelijke kloosterlingen, onder die macht »tot onzen lieven Heere bekeerd."

Dat kloosterleven heeft zonder twijfel zijn aantrekkelijken kant. Niet alleen voor katholieken, maar ook voor protestanten, die ware vroomheid, in ootmoed, berusting en zelfverloochening openbaar, in alle vormen weten te herkennen en te waardeeren. Het moet ook hun belang inboezemen, een blik te werpen op hen die in devote afzondering hun leven aan den dienst van God hadden gewijd.

Maar er is ook, zelfs in kloosters van dezen geest bezield, veel wat ons mishagen moet. Daar is iets eentonigs in dien kring van denkbeelden, waarin men zich voortdurend beweegt, dien kring van godsdienstige voorstellingen, waarbij het is alsof de werkelijkheid in het niet zonk, en als vergat men dat de wereld niet enkel woelig en zondig, maar ook bedrijvig en nuttig, schoon en goed is.

Daar is tevens iets ontzenuwends in die mystiek met haar gelijkvormige, vaak sentimenteele en ziekelijke spreekwijzen [1]), in al die ondoelmatige offers die men van zichzelf en van anderen vordert, en die menigmaal het onschuldigste en liefelijkste met onnut kwellen en plagen verstoren. Daar is vooral iets pijnlijks in die bestendige verheffing van het schouwend boven het handelend leven, die lofzangen op de bespiegeling, dat ontvlieden der maatschappelijke bezigheid in de zoete eenzaamheid der cel, dat ijveren tegen geleerdheid en wetenschap, meest als ijdele „curieusheit" bespot, die geringschatting van al wat sierlijk en schoon is, dat hunkeren naar den dood, waarmee alle leed en schuld, maar ook alle arbeid ten einde is.

Doch waartoe het voor en tegen als op een goudschaal gewogen en met elkaar vergeleken? De vrome zusters, wier beeld ons in de volgende bladzijden geteekend is, hebben niet

1) Moll heeft aan het eind van zijn Johannes Brugman (II. 420—424) een lange „lijst van woorden en zegswijzen uit het spraakgebruik der devoten" medegedeeld.

zich zelf, niet haar eer, haar voordeel of genot gezocht, ze hebben niets gezocht dan wat ze in gemoede, met volle overtuiging, als het beste, het hoogste en heiligste vereerden en liefhadden. Laten ze het dikwijls op den verkeerden weg hebben gedaan, dat ze het gezocht, dat ze er alles voor over hebben gehad, strekt haar tot eeuwige eer.

Uit dit oogpunt beschouwd, moge dit handschrift een vriendelijke ontvangst te beurt vallen!

Ten slotte nog een paar woorden.

Vooreerst, dat ik bij deze uitgaaf aan de grootste nauwgezetheid een betamelijke vrijheid heb willen paren. Mijn richtsnoer is in de „bepalingen over de uitgave van handschriften", door het Historisch Genootschap te Utrecht vastgesteld.

Eindelijk mijn oprechte dank aan het bestuur der Amsterdamsche universiteits-boekerij, dat mij Moll's kopiën voor geruimen tijd wilde leenen, maar vooral aan Mevr. de Baronesse van Rhemen, die mij met de grootste welwillendheid hare belangrijke handschriften ten gebruike, zoo ik het wenschte ook ter uitgave, afstond.

W. Opzoomer.

Utrecht, 20 Januari 1886.

Hijr begint een weynich van den doechden der vuriger ende stichtiger susteren van Diepenveen, welker eendeels uut onsen huyse aldaer geset weren [1]). Ten iersten: van der eerwerdiger mater Salomee Sticken, wilneer [2]) onse weerdige meystersche [3]).

De eerweerdige mater Salomee was eens eersamen mans dochter, geheyten Hermen Sticke, wonende toe Grolle, ende was seer werlick [4]) ende hadde groet guet. Ende desgelijcks was sijn huysvrouwe seer eerbaer ende vol werldes. Ende hij hadde drie dochtere, daer die eersame mater die ionxte van was.

Op een tijt quam hij daer meyster Gerijt die Groete [5]) een sermoen dede. Doe stont hij ende hoerdet myt andachte,

---

1) „welker eensdeels uut onsen huyse aldaer geset weren" = die ten deele uit ons huis, meester-Geertshuis te Deventer, zich daar gevestigd hadden.

2) „wilneer" = weleer. Het is een samentrekking van wileneer.

3) „meystersche" is meesteresse. Dien naam droeg de leidsvrouw van ingekleede kloosterlingen, die in het proefjaar waren. In het meester-Geertshuis te Deventer, waarvan hier sprake is, moesten volgens de statuten (van 1379) de bewoonsters ieder jaar bij meerderheid van stemmen een „meystersche" benoemen, aan wie zij — was de keuze door de schepenen bekrachtigd — dat jaar volkomen gehoorzaamheid hadden te bewijzen. Op straffe van het huis te verlaten, moest de gekozene de benoeming aannemen.

4) „ende was seer werlick" = en (die) was zeer wereldsch.

5) „Gerijt die Groete" = Meester Geryt of Gerijt die Groete is, ook in ons Handschrift, de naam van den man, dien wij Geert Groote plegen te noemen. Hij is in 1340 te Deventer geboren en aldaar in 1383 overleden. Zie verder o. a. Delprat, over de Broederschap van G. Groote, bl. 4—27.

Bij de personen, die in het overige van ons HS. genoemd worden, zal ik geen aanteekeningen voegen. Want eens vooral verwijs ik voor de kennis van hun leven en werken, behalve naar het aangehaalde werk van Delprat, naar Moll, Johannes Brugman en het godsdienstig leven onzer vaderen in de vijftiende eeuw; naar Moll's Kerkgeschiedenis van Nederland vóor de Hervorming en naar Prof. Acquoy's werk, het Klooster te Windesheim en zijn invloed. Achter al die vier werken, vooral achter de twee laatste, staan zoo uitvoerige en volledige registers, dat ik het geheel onnoodig acht bij elken naam de plaatsen aan te wijzen, waar over dien man of die vrouw, die hem draagt, gehandeld wordt.

soedat sijn herte van bynnen beruert waert tot beterynge sijns levens.

En niet lange daerna, so genck hij tot meyster Gerijt ende sprack myt hem van zalicheit sijnre zielen. Ende als hij myt hem gespraken hade, soe liet hij rechtevoert achter sijn ruterschap [1]), ende sloech hem altemale neder [2]), ende bekierde hem geheel tot onsen lieven Heren, ende scheyde hem voert des nachtes van sijnre huysvrouwen, dat hij voert meer niet bij hoer en sliep.

Hij leve [3]) voertan in den anxte Godes, ende was seer vurich penytencie te doen voer sine sunden. Hij droech een panser naest [4]) sijn bloete lijf, VII iaer lanck, ende daer een haren cleet op. Ende hij hadde sine salen uut sine schoen gesnede, ende genck soe blotes voets opter eerden. Ende doe dat gemercket waert, toech hij die schoen myt allen uut, ende genck soe; ende plach hem vaeke te geyselen. Ende sijn dochter Salomee was noch seer ionck ende een guet kint, dat plach hij ondertijden mede te geyselen. Hij hadde sie sunderlinge lief, omdat hij daer noch wat guedes van haepte.

Als hij aldus vurchlike [5]) levede ende voertgenck in doegeden, soe waert meyster Gerijt denckende op Hermen Sticke, hoe dattet myt hem wesen mochte. Doe quemen sie te samen in den geeste, ende also vernam hij sinen staet. [6])

Doe sijn dochter Salomee oelt was XIIII iaer, soe began sie hoer uutwerts te kieren [7]), ende volgede horen susteren nader werlt, dat hem seer swaer was. Ende plach sie daer dicke om te berispen, mer hij mostet lijden hent [8]) dattet God anders versach.

Hy begant vurichlike, ende volherde zalichlike; ende in dat panser, dat hij toe dragen plach, daer waert hij in begraven. Ende sine ziele was Gode ene bequame offerhande, mer Salomee,

---

1) „soe liet hij rechtevoert achter sijn ruterschap" = toen verloochende hij terstond zijn voornamen stand. rechtevoert = terstond. achterlaten = varen laten, prijsgeven, verloochenen. ruterschap = ridderschap, adel.

2) „sloech hem altemale neder" = vernederde of verootmoedigde zich geheel.

3) „leve" voor levede = leefde.

4) „naest" = het dichtst aan, vlak op.

5) „vurchlike" = vurichlike.

6) „sinen staet." Hier wordt aan den staat zijner ziel gedacht.

7) „soe began sie hoer uutwerts te kieren" = toen begon zij zich tot de wereldsche zaken en genietingen te wenden.

8) „hent" = tot, tot dat, tot aan.

sijn dochter, volchde hore naturen in schonen clederen ende in andere cijrheit [1]). Sie was homodich ende seer eersam van zeden na den staete der werlt, ende een bequame [2]) persoen van staturen, mer niet groet. Sie was vaeke by den heerschap [3]), en plach hem helpen te sticken.

Ende als sie plach te beden, soe bad sie onsen lieven Heren om eer ende omme guet, dat hoer onse lieve Here overvloedelike gaf, mer in een ander maniere dan sie begeerde, ende dan hoer menynge was. Want die rijckheyden ende eer, die hij hoer namaels gaf, die weren hoeger in sijnre tegenwordicheit, ende eerlijc voor allen menschen, als men noch wal horen sal.

Doet genaeckte den gulden iaer [4]), doe waert onse vader, die Pawes [5]), beweget mit barmherticheit, om der groter sterften die doe was, ende sette dat gulden iaer eer dant boerde [6]). Ende doe hem dat volck besaete [7]) omme derwert te gaen, om aflaet van pijnen ende van schult te halen, soe waert Salomee Sticken ock van bynnen getógen, die doe was van XX iaren, dat aflaet ock te halen. Mer hoer gruwelde daer wat voer, dat sie die luyde niet verstaen en solde, ende ock voer ander saeken. Ende als sie hijrvoer soergede, soe gevyelt, dat sie quam by here Johan die Waele, die pryor was toe Belheem [8]) in Zwolle. Desen segede sie hoer begeerte, dat aflaet te halen. Doe hij hoer begeerte gehoert hadde, segede hij hoer onder ander worden: volghet my, ende gy sult ene

1) „cyrheit" = sieraden.

2) „bequame" = bevallige.

3) „by den heerschap" = bij de aanzienlijke lieden, welke zij in het borduren hielp.

4) „doet genaeckte den gulden jaer" = toen men naderkwam aan het gulden jaar. Het gulden of jubeljaar, waarbij aan alle Katholieken, die zich naar Rome begaven, aflaat hunner zonden werd verleend, is voor de eerste maal gehouden in 1300 door Paus Bonifacius VIII. Om echter algeheelen aflaat te bekomen, moesten de inwoners der stad minstens 30 dagen en de vreemden 15 dagen achter elkander de St. Pieterskerk bezoeken. Paus Clemens VI (1343) verklaarde elk 50ste jaar voor een gulden jaar, terwijl Urbanus VI (1389) ieder 30ste en ten slotte Paul II (1470) ieder 25ste jaar er voor verklaarde. Wanneer het den Pausen echter voorkwam, dat het beter was een jubeljaar om bepaalde redenen te vervroegen, dan werd zulks door hen gedaan. Het hier bedoelde jubel of gulden jaar is dat van 1390; de Paus, die dit jubeljaar vier jaar vervroegde, was Urbanus VI (1378—1389).

5) „die pawes" = de Paus.

6) „eer dant buerde" = eer dan het moest wezen.

7) „doe hem dat volck besaete = toen zich de menschen toerustten.

8) „toe Belheem" = in het klooster Bethlehem. Het hier bedoelde is het huis B. Mariae in Bethlehem te Zwolle, staande onder de proostdij van Bethlehem bij Doetichem; zie Acquoy het kl. te W. III. 15.

roemsche vaert [1]) doen. Ende sie volgede hem, ende hij brachte sie toe Deventer totten susteren van meyster Gerijts huys.

Doe hoer die susteren segen, soe en hadden sie hoer soevoert niet geerne angenamen, omdat sie soe werlike genck. Soe wolden sie sij iersten proeven, ende ondervinden of sie ock den rechten geest hadde, ende van wat gestande [2]) dat sie was. Doe wasser een eersame weduwe, die van meyster Gerijt bekiert was, ende was genoemt Lutgert Ommynges, ende quam namaels ten Diepenveen mytter wonne, myt hore dochter ende myt hore dochter dochter. Ende die dochter hadde ock enen sone toe Marienborn [3]), die daer monick ende priester was, ende ock een dochter toe meyster Gerijts huys. Ende die moder van desen kinderen hiet Hermen Huberts of ter Braeck. Mit deser zaliger Lutgert, die seer ynnich was, waert Salomee Sticken een wijltijdes bestadet [4]), omme hoer menynge ende horen syn te ondervynden. Doe sij daer ene corte tijt gewont hadde, soe ondervonden sie, dat sie hoer stanthactelike [5]) ende seer eersamlijc ende oetmodelike hadde.

Ende doe die duvels segen, dat sie hem ontgaen was, soe vervolgeden sie hoer seer swaerlijck, sienlijc ende onsienlijck. Mer sie bleef starck in den Heren, die hoer hulper was, die sie leerde ende reygeerde. Want hij hadde sie uutvercaren ende gerapen, in sinen wijngart troulike te arbeyden om zalicheit velre zielen. Daeromme wast hoer seer nutte, dat hoer die duvel temtierde, opdat sie hoer bedriechnisse mocht leren kennen myt ondervynden, ende namaels horen geesteliken kinderen te hulpe mochte comen myt raede ende myt dade.

Als hoer die duvel dus banghe [6]) riet, soe volgede sie dat inspreken des hilligen geestes, ende apenbaerde altemale des viandes bedriechnisse here Florens [7]) ende den anderen vaders. Ende sie dede daerin na horen raede ende guetduncken. Ende uut desen starcken strijde, soe ondervonden sie, dat hoer be-

---

1) „gy sult ene roemsche vaert doen." Iets dat in zijn schatting geen minder waarde heeft dan een bedevaart naar Rome.

2) „van wat gestande dat sie was" = van welke gesteldheid zij was.

3) „Marienborn." Een klooster bij Arnhem; zie Prof. Acquoy. t. a. p. III. 22.

4) „mit deser bestadet" = met of bij deze geplaatst.

5) „stanthactelike." Bij Kiliaan zijn de vormen: standaftich, standachtigh, standvastigh. De zin is dus: zij had zich, of was, standvastig, eerbaar en ootmoedig.

6) Voor „banghe" zal wel „langhe" te lezen zijn.

7) Florens Radewijnsz.

kieringe recht ende in der waerheit was, ende dat daer noch wat guedes ende grotes van warden solde. Ende altehants [1]) nemen sie sij toe meyster Gerijts huys in, onder hoer geselschap.

Ende als si daer ontfangen was, soe genck sie seer vuerichlike voert in den doechden, ende was hem allen een exempel. Ende sie mynden sie seer, omme hore goddiensticheit willen. Swijgen, wijken ende duken [2]), ende den Heren andachtig te wesen, dat was allene haer hoechste begeerte. Gerne plach sie te werken, ommedattet eene oetmodich werck is, ende omdat sie hoer daer wal tot onsen lieven Heren conde geven.

Daer was ene goddienstige suster, die van meyster Gerijt bekiert was. Ende sie bekierde ock vele menschen tot onsen lieven Heren. Dese hadde die uutwendige dinge myt den luden te verwaren [3]). Ende alst dan soe gevyel, dat sie wat myt heerschap of myt anderen groten luden te done hadde, soe nam sie suster Salomee Sticken myt hoer. Dat was suster Salomee seer swaer, ende sie en begeerde nu alsulker eren niet. Doe siet eens liet, doe liet siet geheelijck, soedat haer dit meer ene pijne was dan genoechte. Want sie en sochte niet dan onser God, ende begeerde hem allene te leven. Doe belyde siet onsen weerdigen vader here Johan Brinckerinck, dat hoer dyt also pijnlic weer. Doe verboet hiet de suster, dat sie sij niet meer mede en solde nemen; doe bleef sie in vreden.

Op een tijt was sie in der nacht opgestaen om te beden. Ende als sie hoer bede de, soe sach een suster, dat hoer een licht ommescheen, ende sie hoerde ene stemme die segede: Dit is sie, daer al dat hemelsche hof van verblijt. O hoe puer was hoer menynge tot Gode, dat hij dat den menschen openbaerde.

Gene lange iaren en hadde sie daer gewont, sie en waert moder gecaren, al was sij ionck van iaren. Mer hoer stichtige vurige wanderinge maeckte hoer daer bequame toe. Doe sie vernam dat sie gecaren was, soe genck sie al heymelijc lange wijle van groten druck boven apt hemelte [4]) sytten, sonder

---

1) „altehants" = terstond.

2) „swijgen, wijken ende duken." Een der vaste veelgeliefde termen, bij de devoten in zwang. „wijken" = teruggaan. „duken" = zich buigen, voor: zich onderwerpen.

3) „te verwaren" — te bezorgen, waar te nemen.

4) „t'hemelte." Dit is de naam van de zoldering, het gewelf, den hemel, b.v. van een

eten ende sonder drincken, ende die susteren sochten sie vele. Ten lesten quam een suster, ende hiet Barte ter Clocken, op dat hemelte, ende segede tegen hoer selven: Slichtes [1]), Salomee, het is u schult dat gy ons dus lastich sijt. Doe meende Salomee, dat sie hoer gesien hadde, mer sie en sach hoer niet. So apenbaerde sie hoer ende sprack hoer al weenlike toe, ende genck myt hoer of.

Ende sie bleef wal XVIII iaer meystersche, daer sij mennigen druck van hadde; also grote genoechte hadde sie ene gemeene suster te wesen, opdat sie hoer myt enen onbecummerden herten tot onsen lieven Heren mochte geven ende hem steedelike [2]) mochte anhangen.

Sie sochte mennige list om af te comen, mer hoer en mochte gene genade geschien. Die susteren hadden sie lief, ende hadden sie in groter weerdicheit, ende en wolden sie niet overgeven. Sie clagede eens eenre suster horen druck hijrvan, dattet hoer soe swaer weer, soedat die suster groet medelijden myt hoer hadde.

Al was sie geordyneert sorghe te drage der zielen ende der lichame ende der tijtliker dingen, sie en gaf hoer nochtans der dinghe niet altemale. Mer sie leende hem hoer alst noet was. Want als sie enyge ledige tijt hadde, dat sie hoer tot onsen lieven Heren geven mochte, soe weren hoer die dinge soe deger [3]) uut den herten, alsof sie daer geen doen mede gehat en hadde.

Also puerlike ende myt so geheelen herten was sie dan ingekiert tot onsen lieven Heren, ende onse lieve Here weder tot hoer, dat sie vaeke niet en wiste wat by hoer was. [4])

Op een tijt solde een devoet bruder sijn ierste mysse doen, in onser liever vrouwen kerke. Soe gaf onse weerdige vader here Johan Brinckerynck IIII of V van den oldesten susteren orlof, die mysse te horen, daer Salomee ene van was. Doe sie in der kercken quam, doe genck sie geringe [5]) liggen in

---

bed. Hier zal het wel zijn het kleine koor, de bidplaats, waar men uit het klooster komen kon, zonder dat het publiek er toegang toe had.

1) „slichtes" = voorzeker.

2) „steedelike" = gestadig, steeds.

3) „deger" = ten volle, volkomen.

4) „wat by hoer was" = wat er met haar gebeurde. Iets later, in denzelfden zin, „wat by hoer geschiede."

5) „geringe" = spoedig.

een heymelijck stedeken [1]), daer sie hoer vrylijc ende onbecummert tot onsen lieven Heren mochte geven. Ende die stede, daer sie op quam, daer en plegen gene vrouwen te staen, ende dat en wiste sie niet. Ende het en was niet veer van den altaer, daer die priester sijn ierste mysse dede. Daer lach sie allene onder die mans. Sie was in groter devocien myt onsen lieven Heren, ende meende daer allene te wesen. Den tranen gaf sie overvloedelijc horen vrien ganc, ende was myt also overvlodiger gracien bestort [2]), dat sie van buten wat geruchts maeckte [3]), also dat die mans ommesegen ende vrageden wat dat weer. Doe was daer een man, die segede: het is een dolle begijne; laet sie betien. [4]) Ende sie was myt onsen lieven Heren also verenyget, dat sie niet en wiste wat by hoer geschiede, eer dat ment hoer namaels segede, hoedat sij manck [5]) den mans gelegen hadde, ende wat sie van hoer gesecht hadden.

Sie plach hijr vaeke ten Diepenveen te comen, doe si noch toe Deventer wonde. Op een tijt was sie hijr een wijltijds, doe gevyelt op ene margenstont, dat die susteren die mettene [6]) lesen van der wijsheit. Ende het was suster Elsebe Hasenbroecks hoer tijt in die kocken te wesen. Ende suster Elsebe hadde wat sunderlinges in dat bedehuys te doen. Ende als sie daer quam, so lesen die susteren also vuerichlijc, sunderlinge so las onse weerdige moder also rechte vuerichlijc, dat suster Elsebe een luttel bleef staen ende sach op onse moder Salome. Soe sach sie, dat hoer vurige stralen uuten monde gengen hent tot den spinrocken toe, gelijc der sonnen van mennygerhande varwen, elker reyse als hoer een woert uut den monde genck. Daer toende hoer onse lieve Here, hoe andachtelijc dat hoer herte tot Gode was.

Int iaer ons Here MCCCC ende VIII, doe waert sie soe

---

1) „in een heymelijck stedeken" = op een verborgen plekje.

2) „myt gracien bestort' is weder een van die bij de devoten zeer geliefde termen. Men ontmoet ze ook in dit HS. telkens. Moll, Brugman II. 420—424 deelt er een groot aantal van mede, waarheen ook voor het vervolg verwezen zij.

3) „dat sie van buten wat geruchts maeckte." van bewegingen of van geluiden, zuchten of wat dan ook.

4) „betien" = begaan.

5) „manck" = onder, tusschen, te midden van.

6) „die mettene lesen." De metten zijn het eerste der zeven kanonieke uren van den dag, waarop men eenige godsdienstoefening hield; zij begonnen in de kloosters des morgens om 3 uur.

seer beweget omme verloest te warden van hore officien. Doe krech sij ene oersaeke, ende bad oerlof toe Campen te trecken. Ende doe sie daer die tijt geweest hadde, die hoer geoerloft was, soe waert hoer ontbaden [1]), ene werf ende ander weerf, weder te huys te comen, ende sie en quam niet. Doe hadde sij hoer stede verboert na gewoenten des huyses, daert hoer om te done was, opdat sie verloest mochte warden. Ende haepte ten Diepenven te comen, ende meende daer vry te wesen van al sulker last. Doe ontboet hoer onse weerdige vader here Johan Brinckerynck, dat sie ten Diepenveen solde comen. Doe quam sie, lichte [2]) achte daghe voer sante Agnieten. Doe waert sie gecleedet [3]) op sante Agnieten [4]) avent, ende dat begeerde sie om der enicheit des volkes. Ende die XII ierste susteren, die des iaers daertevoeren gecleedet weren, op sante Agnieten dach, die deden des anderen daghes na hoer professie als op sante Agnieten dach. Doe men hoer dat novicyus suptijl [5]) brachte, daer men hoer mede cleeden solde, soe waert sie al wat bestoten [6]), ende en haddes niet geerne gehad, want sie wolde ene conversynne [7]) wesen. Sie weerde hoer als sie best conde, mer die susteren maeckten hoer vroet, dattet alsulken suptijl niet en was, want het gene mouwen en hadde. Doe liet sie hoer genoegen, ende meende dat de conversynnen also gaen solden, want daer en weren doe noch gene conversynnen. Doe waert sie novycius, ende dede eersamlijc ende goddienstelijc dat hoer toebehoerde int koer ende alrewegen. Sie hadde horen psalter [8]) geleert doe sie noch ionck was; dat quam hoer nu seer like [9]).

---

1) „ontbaden" = geboden.

2) „lichte" = wellicht, misschien.

3) „gecleedet" met het noviciënkleed.

4) „Sante Agniete" = 21 Januari.

5) „suptijl" = het fijne kleed (subtile). Het is het witte linnen koorhemd met of zonder mouwen, het eigenlijke ordegewaad, het wezenlijke deel van het gewaad der reguliere Kanunniken. Zie Prof. Acquoy t. a. p. I. 100 vlg. en 103 vlg. Het is ook de naam van den bovenrok der vrouwen geworden.

6) „bestoten" = bestormd, geplaagd, gekweld, in hevige beroering gebracht.

7) „ene conversynne." Door conversie verstond men den overgang tot een orde van monniken of nonnen. In de opneming der noviciën bekleedde het uittrekken van het wereldsch gewaad en het aandoen van het kloostergewaad een voorname plaats. Met dit laatste bleef nu de novicius bekleed gedurende al den tijd van zijn noviciaat. Het was de subtiel, doch tot onderscheiding van die der profesbroeders zonder mouwen. Prof. Acquoy t. a. p. I. 150.

8) „psalter" = het boek der psalmen.

9) „like" = juist, te pas.

Int iaer ons Heren MCCCC ende VIII, op sante Remygius dach [1]), worde daer VII iongen gecleet, die worden hoer bevalen, ende was daer meystersche van.

Die iongen hadden sie seer lief ende hielden sie voer ene grote hillige, als sie ock was, want al hoer leven was hillich ende stichtich,

Int iaer ons Heren MCCCC ende IX waert sie supprioerynne. Daerna, doe men schref MCCCC ende XII, doe waert sie pryoerynne gecaren, omtrynt sante Johannes misse [2]), dat hoer seer swaer was, ende maecktet den vaders alte suer, eer siet consentieren wolde. Mer ten lesten moste siet toelaten, alhoe node dat siet dede. Sie was hijr gevlaen [3]), om van alsulken last verloest te warden, mer men en can Gode niet ontvlien.

Sie reygeerde hoer kinder, die hoer God toevoegede, seer eersamlijck ende goddienstelijc, myt enen oetmodigen vurigen herten. Ende was hem seer stichtich in al horen seeden, want sie sochte ende meende [4]) onsen lieven Heren in der waerheit. Ende die susteren hadden sie lief, ende ontsegen sie [5]) myt groter reverencien.

Hoer leringe was seer vurich, als ene barnende [6]) vlamme, soedat hem die susteren seer te lijden hadden [7]), alst soe gevyel, dat sie niet wesen en mochte int capittel of anders, daer die susteren vergadert weren, dat ons plach te duncken dat wy daer groten schaden by hadden.

Haer leringe was toeherdende [8]) totten daechden, ende ons selven uut te gaen ende ons tot sterven te geven [9]), ende pijnen ons te veroetmodigen onder malcanderen ende die mynneste te wesen, ende pijnen ons [10]) die doechden te

---

1) „sante Remygius dach." 1 October is de aan den H. Remigius gewijde dag.

2) „sante Johannes misse." = 24 Juni.

3) „gevlaen" = gevlucht (gevloen, gevloden).

4) „meende" = had in haren geest.

5) „ontsegen sie" = hadden ontzag voor haar.

6) „barnende" = brandende.

7) „dat hem de susteren seer te lijden hadden" = dat de zusters er zeer veel leed van hadden.

8) „toeherdende totten doechden" = tot de deugden opwekkend, oefenend, vormend.

9) „ons selven uut te gaen ende ons tot sterven te geven." De zin dezer gewone en geliefde termen is, dat zij door hare leering de zusters er toe stemde om zich zelf te verloochenen en af te sterven.

10) „zich pijnen" = zich inspannen, zich afbeulen; met en zonder het voornaamwoord.

stelen [1]) ende enen anderen in doechden baven te gaen; ende mynnen die doegeden in enen anderen, ende veroetmodigen ons dat wy noch soe niet en sijn, ende dencken dattet onser versumelheit [2]) schult is, ende ummer vlijtich te wesen, altoes waer dat wy conden ende mochten onse herte by onsen lieven Heren te hebben ende an hem te cleven, ende hem te belyen onse cranckheit ende onse ontblijven [3]), ende bidden hem hertelicke omme hulpe, den conynckliken wech der doechden te wanderen, nyet af te neygen ter rechterhant noch ter luchterhant. [4]) Dat is, dat wy in voerspoet ende in wederspoet altoes bi den doechden sullen blijven. Ende dat wy onsen lieven Heren hertelike solden mynnen, ende hem myt vuriger begeerten anhangen. Ende die dingen, die wy schuldich weren te doen ende te holden, dat wy dat myt vueriger vlijticheit solden doen, want den blijden gever mynnet God.

Sunderlinge was sie ene toeherdester totter mynne Godes, want sie was overvloedelike vol van sijnre mynnen. Ende sie hadde sunderlinge liefte [5]) totten genen, die sie merckte ende gevoelde datsie onsen lieven Heren liefhadde ende hem puerlike sochten. Ende sie plach ons te leren dat wy ons pijnen solden te comen by dengenen, daer wy ons soe niet toe gheneyget en voelden, ende hem mynlijck ende bedienstich te wesen; dat weer onsen lieven Heren soe rechte angename. Ende wy solden daer sunderlinge gracie mede vercrijgen, ende alten groten [6]) vrede mede vercrijgen. Niet allene dit, mer in allen dingen, daer wij onser synlicheit ende onser naturen in contrarie voelden, dat myt mynnen omme te helsen, al ist der naturen wat swaer, het gevet nochtans alten sueten

---

1) „stelen." Is hier gebruikt in den zin van: overnemen, zich eigenmaken.

En toch, daar het begrip van *stelen* een heimelijk doen onderstelt, ontbreekt er iets aan Moll's verklaring van den term „elkaars deugden stelen", waarvan hij (Brugman I 52) schrijft: „men trachtte elkanders deugden te stelen door navolging van het goede, dat men in de gedragingen zijner vrienden of vriendinnen zag." Aan het stil doen van wat eigenlijk een anders taak was is vooral te denken. Op fol. 6 lezen we: „. . . . ende die oetmodige werke te stelen, die ene den anderen bedienstich te wesen, soedat sie ondertijden niet en wisten wiet gedaen hadde." Hier komt die zin bijzonder scherp uit, en is ook met juistheid aangewezen door Prof. Acquoy t. a. p. II. 285 vlg.

2) „versumelheit" = nalatigheid.

3) „onse ontblyven" = ons in gebreke blijven, te kort komen.

4) „luchterhant" = linkerhand.

5) „liefte" = liefde.

6) „alten groten" = zeer, bijzonder grooten. Zoo komt *alte* telkens voor.

naesmack. Hij wort verlichtet in der gracien Godes, ende gaet voert van doechden in doechden.

Sie was den susteren seer trouwe in vermanynge, beyde in den capittel ende ock daerbuten, alst die saeken eyscheden. Ende als sie gene saeken en hadde, soe vant sie yo wat [1]), want sie bekende [2]) die hongerige begeerte der susteren. Want uut herteliker lieften segede siet hem, ende desgelijkes nement siet ock. Sie maeckte vaeke van een dinck een gebreck, dat meer te prijsen was in den susteren dant een gebreck was. Omdat sie ondertijden niet en wiste, waer siet nemen solde hem broet te geven, daer hem in den geeste na hongerde. Ende als sie die susteren vermaende of corrygeerde, soe weren sie meer begaen, omdat sie anxt hadden, dat mater op hem tonpasse [3]) was, dan van de correxcien ofte veroetmodegynge, die sie gecregen hadden, ende gengen tot hoer ende beden oetmodelike vergifnisse; ende dat sie hem geerne beteren wolden; dat sie ummer vry tot hem wesen solde.

Sie oefende die susteren myt oetmodigen clederen, suptijlen ende weelen, geschoert ende gelappet. [4]) Ende sie plach hem wal enen schorteldoeck [5]) opt hovet te setten ende dergelijck. Ende die knopen, die van den oelden slaeprocken gesneden weren, dat weren sommyger curyoesen susteren [6]) paternosteren. Ende onderwijlen [7]) worden sie van hoer geoefent myt oetmodigen werken, als broet te bidden [8]) int reventer [9]) myt eenre schottelen, of dier suster voete te cussen ander tafelen, of te venyen [10]), ofte ene roede opten rugge te

---

1) „yo wat" = toch wat, wel wat.

2) „bekende" = bemerkte.

3) „tonpasse" = ontevreden, vertoornd.

4) „weelen geschoert ende gelappet" = sluiers gescheurd en gelapt. Weel of wiel, wiele, wijle, wieldoek, is de sluier, dien de vrouwen over het hoofd droegen, en vooral de sluier der gewijde maagden.

5) „schorteldoek" = schort, voorschoot.

6) „sommyger curyoesen susteren" = van sommige het zonderlinge verkiezende zusters.

7) „onderwijlen" = soms.

8) „broet te bidden" brood te bedelen.

9) „int reventer" = refectorium, refecter, reefter, reventer, is de eetzaal.

10) „venyen" = venye bidden, om vergiffenis bidden. Dezelfde verbinding met het kussen der voeten vinden we ook later in dit HS. Op fol. 55 wordt onder de „oetmodige oefenynge" genoemd „der suster voete te cussen in den reventer ende venye te bidden." Op fol. 60 komen deze woorden voor: „ende viel in hoer venye in onse choer voer dat grote altaer." En eveneens op fol. 179: „ende genck voer mater staen ende viel neder in hoer venye."

dragen, of diergelijke dinge, die alte vele weren te noemen. Ende wie dat sie aldus oefende, dat weren die alre lieveste kinder gehieten van dengenen, dien duchte dat sie soe vry niet tot hem en was.

Dat celencium [1]) waert daer gemynt, ende die oetmodige werke te stelen, die ene den anderen bedienstich te wesen, soedat sies ondertijden niet en wisten wiet gedaen hadde. Of alster yet oetmodiges te doen was, die dan daer niet mede en was, den dochte dat hem groet onrecht geschiede. Sie mynden oetmodighe werke, ende die snoetste [2]) cleeder, ende die verwoerpenste rietschap [3]) in den arbeyde, ende die nederste stede. [4]) Dit is te wanderen den conyncliken wech, sonder alle suekelicheit [5]) van bynnen ende van buten.

Hoer en weren niet allene gehoersam die menschen, mer ock die onredelike [6]) dieren, als die katte. Want hoer waert eens gesecht, dat die katte die rotten plege op te eten, ende dat sie daer sieck van waert. Doe verboet siet der katten, dat sie der niet meer eten en solde, mer dat sie sij hoer solde brengen. Die katte was hoer gehoersam ende en atter niet meer, mer sie brachte sie int reventer ende legede sie op maters steede, daer sie te sytten plach. Ende niet allene en worden daer rotten gebracht, mer ock mollen.

Op een ander tijt, doe quam ene katte int capittelhuys, doe men capittel hielt [7]), ende was luytruchtich myt mewen. [8]) Doe segede mater eersamlijc: hoe laet [9]) die vuyle katte? yaghet sie uut. Doe quam die katte ende genck langes op

1) „celencium" = silentium, het zwijgen.
2) „die snoetste cleeder = de slechtste kleederen.
3) „die verwoerpenste rietschap" = het verworpenste gereedschap.
4) „die nederste stede" = de laagste plaats.
5) „suekelicheit." Het duidt in het algemeen een kieskeurigheid aan, een altijd zoeken van wat beters, van het beste. Dat men hier leest „sonder alle suekelicheit van bynnen ende van buten" drukt dus uit, dat men alles voor lief nam, de laagste plaats, de slechtste kleederen, spijzen en dranken.
6) „onredelike" = redelooze.
7) Van dat kapittel houden wordt het hoofddoel nog aangewezen door onze gewone uitdrukking: iemand kapittelen. Het was om de bestraffing te doen van elkanders gebreken en tekortkomingen. Vgl. Prof. Acquoy t. a. p. I. 168 vlg., en de daar aangehaalde plaatsen van Moll.
8) „mewen" = miauwen.
9) „hoe laat die katte"? = hoe stelt die kat zich aan? Deze woorden werden „eersamlijc" d. i. op deftigen, ernstigen toon uitgesproken.

die matte voer mater liggen, recht of sie hoer schuldich gaf [1]). Doe hiet [2]) sie mater uutgaen. Doe stont sie op ende genck uut ende was gehoersam, waervan dat hem die susteren seer verwonderden. Doe segede mater totten susteren: siet, dese katte gevet u een exempel der oetmodige gehoersamheit, ende dergelijken woerde.

Wonderlike grote mynne hadde sie, onsen lieven Heren vele zielen te wynnen. Ende onse weerdige pater van Wyndesem, Johan Vos of van Hoesden, en was daer ene wijle niet seer toe geneyget vele personen hijr an te nemen. Ende sie waert op een tijt soe seer ontsteken van bynnen, doe sie by hem was myt suster Elsebe Hasenbroecks, die doe procratersche [3]) was, ende segede hem hijrvan. Soe en wolde hij daer niet an, ende segede dat men niet meer innemen en solde dan men voeden conde; want het was hijr doe noch seer arm. Doe waert sie noch vuriger, ende segede, onse lieve Here solde ons wal helpen. Doe hadde sie noch een deel stucke goldes in der kisten, dat wolde sie hem geven, ende segede uut vuricheit hoers herten: Wy en behovens niet; mer hij en woldes niet nemen. Niet lange daerna, op een ander tijt, onder ander woerden segede hij, als hem selven berispende: Wat neme wy voer recht [4]), ofte onse lieve Here aldus vele menschen conde voeden, ende niet meer? Ende hij waert hijrin van bynnen ontsteken, soedat hiet doe consentierde, dat wy doe voertan wal meer personen in mosten [5]) nemen. Aldus synne wy gecamen baven dat getal van vijftigen.

Sie hadde onse vaders ende recktoers [6]) in groter weerdicheit, ende was hem geheel [7]), ende gaf hoer daer oetmo-

---

1) „langes" = lang uit, in haar volle lengte.
„schuldich gaf" = bekende schuldig te zijn.
De rol der mat in het kapittel is bekend. Dat de kat in haar volle lengte uit daarop ging liggen, was dus een bewijs van haar schuldbekentenis.

2) „hiet" = gebood, beval.

3) „procratersche" = procuratrix.
De procuratrix (of procuratersche) was met het beheer der goederen, der geldzaken belast. De leekezusters en huurlingen, met wie zij dagelijks in aanraking kwam, waren aan haar geestelijke zorg toevertrouwd.

4) „wat neme wy voer recht" = wat matigen wij ons aan (te beoordeelen)?

5) „mosten" = mochten.

6) „vaders ende recktoers." In het gemeen dus de hooger geplaatsten, die te bevelen hadden, welken titel ze ook droegen.

7) „was hem geheel" = onderwierp zich geheel aan hun wil.

delike onder myt alre gelatenheit. Sie plach hem hoer guetduncken wal te seggen, ende liet hem dan daermede bewerden [1]), hoe dat sie daerin deden. Mer sie volgeden hoer gemeenlijc, want sie sochte ende meende onsen lieven Heren in allen dingen, ende dat voelden die vaders ock grondelike [2]) van hoer. Sie hielt hoer soe cleyn ende neder onder hem, dat sie op hoer begrijp [3]) niet en stont. Mer sij bevalt onsen lieve Heren, ende badt hem dat hiet also doer die vaders wolde schicke ende voegen, alst hem behagelijcxt weer ende als hiet hebben wolde. Niet lichtelike en dede sie wat buten paters consent, sie en vragedet hem of lietet hem vragen, ock in cleynen dingen, die sie wal oerloven mochte of doen; dat dede hoer grote oetmodicheit. Want dat was hoer vredelijc [4]), ende het maeckte geheelheit tusschen hem beyden [5]). Dat hadde sie van der godliker gracie, dat sie die godlike wijsheit aldus reygeerde, niet allene in deser saeken ofte in desen dele, mer in allen dingen, na dien dat sie becande dattet wesen solde.

Onze weerdige pater, here Joest, een pryor in den Briel, die was hijr een wijltijds recktoer, eer hij daer pryor waert, ende was een cloeck, wijs, verstandel man. Die plach van hoer te segge, dat men al sulken wijsen, verlichten vrouwenpersoen niet en solde vinden tusschen hyr ende Romen, ende die also vervullet was myt alsulker vlammen der mynnen Godes ende begeerten zalicheit [6]) der zielen. Ende, want hij dit in hoer bekende, soe hadde hij sie in also groter weerdicheit, dat hij sie also seer ontsach, alst die saeken eyscheden dat hij hoer toe solde spreken, dat al sine natuer bestoten waert van rechter reverencien, om die overvloedige gracie die God in hoer gestort hadde.

Op een tijt was sie merckelike wat becommert myt uutwendigen dingen, als sie niet vaeke en plach. Doe sprack hoer onse lieve Here Jhesus apelike toe, myt eenre soeter stemmen

---

1) „bewerden" = begaan.
2) „grondelike" = door en door, tot op den grond toe.
3) „hoer begrijp" = haar meening of gevoelen.
4) „dat was hoer vredelijc" = dat was haar tot vrede.
5) „het maeckte geheelheit tusschen hem beyden" = het maakte, dat er geen verdeeldheid, geen kloof tusschen hen was.
6) „begeerten zalicheit" = begeerte van zaligheid.

seer mynlijc, ende segede hoer dat sie waltevreden solde wesen, hij solde sie wal besorgen. Doe bleef sie tevreden ende was seer walgemodet.

Onse lieven Here plach vaeke medesprake [1]) myt hoer te hebben, beyde inwendelijc ende uutwendich, mer ny en hadde hij hoer voer der tijt soe rechte suetelike toegesproken, als hij op dat pas dede. Sie hadde allewege [2]) een groet betrouwen op hem, mer doė waert sie noch meer gestercket ende gevestiget in hem te betrouwen. Sie was altoes vurich vele personen an te nemen, omdat dat gewyn der zielen, mer doe waert sie noch vuriger. Ende al dat hoer onse lieve Here toesande, sie weren arm of rijke, daer sie onsen lieven Heren in voelde te wesen, die nam sie in. Mer sie placht hem wal aldoer süer laten te warden, ende segede hem seer swaer dinge voer te doen, die nader naturen niet genoechlijk en weren. Ende die daertoe bereyt weren, ende niet of en lieten te cloppen ende te bidden, die cregen hoer begeerte. Hijrin proefde sie sij iersten, oft hem ock ernst was. Ende als si daer gecamen weren, soe infermeerde [3]) men sie tot alre oetmodicheit ende cleynheit, ende te staen ende te dringen na den oetmodichsten ende snoetsten werken, ende hem tot swijgen te geven ende tot allen gueden goddienstigen werken, die noet weren tot een guet fondament te leggen eens geestelíken tymmers. [4])

Als die personen aldus hijr wiessen, soe wies ock dat tijtlike guet, ende ock mede dat geestelike guet. Dat saet wies opten salre, dat broet in den aven, [5]) die spijse in den kelre, ende die susteren wiessen in meerre vuricheit. Ende sie plach ons' te seggen: also lange als wy guede kinder weren, ende geven ons tot oetmodiger gehoersamheit ende onderlinger mynnen, soe betroude sie onsen lieven Heren toe, dat hij ons niet en solde laten.

Sie plach den armen, ende ock den armen vergaderingen [6]), myldelike mede te deylen van dien dat ons God verleende.

---

1) „medesprake" = gesprek, omgang.
2) „allewege" = altijd.
3) „infermeerde" = informeerde, onderwees, vormde.
4) „tymmer" = bouw.
5) „opten salre" = op den zolder (solre), „in den aven" = in den oven.
6) „den armen vergaderingen" = aan de bijeenkomsten (vereenigingen) tot leniging van den nood der armen.

Ende sic plach den vergaderingen te raden, dat sie vlijtich solden wesen onsen lieven Heren vele zielen te wynnen, zij walde sijn borge warden, het solde hem daer wal mede gaen. Dat betroude sie onsen lieven Heren toe; also grote mynne hadde sie tot zalicheit der zielen. Ende het genck hem daer ock wal mede, soedat sie hoer te seggen plegen, dat onse lieve Here hoer belofte vervullet hadde, ende dat hij sie wal gequijtet en de gevryt [1]) hadde. Daer sie onsen lieven Heren seer dancber van was.

Op een tijt wasset grote duertijt, ende wy hadden onse saet vercoft, also dat wy niet vele beholden en hadde, dan tot onser meyers [2]) huyse hijr ende daer II of drie mudde, dattet overal niet vele en droech. [3]) Ende datselve gaf onse eerwerdige mater al heymelijc den armen vergaderyngen ende den armen, dattet onse pater niet en wiste. Ende als hij daeromme sende, soe wast al en wech. Ende doe dat die devoete vader hoerde ende vernam, die genoemt was here Henrick van Harderwijck, ende was een brueder uut Windesem, die nam dit swaerlijc [4]) van mater, ende segede, dat sie soe vele by hoer selven niet en mocht en wech geven, ende hadde hem daer merckelijc in te lijden. [5]) Doe segede sie, onze lieve Here soldet versien, dat wy geen gebreck hebben en solden, alst ock geschiede. Want onse lieve Here oeckte [6]) dat saet, dat wy noch beholden hadden, beyde weyte ende rogge, des niet vele en was, dat wy geen gebreck en hadden, hent dattet nye anquam. Ende daerenbaven vermenichvoldichde onze lieve Here dat saet also opten lande, dat wy soven hondert mudde saets meer cregen dan des iaers daertevoren. Doe segede onse pater, dat onse lieve Here mater overvloedelike gequijtet [7]) hadde, ende liet sie voertan betien.

Op een ander tijt wast ock ene merckelike duertijt, ende

---

1) „dat hij sie wal gequijtet ende gevryt hadde" = dat hij ze wel los en vrij gemaakt had, nl. van schuld.

2) „onser meyers huys" = het huis van onsen boer of pachter, het bouwmanshuis.

3) „niet vele en droech" = niet veel bedroeg.

4) „nam dit swaerlijk" = nam dit niet licht op.

5) „ende hadde hem daer merckelijc in te lijden = en had daar veel leed van.

6) „oeckte" = vermeerderde.

7) „gequijtet hadde" = had losgemaakt van de schuld, die ze als het ware op zich had genomen door haar belofte, dat God helpen zou, m. a. w. haar woord in de ruimste mate had vervuld.

sie deylde den armen vergaderingen ende den armen mede datselve dat wy hadden. Doe versacht onse lieve Here [1]) ock, dat wy des iaers daerna so vele sades van een stucke landes cregen, dat men na weerden [2]) dat lant daer wal omme ghecoft solde hebben.

Sie was seer betrouwende in onsen lieven Heren, ende hadde een milde herte ende apene hande totten armen ende behoeftigen. Want sie plach alle iaer van elker vrucht, die ons God verleende, een schepel om Gods wil te geven, ende een thonys verken [3]) te mesten, ende gaf dat den armen klercken toe Deventer.

Sunderlinge vlijtich was sie in horen hantwercke te doen, ende ock te spreken myt den susteren, alst noet was ende redelike saeken eyscheden, als in saeken die der zielen angengen: te vorderen in voertgange, of te troesten ende te leren die in drucke of in becaringe weren.

Niet geerne en genck sie totten spreckvinsteren, ende seer selden, alst siet ofwesen mocht. Mer alst redelike saeken eyscheden, of als sie wiste dattet noet was om zalicheit der zielen, of dat yemant bedrucket was in den geeste, of in becaringen ende in bangycheiden weren, om alsulke saeken soe verwan hoer die mynne, dat sie daer plach te gaen. Den was sie dan soe troestelijc ende leerlijck ende toesprekelick, dat sie des lange te bet voeren [4]), sie weren man of vrouwe, ende gengen seer wal getroestet van hoer, ende weren blijde dat sie hoer geweerdiget hadde hem toe te spreken, ende dan dochte hem, dat hem die reyse wal verset [5]) was, die sie daerom gedaen hadden.

Seer vlijtelike hielt sie hoer choer, nachtes ende dages, ende dede horen dienst seer eersamlijc ende goddienstelijc in allent dat hoer toebehoerde, also lange als siet vermochte. Jae, vaeke baven hoer naturlike crachten, dattet ons te verwonderen plach. Mer dat wrachte in hoer die indrift der

1) „doe versacht onse lieve Here" = toen voorzag het onze lieve Heer, zorgde er voor in zijn voorzienig bestuur.

2) „na weerden" = wat de waarde betreft, die in aanmerking nemend.

3) „een thonys verken" = een Antonius varken. De dag van den H. Antonius is 17 Januari.

4) „dat sie des lange te bet voeren" = dat ze daar veel te beter bij voeren. En dan was het haar zelfs onverschillig, of deze tot wien ze spreken moest man of vrouw was.

5) „verset" = hersteld, vergolden, vergoed.

godliker mynnen, dier sie vol was. Want die van der mynnen Gods gereygeert wort, die vercrijget cracht ende wijsheit baven naturen, als in hoer te merken was. Sie was in den godliken dienste als een serafijn, ontsteken mytten brande der godliker mynnen, dat wy hoer ansichte segen ontsteken als ene vurige vlamme. Want sie en condes vaeke niet wal verbergen, wy en wordens gewaer. Sie was in der waerheit ene vurige vlamme, want waer dat sie was, hoer gemynde brudegom was hoer altoes tegenwordich in horen herten, welken sie liefhadde ende mynde baven al dat is ende ummer warden mach. Als onse lieve Here op een tijt vertoende eenre suster, die wat op hoer gepassineert was. [1]) Dese suster sach een alten genoechliken schonen velt, dat wonderlike schone vercijrt was myt mennigerhande blomen. Ende mydden in dat velt was een groet gloyende vuer, ende daer genc ene grote vlamme uut, hent totten hemel toe. Ende baven in der vlammen, daer was een alten schonen ansichte in. Doe waert der suster gevraget, of sie dat ansichte niet en kende; doe segede sie: neen. Doe waert hoer gesecht, dat sie noch bet solde toesien; doe sach sie noch bet toe. Doe waert hoer echter [2]) gevraget, of siet noch niet en kende; doe antwaerde sie, ende segede: Ist onse mater niet, soe en weet ic niet wie dattet is. Doe waert hoer weder geantwaerdet: sie ist, ende aldus staet sie sovenwerf des dages voer dat ansichte Godes, in alsulker vlammen der godliker mynnen omme zalicheit der zielen. Daeromme, soe hoet u op alsulken persoen passien te hebben. Ende sie waert verloest voert meer enyge passien op hoer te hebben.

Hoe weeckelic of hoe sieck dat sie was, sie plach hoer mettene des nachtes te lesen, so lange als sie hoer getijde holden mochte, ende voert die ander getijden, elck na hore ordynancien. Onder myssen was sie selden sonder overvloedige tranen, ende myt groter ende overvlodi [3]) gracien der vuricheit overstort.

Wonderlike oetmodich ende cleyn was sie in hoer selven, niet van naturen mer van gracien. Die cleyne invallen der

---

1) „die wat op hoer gepassineert was" = die wat tegen haar had, door eenige passie tegen haar bezield was. Eenige regels later heet het: op iemand „passien te hebben".

2) „echter" = opnieuw.

3) „overvlodi" moet zijn: overvlodiger.

gedachten, die weren hoer also swaer, alsoft sware sunden geweest hadden. Ende die plach sie soe te clagen ende te belyen onder die snsteren, alsoft swaren sunden geweest hadden. Ende bavenal in der bijcht plach sie hoer gebreke soe oetmodelike te belyen voer onsen pater, myt soe overvlodigen tranen, dattet voer dat bijchtvenster plach te laten [1]), alsoft daer myt water begaten hadde geweest. Also swaer was hoer dat myddel tusschen onsen lieven Heren ende hoer. Dat dede dat grote bekennen [2]), ende dat overvlodige licht der godliker gracien, dat in hoer gestort was, soedat sie in hoer niet lijden en mochte soe wat niet puerlike God en was ofte omme God.

Op een tijt quam een suster tot hoer in den choer, ende hadde sie geerne gehad, [3]) daer sie sat ende was becummert myt horen gemynden. Doe segede sie hoer toe: ic moetet ummer [4]) iersten crijgen, eer icket u geven zal.

Soewanneer dat hoer wat beyegende, dat hoer swaer was, van bynnen of van buten, zoo hadde sie voer ene manier, dat sie haestelike daermede liep tot onsen lieven Heren myt enen groten betrouwen, ende bad hem omme hulpe, opdat hoer herte ende gemoede den dingen niet ondergeworpen [5]) en worden. Want sie en conde niet lijden, dat enich myddel tusschen God ende hoer was. Ende onse lieve Here quam hoer dan vluchtes [6]) daerin te hulpe.

Int iaer ons Heren MCCCC ende XVI, op die hochtijt van pincsteren of des hilligen sacramentes dach, als die susteren communyseerden, soe apenbaerde onse lieve Here eenre novycien die grote bernende begeerte, die mater hade tot onzen lieven Heren in den hilligen sacramente. Hijr weren op die tijt een deel novicyen, die bynnen dat slot ny gecommunyseert en hadden. Doe vrageden sie der suppriorynnen, geheyten suster Lijsabeth van Delft, hoedat sie hem hebben solden. Doe

1) „plach te laten" = er placht uit te zien.

2) „dat groote bekennen" = dat groote inzicht.

3) „ende hadde sie geerne gehad" = had ze gaarne voor zich gehad, om van haar te worden geleerd, vertroost, vermaand of wat dan ook. Ze had haar dus willen aftrekken van dat stil in den Heer verdiept zijn, waarin zij haar aantrof. Ze ontvangt nu tot antwoord, dat dit haar niet baten zou, daar ze juist door dat verdiept zijn in den Heer alleen van hem ontvangen moet wat ze dan verder kan geven.

4) „ummer" = immers.

5) „ondergeworpen" = onderworpen.

6) „vluchtes" = spoedig.

hiete sie hem doen, dat sij nauwe toe solden sien, hoedat die susteren deden, dat sie ock soe solden doen. So was daer een novicy, geheyten suster Anna Schulten, die seer bederflike [1]) toesach, als men dat teyken gaf mytter schellen, dat die susteren solden gaen totter comunyseringe. Soe sach sie, dat mater uut horen stoel genck ende hadde ene barnende waskerse in hoer hant, ende die brande als ene fackele. Daeruut te merken is, myt hoe groter barnender begeerten ende vuriger mynnen dat sie totten hilligen sacramente genc. Op die ander tijt daerna, als men weder totten hilligen sacramente solde gaen, soe merckte sie daer echter op. Want sie meende, dattet ene manier geweest hadde, dat mater also solde doen, mer doe en sach sies niet. Doe dachte sie, dat hoer op die hochtijt also boerde te doen. Op een tijt soe was sie by der costerschen geheyten Swene ter Poerten. Dier vragede sie, of mater in die hochtijt myt sulker kersen ten hilligen sacramente plege te gaen, ende anders niet. Doe segede sie, sij en wiste van geenre kersen. Doe sie dat hoerde, soe waert sie bevaren, [2]) ende sweech, ende dachte dat ene apenbaringe weer van Gode hore hillicheit ende die brant hore mynnen.

Ende ock soe segede onze weerdige pater van hoer, als si comunyseerde, dat hij dat sacrament quijt waert uut sijnre hant, dat hij niet en wiste waer dattet bleef, dat hij seer begaen waert ende anxt hadde, dattet hem ontvallen weer. Ende als sie hadde dat sie begeerde, stont sie op ende genck myt horen gemynden Heren ende brudegom in vreden. Hijruut is te merken, hoe grote begerte onse lieve Here hadde te rusten in hore zielen. Ende uutermate grote begeerte hadde sie onsen lieven Heren te ontfangen in den hilligen sacramente. Ende als sij dat ontfangen solde, soe en conde sij na metten niet geslapen [3]), eer sie dat ontfangen hadde. Mit also hongeriger begeerten verlangede hoer [4]), dat sie der tijt nauwe verbeyden en conde. Op een tijt griep sie suster Swenen ter Poerten in

---

1) „bederflike:" = Prof. Verdam heeft op dit woord: „van bederve in den zin van nut, nuttig, heilzaam." Maar bij het woord „bederve" in den zin van nut zegt hij: „Van bederven in den zin van nuttig en noodig zijn". Om dat noodige is het hier te doen. De zin is, dat zij toezag zoo streng en zoo nauwkeurig als het noodig was.

2) „bevaren" = ontsteld, ontroerd.

3) „geslapen" = slapen.

4) „verlangede hoer" = verlangde zij.

den arm, die doe costersche was, myt overvlodigen tranen, ende en conde die woerde nauwe uutbrengen, uut driftiger begeerten die sij op die tijt hadde, dat hillige sacramente te ontfangen; also was sij ontsteken in sijnre mynnen. Als sie dat hillige sacramente ontfangen solde, so ontfenck siet myt also vuriger mynnen ende begeerten, ende myt soe overvlodigen tranen ende myt soe groter devocien. Ende sie plach hem te bidden, dat hij hoer leste spijse wolde sijn, dat sie ock vercreech in horen lesten, als sie te bidden ende te begeren plach.

Mit dit gebedeken plach sie onsen lieven Heren te neygen, als sie int choer quam in der tegenwordicheit des hilligen sacramentes: O hertelike lief, ic neyghe dy; van al mijnre herten begeer ic dy; die hillige drievoldicheit beware my; die hillige geest ontsteke my, ende maeke mij vurich, ende verlichte my ende verenyghe my mytti. O hertelike lief, des bidde ic dy.

Soven of VIII iaer voer dat sie ofquam, plach sie vaeke aldoer sieck te wesen, sodat si alte seer begeerde verloest te warden van hore officien, ende bad onsen vaders den visyteres [1]) daeromme myt overvlodigen tranen. Wattan, al plach siet alleweghe te begeren, mer sunderlinge begeerde siet seer hertelijc op dat pas, ende segede dat sie daer niet nutte toe en weer, ende dat dit huys onder hoer vergenge ende verslapte. Sie dede hoer beste daertoe, dat ene iaer voer ende dat ander na, mer die susteren en wolden sie niet overgeven. Doe sij sach, dattet niet wesen en mochte, soe leet sie hoer oetmodelike, [2]) alhoe swaer dattet hoer was. Want sie was also verenyget mytten willen Godes, dat sie anders niet en wolde dan God wolde. Want sie bad hem alleweghe, dat sijn liefste wille ende walbehagen altoes moste geschien, want dat was hoer hogeste begeerte.

Seer grote gracie hadde sie, suetelike te dragen die cranckheit der susteren, beyde in den geeste ende in der naturen. [3]) Diegeene, die sie wiste dat op hoer gepassineert weren, den was sie meer dan den anderen. Ende sunderlinge was sie barmhertich over diegene, die heymelike gebreken hadden,

1) „visyteres" = die de visitatie deden.
2) „soe leet sie hoer oetmodelike" = zoo nam zij er ootmoedig genoegen mede.
3) Het woord *natuur* staat hier en elders tegenover *geest*, en beteekent: lichaam.

dat men van buten soe niet sien en conde. Ende alst gevyel, dat die van sommygen, die dat niet begrijpen en conden, veroetmodiget worden, den plach sie dan soe mynlike te hulpe te comen, ende ondervenget [1]) also suetelijc. Ende ondertijden soe en plach sie daer niet vele op te antwaerden dan: sie sal hoer beteren, of desgelijcks, dat die susteren ondertijden daervan wat op hoer cregen, dat sie den krancken also te hulpe quam. Ende dat dede sie daeromme, dat sie die gepassineerden niet stercken en wolde. Mer in anderen tijden, heymelijc allene, plach sie sij te vermanen, en ock bywijlen int apenbaer, alst noet was.

Sunderlinge was sie besorget voer diegene, die soe geen vervolch [2]) en hadden van horen vrenden, ende quam hem trouwelick te hulpe in hore weerkelickheit of crancheit, heymelick ende apenbaer, ende gaf hem des hem noet was.

Wat wille wy mer seggen? ten is niet uut te spreken, die gracie, die God in hoer gestort hadde. Sie was ons ene guedertierne trouwe moder, sorchvoldich voer enen yegeliken; des hem noet was, nader zielen of nader naturen, daer en spaerde sie geenrehande dinck an, noch ock hoer selven, nacht noch dach. Dese gracie hadde sie al, doe sie noch to meyster Gerijtes huys moder was. Want daer was ene suster, die ene verborgene sieckte hadde, daer hoer seer banghe mede waert. Ende men en condes hoer niet ansien, noch van buten an hoer merken. Sie hadde grote crancheit des herten, soedat sie eten moste, ende sie en mochte niet vele doen, soedatter niet een suster en was, die dat begrijpen conde, sonder [3]) onse mater. Sie brachten hoer water totten meyster, ende hij en conde daer niet in sien. Onse lieve Here voechdet alsoe myt hoer, als hij vaeke myt sinen uutvercarnen pleget, die hij tehants te huys wil halen. Die moten iersten vercijrt wesen myt lijden ende myt veroetmodinge ende dergelijck, also dat sie hem wat gelijck mogen wesen, als si by hem comen. Ende als die meyster int water niet sien en conde, soe cregen sie daer noch meer op. Mer sie hadde hoer daer

1) „ondervenget" = beantwoordde het. Soms antwoordt ze weinig en kort af, soms ook beantwoordt zij het „suetelijc." Op fol. 56 v. staat: „dat ondervengen sij soe guetlick" d. i. dat namen ze op, dat beantwoordden zij enz.

2) „geen vervolch van horen vrenden" = vervolg is reeks, rij.

3) „sonder" = buiten, behalve.

soe oetmodelike ende lijdsaemlijc in, ende hoer toevlucht was allene tot onsen lieven Heren ende onser weerdiger mater. Ende onse gemynde mater hadde soe groet medelijden myt dese suster, ende en conde niet wal geloven, dat die meyster int water niet en conde sien, ende nam dat water ende genck daer al heymelike mede totten meyster, ende wolde selven horen wat hij daervan segede. Hij besaecht, mer hij en sach daer gene sieckte in. Ende mater segede, dat dier suster alte banghe waert. Ende hij segede, dat hiet wal gelovede dat hoer banghe waert, mer hij en conde hoer niet gehelpen. Doe sette hoer mater tevreden, ende troestede dat sieke goddienstige susterken in onsen lieven Heren, ende dede hoer dat alrebeste dat sie conde. Sie plach dat eten al heymelijc uut der coeken te crijgen, ende gafvet hoer. Ende ock was sie hoer in allen anderen dingen guedertieren, al dat sie dorste ende vermochte.

Onse lieve Here, die sijne uutvercarnen niet en verlaetet in der trijbulacien [1]), die hoer toevlucht tot hem hebbe, die heeft sie dicwijl suetelike getroestet. Want sie plach onsen lieven Heren vaeke by hoer sien gaen, also beblodet ende geslagen, alsof hij rechtevoert gegeyselt hadde geweest, welck hoer lijden seer verlichte. Ende onse weerdige vader here Johan Brinckerinck hadde hoer doen hieten, wanneer dat sie onsen lieven Heren also by hoer seghe gaen, soe solde sie hem seggen, dat hij hengenge, sie en mostes also niet sien. Ende si was gehorsam ende dede als hoer geheyten was, mer hij en genck niet eer heen dan als hij wolde.

Ende in den tijden als men den susteren hoer gebreke plach te seggen, so waert si vaeke also glorioes [2]) gemaket van den anderen susteren, dat sie baven alle die anderen geenck, soedattet niemant van hem allen en was die also vele kreech als sie. Soe waert sie dan soe suetelike getagen in onsen lieven Heren, dat sie hore lede niet mechtich en was, sodat men sie daerheen dragen moste. Sie hadde hoer daer soe stille ende goddienstich in overmyds horen gemynden brudegom, die hoer hulper was. Doe die hoege gloriose brudegom sine bruyt aldus glorioeslijc hadde laten vercijren,

---

1) „trijbulaciën" = verdrukkingen.
2) „glorioes" = roemvol, roemrijk, glorioes maken is dus: roemen, verheffen.

soe haelde hij sie myt groter weerdicheit te huys, opdat sie hem stedelike [1]) in der ewicheit gebruken [2]) solde, ende in sijnre genoechliker tegenwordicheit hoer in der ewicheit verblijden myt groter eren ende overvloediger vrouden [3]), voer dat corte lijden, dat sij om sinen willen geleden hadde myt groter verduldicheit. Ende sie starf an dat roede water, want dat genck hoer of, doe die brudegom mytter zielen heen was. Ende sie liet hem te testamente [4]) die groete goddienstige lijdsamheit. Doe waert sie seer beclaget, ende hoer doechden, die God in haer gestort hadde, worden doe te rechte becant ende voertgeset.

Dat onse eerwerdige mater also wonderliken verlichten, verstandelen vrouwenpersoen was, daer segede onse weerdige vader here Johan Brinckerinck van, doe sie noch supriorynne was. Want op een tijt waert hijr ene bequame ionge ionfer gebracht, die seer werlijc was, ende was horen olders ontgaen, omdat sie hoer bekieren wolde, ende onsen lieven Heren dienen. Ende als sie gebracht waert in der tegenwordicheit onses paters here Johan Brinckerincks, in der priester choer voer 't hoege altaer, ende sie myt hem sprack ende hoer menynge ende begeerte hem geapenbaert hadde, soe waert hij altemale ontsteken in groter vuricheit, want hij was een alten groten mynre tot zalicheit der zielen, ende ontfenck sie seer vrentelijc in een suster. [5]) Ende rechtevoert segede hij, mede uut vuricheit sijns herten: Suster Salome sal u moder wesen, die doe suppriorynne was, spreket hoer toe ende weest hoer apenhertich. Ic en kenne geen alsulken verlichten persoen in alsulken vurigen voertganck, als sie is. Gevet u tot hoer, ende doet na horen raede, het sal u daer wal mede gaen. Sie is ene inwendige verlichte schouster [6])

---

1) „stedelike" = steeds, immer.

2) „gebruken" = genieten.

3) „vroude" = vreugde.

4) „sie liet hem te testamente" = zij vermaakte haar als haar nalatenschap.

5) „ontfenck sie seer vrentelijc in een suster" = ontving haar zeer vriendelijk als eene zuster.

6) „schouster." Men onderscheidde het werkende leven, het geestelijk leven, het schouwende leven. Dit laatste was de hoogste trede op de ladder der christelijke volmaaktheid. Men noemde het „een minnelijk ontzinken des geestes in den diepen afgrond der godheid." Het was het schouwen, het zien der diepten Gods. Vlg. Moll, Brugman I. 43 en 44.

in onsen lieven Heren. Dese ende desergelijke woerde segede hij van hoer. Ende sie dede als hij hoer leerde, ende het genck hoer daer wal mede. Ende sie waert hoer die lieveste mensche, daer sie apenhertich tegegen [1]) was baven allen menschen.

Sie conde hoer der uutwendiger dinghe soe rechte wal ledich holden, [2]) want sie wiste die wal bewaert ende besorghet te wesen. Suster Elsebe Hasenbroecks was procratersche, ende hadde procratersche geweest van dier tijt, dattet cloester iersten geslaten [3]) waert. Ende sie weren te samen éen herte ende éen ziele in onsen lieven Heren, ende seer oetmodich onder malcanderen. Want suster Elsebe en dede niet sonder maters raet ende weten. Ende wanneer dat sie enyghe saeken hadde, daer sie sunderlingen raet of hulpe in behoefde, soe bat sie onsen lieven Heren, dat hiet mater ingeven wolde als hiet hebben wolde. Ende wat hoer dan mater riet of segede, dat nam sie alsoft hoer onse lieve Here selven gesecht hadde. Ende onderwijlen, als sie tot hoer quam om cleyne dinge, dat hoer van groter oetmodicheit quam, soe segede hoer onse weerdige mater, dat sie daerin doen solde als sie meende dattet best weer. So genck sie rechtevoert heen, ende was gehoersam ende dede also. Seer neder weren sie tegen malcanderen, ende geheelhertich [4]) in sonderlinger mynnen. Want sie worden beyde gereygeert van den hilligen geest, als hore beyder leven wal uutwijsede.

Op een tijt soe badt een suster onser mater om een dinck, dat hoer noet was, ende sie oerlofdet hoer. Doe genc die suster ock tot suster Elseben, ende bad hoer om dat selve, ende segede niet dat sie oerlof hadde van mater. Ende suster Elsbe segede hoer, dat sies niet geerne en de, want oerlofde ment hoer, daer solder wal meer wesen diet ock geerne solden hebben. Ende als die suster hoerde, dat sie daer niet geerne an geweest en hadde, soe segede sie, dattet hoer mater geoerloft hadde. Als sie dat hoerde, soe waert sie altemale bestoeten in hoer selven, ende noemde die suster by horen namen,

1) „tegegen" = tegen.
2) „ledich holden" = niet mede bemoeien, behoefde zich niet mede bezig te houden.
3) „geslaten waert" = tot een besloten klooster was gemaakt. Zie Prof. Acquoy t. a. p. II. 274 en 277 vlg.
4) „geheelhertich" = één van harte.

ende segede, dat sie hoer ny in al horen leven also vertoerent [1]) hadde, daer sie also in gemoyt [2]) was. Ende dat was die saeke, want sie daer also vele tegen gesecht hadde, doet mater geoerloft hadde. Ende sie gafvet der suster sonder vertreck. [3])

Ommetrint X of XI iaer eer onse weerdige mater ofquam van hore officien, soe verhengedet [4]) onse lieve Here, dat sie wat geruert [5]) waert van der poppelsien [6]), mer niet alte voel. Ende cort daerna quam sie by onsen weerdigen pater van Windesem. Doe veroetmodichde sie hoer, als sie plach, mer nochtans doe vele mer, omdat sie daer wat saeken [7]) toe hadde. Ende onder ander woerden segede sie, dat sies nu soe wal niet sturen en conde in den synnen ende nu niet nutte daertoe en weer. Jae wat sie bad, van hore officien verloest te warden, en wol hij hoer niet verhoren. Mer hij quam hoer daerin te hulpe, dat hij hoer segede, soewat sie dede dat sij dat doen solde by raede der supprioryunnen ende der procratersche. Als die hillige oetmodige mater doe voertan dede, want al dat sie dede, dat dede sie by hore beyder raet, alhoe cleyn dattet ock was. Ende doe siet soe rechte nauwe maeckte, soe wast den susteren soe moylick in dattet hem voerquam, hoe rechte cleyn dat sie hoer daerin hadde. Doe segede hij, dattet sine menynge niet geweest en hadde, dat sie also solde doen.

Ommetrint een iaer eer sie ofquam, kierde sie hoer soe rechte seer van den uutwendigen dingen, dat als men hoer daerna vragede, soe en conde men van hoer daer geene antwoerde op crijgen, ende sie liet recht of sie hoer daer niet op en verstont, van groter oetmodicheit. Mer als men hoer segede van dingen, die der zielen angengen, of wat guedes uutter hilliger schrift, of van yemants voertganck in doechden, soe waert sie alsof sie altemale veryoechde, [8]) ende waert altemale

1) „vertoerent" = vertoornd.
2) „gemoyt" = gemoeid, onaangenaam aangedaan.
3) „vertreck" = uitstel, vertraging.
4) „verhengedet" = beschikte het.
5) „geruert waert" = getroffen werd.
6) „poppelsien" = beroerte, geraaktheid, apoplexie. Elders: popelcije.
7) „saeke" = oorzaak.
8) „veryoechde" = verjongde.

ontsteken van bynnen, dat siet wal ontwaer worden, die myt hoer spreken ende an hoer versochten. [1])

Int iaer ons Heren MCCCC ende XLVI, doe vercreech sie hoer begeerte, daer sie vaeke ende lange na gearbeyt hadde, als dat sie verloest waert van hore officien, dat onsen weerdigen pater van Windesem seer swaer was te doen dat hij sie ofsette, ende segede: ic sal doen dat ic alte noede dede; ic wolde dat sie XX iaer ionger weer, soe en wiste ic hoers gelijck niet. Ende wiste ic u een te haelen, over hondert mylen, die hoers gelijck weer, die wolde ic geerne halen. Aldus soe absolveerde hij sie van hore officien, welc hem seer swaer was te doen, ende ons noch veel sware was te lijden. Mer hoer oeltheit ende cranckheit eyschedet. Op des hilligen cruces verheffinge [2]) worde wy beroeft van also trouwene moder, dat ons niet over en genck sonder vele tranen ende inwendigen versuchten ons herten. Mer dat aphielt ons een luttel, want wi segen dat sies niet langer en vermochte. Het hadde ons anders onverdrachlick geweest, alsulken mater over te geven.

Sie hadde altoes oetmodich ende goddienstich ende seer vurich geweest in hore officien. Mer doe sie ofwas, doe began sie hoer te oefenen in den doechden, alsof sie een nye begynnende mensche hadde geweest, die onsen lieven Heren geerne myt herten ende myt begeerte [3]) genoech hadde geweest, ende in allen dingen tewillen na al hoeren vermogen. Ende was ons allen een exempel der doechden, ende genck ons voer in alre sympelheit, sonder alle bericht, [4]) in groter vuricheit. Want daer hoer herte overvloedelike vol van was, dat voertbrachten dicwijle hoer zalige lippen myt vuriger uutsprake, seggende: Och! Och! mochte icket noch begynnen! Dese grote begeerte, te begynnen, hielt sie byna hent tot horen dode toe, dat sie dyt segede ende begeer [5]), omdat hoer dochte, dat hoer leven noch niet en was alst wesen solde,

1) „versochten" = beproefden.

2) „des hilligen cruces verheffinge." De bedoelde dag is 14 September.

3) „myt herten ende myt begeerte." Wij zeggen: met hart en ziel. De oude verbinding is juister, want die komt neer op gevoel (hart) en wil (begeerte), dus op tweeërlei, terwijl in hart en ziel zulk een verschil niet ligt.

4) „sonder alle bericht." *Bericht* of *berecht* is hier in den zin van aanmerking, terechtwijzing, kritiek.

5) „begeer". Het moet „begeerde" zijn.

ende als sie geerne geweest hadde. Ende gelijck als sij ons plach te leren, soe dede sie nu ock selven, als dat sie hoer gaf tot sympelre gehorsamheit sonder alle bericht, ende, cortelike gesecht, tot allen doechden, ende sunderlinge totter mynnen Gods ende hoers evenen menschen.

Die eerwerdiger pryorynne, die in hoer stede geset waert, Lijzabet van Tyel, beval hoer dat officyum van rechter erweerdiger reverencien, dat sij op die susteren solde sien apt spinhuys, [1]) als sie daer niet en weer. Sie was oetmodelike gehorsam, al wast hoer pijnlick. Ende als si dan merckte, dat die susteren langer calden [2]) dan hem geoerloft was, dat wal geschiede overmyds verghetelheit, die vermaende sie seer mynlijc, ende die gemeene susteren nement ock doegentlijck. [3]) Mer alleweghe soe sijn onder die gueden ock mede krancken. Also weren hoere hijr doe ene ofte twie, die dat tot horen gueden niet lijden en conden, ende segeden: sie hadde sie lange genoech vervolget, of sie noch langer van hoer vervolget solden warden. Doe sie dat vernam, doe genck die oetmodighe ziele totter pryorynnen, ende bad hoer uut herteliker begeerten, dat sie hoer die officie weder of wolde nemen, ende dat sie hoer wolde laten sitten by den ionxten susteren. Ende als dan onse mater vernam, dattet hoer niet vredelijc en was, [4]) soe nam siet hoer weder of, ende oerlofde hoer te zitten by den iongesten susteren, ende sie was doe seer blijde van hore vercregenre gracien. Ende sie was hem doe allen een groet exempel der oetmodicheit ende der verdrachlicheit. Doe waert sie van hem groétliken gepresen, die tevoeren op hoer gepassyneert weren, ende worden doe groetlicke in hoer gestichtet. Sie was trouwe in horen hantwercke, ende gaf hoer sunderlinge tot der doeget des hilligen swijgens. Sie en wolde niemant toespreken, of callinge [5]) myt hem hebben, sie en vragede hem iersten of sie oerlof hadden. Ende hadden sie dan oerlof, soe sprack sie hem suetelike toe, na dien dattet hem nutte ende noet was.

---

1) „'t spinhuys" is de zaal, waar de zusters zich met den vrouwelijken arbeid bezig hielden, de beroemde „Spinnstube".

2) „calden" = praatten, babbelden.

3) doegentlijck" = deugdzaam.

4) „dattet hoer niet vredelijc en was" = dat ze daarbij geen vrede had.

5) „callinge" = gebabbel, praatjens.

Ommetrint een iaer daerna dat sie ofgecomen was, waert sie seer weeckelick, soedat sie vaeke aldoer sieck was, ende moste doe vaste [1]) by hoer bedde blijven, als hoer oeltheit ende crancheit eyschede. Sie was seer lijdsam ende genoechsem, ende seer oetmodich ende mynlick hoers bywesens. [2]) Soewie hoer verwaerde, [3]) die mynden sie sunderlinge, ende sie gaf hoer onder den als onder horen oversten. Onse eerwerdige mater, genoemt Armgert Henrickes van Vollenhoe [4]), die plach hoer te verwaren ende bedienstich te wesen, eer sie pryoeryne waert. Ende sie hadden malcanderen seer lief ende in groter weerdicheit. Ende als onse eerweerdige oelde mater totten hilligen sacramente plach te gaen, soe maeckte sie vaeke geluyt myt hymen [5]) ende myt overvlodigen tranen, overmyds groter druustiger [6]) begeerten tot onsen lieven Heren. Doe segede sie hoer op een tijt, of sie onsen lieven Heren niet dancber wesen en conde, sie en moste alsoe laten. [7]) Sie schamde hoer soe seer, sie moste hoer ummer beteren. Siet, dese oetmodige ziele nam dat soe oetmodelick, rech [8]) oft hoer van horen oversten verbaden weer. Ende sie bad onsen lieven Heren, dat hij hoer helpen wolde, dat sie hoer daervan beterde. Ende onse lieve Here holp hoer, dat mens daerna soe niet meer en vernam.

Och, an allen tsijden, waer men dese hillige ziele ruerde, soe uutgaf sie den roecke [9]) der volcomenre doechden. Dat geen wonder en was, want hoer ziele was gevestiget in Gode ende in den rechten doegeden, overmyds stediger oefenynge. Daeromme, als men hoer ruerde, soe en conde dat niet verborgen blijven, daer sie van bynnen vol van was.

XV weke voer horen verscheyden krech sie hoer hillich amt, op sante Martijns dach [10]), myt groter devocien ende begeerten. Want sie begeerde ende haepte nu ontbonden te

---

1) „vaste" = aanhoudend.

2) „hoers bywesens" = in haar omgang, haar gezelschap.

3) „verwaerde" = oppaste, verpleegde.

4) d. i. Vollenhoven.

5) „hymen" = zuchten.

6) „druustig" = hevig.

7) „sie en moste alsoe laten." De zin der vraag is, of zij haar dankbaarheid den Heere niet betoonen kon, al stelde ze zich juist niet zoo aan, nl. met die zuchten en tranen.

8) d. i. recht, net.

9) „roecke" = geur. „tsijden" = zijden.

10) „sante Martijns dach." De dag van den bisschop Martinus van Tours is 11 November.

warden van den licham, ende horen gemynden brudegom vereniget ende toegevoeget te warden in omhelsinge der herteliker mynnen, sonder allen hinder, ewelick sonder eynde; dit was al hoer hape ende begeerte. Niet lange hijrna het en waert beter, soedat dat zalige eynde vertagen [1]) waert. Doe waert sie al wat bestoten in hoer selven, ende begeerde der pryoerynnen ende der susteren gebet. Want sie hadde anxt, dat sie hondert iaer oelt solde warden; hoer gebrack noch XV iaer. Nochtans en wolde sie anders niet dan als onse lieve Here wolde; also was sie verenyget myt horen brudegom. Mer hoer ynnerste begeerte was by hem te wesen. Hoe sieck ofte weeckelick dat sie was, als men hoer vragede, hoet myt hoer weer, ende hoedattet hoer genge, so segede sie suetelike: alsoe wal [2]), het is guet wat onse lieve Here doet.

Seer vlijtich was sie hoer te becummeren ende te verenygen myt onsen lieven Heren, derwijlen dat sie soe wekelick was ende by horen bedde sat. Ende is vaeke gevonden dat sie sat myt gevoelden handen ende myt beslaten [3]) ogen, ende was van groter vuericheit al roet in hoer ansich. [4]) Also dat sie an te sien was als een seraphijn, ende sie en wiste van ons niet die by hoer stonden. Also dat sie niet en scheen te wesen daer sie sat, mer dat sie by horen gemynden was. Het was lichte [5]) achte daghe voer horen verscheyden, dat ic sie ock also vant sytten myt soe vurigen ansichte. Want hoe [6]) aldus te becummeren myt onsen lieven Heren, was hoer wal dat genoechlicste dat sie hadde in deser tijt.

Int iaer ons Heren MCCCC ende XLIX waert hoer hoer suster genamen, XIII weken voer horen doet, tot eenre pryoerynnen, die genoemt was Armgert Henrickes, die sie seer liefhadde, ende hadde hoer lange gedient in hore weeckelicheit ende in hore sieckten. Ene corte tijt daerna, soe quam pater van Windesem, die op die tijt onse rectoer ock was, tot hoer int sieckhuys. Doe sprack hij hoer toe ende segede: mater, hoe is u dat tewyllen, dat wi van uwer discijpela ene mater gemaket hebben? Doe antwaerde sie goddienstelike

1) „vertagen waert" = verschoven, verdaagd werd.
2) „alsoe wal" = vrij wel.
3) „beslaten" = besloten, gesloten.
4) „ansich." = ansichte.
5) „lichte" = misschien.
6) „hoe" moet „hoer" zijn.

weder ende segede: dat is mij wal tewillen. Al hadde sie sij geerne geholden, na der naturen te spreken [1]), nochtans en toende sie anders niet dan dat sie si geerne wolde derven.

Ene corte tijt daerna droech sie hoer cruce goddienstelijc ende oetmodelick te kerken. Doe genck sij voert dagelix totten dienste der hilliger myssen, ende opclam dat choer, dat hoege was van XXVII graden, om daer mysse te horen, dat seer te verwonderen was. Mer die vurige vlijticheit gaf hoer cracht baven die cracht hore naturen. Ende dat duerde hent op sante Victoers dach [2]), want op den dach was sie noch toe kerken. Ende dat was hoer leste kerckganck; doe was sie noch soe levendich. Achter der tijt [3]) waert sie weder soe rechte weeckelick, ende begaf hoer doe voert altemale [4]), soedat sie doe voert niet meer gaen en mochte, ende bleef doe also sitten by hoer bedde op enen setel, want sie en mochte niet liggen, ende al sittende starf sie. Sie en quam lange tijt niet uut horen clederen, dan als sie enen schonen slaeprock an dede. Anders so bleef sie daerin, nachtes ende dages.

Alte begeerlick verwachtede sie die toecomst hoers gemynden brudegoms, om ontbonden te warden van den licham, ende also dan myt hem verenyget te warden, dat sie doe haepte naby te wesen, alst ock was. Des vrydages op sante Lucas avent [5]) liet sie [6]), of hoer al die memorie ontgaen was. Onze mater ende sommyge ander susteren quemen daertoe, ende segen hoet daer gelegen was ende spreken hoer toe. Mer sie en hadde niet vele verstandes, alst scheen. Daer was een suster, mede geheyten Salomee van den Wiel, die bad mater, dat sie doch onser God crijgen mochte [7]). Doe segede mater, dat sie wachten wolde hente margen, soe soldet licht

---

1) „na der naturen te spreken" = wat wij noemen: menschelijker wijze gesproken.

2) „sante Victoers dach" = 28 Juli.

3) „achter der tijt" = na dien tijd.

4) „ende begaf hoer doe voert altemale." De uitdrukking *hem begeven* vinden we in den zin van: zich afsterven, zich geheel verloochenen, zijn zondige natuur dooden. En vandaar is het zeer gewoon in den zin van: van de wereld afstand doen, in een klooster gaan, zich bij een orde aansluiten. Hier is het wederk. werkw. in den zin van het onz. werkw. gebruikt, nl. van den lichaamstoestand, van de lichaamskracht, die afneemt en allengs teniet gaat.

5) „sante Lucas avent." Deze dag is 18 October.

6) „liet sie" = scheen het.

7) „dat sie doch onser God crijgen mochte" = dat zij toch het H. Sacrament mocht ontvangen.

beter myt hoer warden; sie en dorstes nu niet wal doen, omdat hoer dochte dat hoer die memorie ontgaen weer. Suster Salome en liet niet of, alst onse lieve Here hebben wolde, ende segede: Ist dat sie hem hebbe sal, soe ist laete genoech; ic wil sie mytter hulpen Godes weder in der memorien brengen. Doe segede mater: conde sie dat doen, soe wolde sie onsen lieven Heren laten comen. Doe sprack hoer suster Salomee hertelike toe ende segede; mater, bereyt u haestelike, u ghemynde brudegom comet tot u. Doe sie dat hoerde, doe waert sie recht of sie uut den slape ontwecket weer, ende waert so levendich, ende wiesch horen mont, ende bereyde haer seer begeerlick horen lieven brudegom te ontfangen. Ende liet also starck [1]), dat sommyge niet vermoet en hadden, dattet soe haestelic myt hoer gedaen solde hebben geweest. Tusschen drien ende vier uren voer der vesper, doe quam onse pater mytten hilligen sacramente. Ende sie bijchtede seer oetmodelike datselve dat sie hadde. Doe sie gebijchtet hadde, doe nam hij dat hillige sacramente ende liet hoer dat sien, ende vragede hoer, of siet gelovede dattet die beholder der werlt weer. Doe antwaerde sie myt luder stemmen: Ja ic volcomelick, ende het genck hoer soe hertelike of. Doe gaf hij en hoer, ende sie ontfenck hem seer begeerlike, myt groter dancberheit. Ende hij was hoer leste spijse, soeals sie hem altoes plach te bidden. Ende sie bleef in gueden vrede myt horen gemynden brudegom. Ende altehant hijrna began sie toe te reyden [2]) tot enen zaligen eynde.

Na compeleete [3]) was mater by hoer myt een deel susteren. Ende mater vragede hoer, hoe sie tevreden weer; doe segede sie: also wal. Doe versetten sie sij wat, omdat sie wat sachter sitten solde. Doe genck mater op hoer ruste mytten susteren, behalven die die voersegede Salomee ende suster Beerte van Holten, om vlijtelike waer te nemen dat zalighe eynde, omme den susteren dat te cundigen alst queme, om daer by te wesen totter glorioser uutvaert alsulker hilliger ziele, die ons also trouwen moder hadde geweest. Ende ock om te doen dat ons toebehoerde van der oerden wegen. [4]) Dese twie bleven by

1) „liet also starck" = scheen nog zoo sterk.

2) „toe te reyden" = zich voor te bereiden, gereed te maken.

3) „na compeleete". Complete is de dienst, waarmede al de diensten van den dag vervuld en besloten worden.

4) „van der oerden wegen" = van wege de orde, wier leden zij waren.

hoer in ynnigen gebede; ende tot twien tijden [1]) sprack hoer suster Salomee toe, ende segede hoer wat guedes, als dat sie nu dat bitter lijden ons lieven Heren in horen herten hebben solde, daer sie hoer altoes in geoefent hadde. Ende segede: verstae gy dit wal, ende sijdy waltevrede, so gevet my een teyken; doe gaf sie hoer een mynlick bewijs myt een suet geluyt der stemmen ende bewijsinge des hovedes. Soe segede sie echter: Lieve gemynde mater, loepet nu in dat suete mynlike herte ons Heren Jhesu Christi, dat so mennichvoldelick u toevlucht is geweest. Dese mynlike woerde segede sie hoer, ende begeerde echter een teyken of siet verstonde, ende of sie ock waltevreden weer. Doe gaf sie hoer datselve teyken, dat sie hoer te voeren gegeven hadde, ende dat ock seer mynlick.

Daer lach een suster ende sliep int zieckhuys, niet veer daer mater lach. Ende ommetrynt een vierdel van eenre uren, eer die hillige ziele ontbonden waert, soe waert sie ontwakende, ende sach een groet licht. Ende sie voer geringe [2]) op, also als sie lach, in hoer slaeprock. Ende genck haestelike tot mater, ende hadde anxt dat sie storve, ende vragede den susteren of mater storve. Doe segeden die susteren, dat sie noch liet [3]) als sie des avendes gelaten hadde, ende wesen hoer weder te bedde te gaen. Ende doe sie onderwegen was ende wolde weder te bedde gaen, waert hoer ingespraken: Gaet niet, mater stervet. Mer hoet was, sie genck te bedde omme der susteren willen. Mer eer sie sliep, quam dat zalige eynde, ende die susteren worden gewecket, ende sie quemen alle totter glorioser bruloft, daer die gemynde bruyt horen gemynden brudegom verenyget ende toegevoeget solde warde, om hem te schouwen in ewicheit der ewicheit. Ende sie began te halen die doetsnucken [4]), ende dat genck also saetelike [5]) toe, alsof sie gelegen hadde in enen seer sueten slape. Ende als die susteren wat gebeden hadde, mer niet lange, soe nam die brudegom sine gemynde bruyt, des nachtes toe XII uren, ende brachte sie opten wech totter hoeger stat van Jherusalem,

---

1) „tot twien tyden" = tot twee malen.
2) „geringe" = terstond.
3) „dat sie noch liet" = dat zij uiterlijk nog in denzelfden toestand was.
4) „doetsnucken" = doodsnikken.
5) „saetelike" = 't moet „suetelike" zijn.

daer sie hem in ewicheit sal beschouwen van ansichte tot ansichte.

Onse lieve Here hadde hoer sunderlinge grote gracie gegeven, ende die gebrukede sie alle tot sinen love ende tot sijnre eren, dat een alten groten gracie was ende ock niet vele menschen gegeven.

Dese gracie verwarf sie eenre suster na hore doet. Het was ene van onsen susteren, die alte seer gemoyt ende gequellet waert van den slaep. Dat aldoer lange geduert hadde, onder metten ende onder den anderen getijden, dat sie die niet betalen [1]) en conde als hoer toebehoerde, om des slapes willen. Ende hijromme soe leet sie vele van den menschen, dat hoer ock seer swaer was. Mer baven maten wast hoer swaer, dat sie haer daer niet van beteren en conde, want het en was in hore macht niet. Doe genck sie tot mater, doe sie soe cranck waert, ende clagede hoer hoer noet, dat hoer ock doch wal kundich was, ende begeerde seer hertelick, dat sie onsen lieven Heren voer hoer bidden wolde. Doe antworde sie weder ende segede: Ist dat ic macht by onsen lieven Heren crijge, soe sulle gy 't ontwaer warden. Ende sie genck getroestet van hoer, in gueder hapen. Niet lange na hore doet crech sie soe grote gracie van Gode, overmyds dat gebet ende verdiensten onser weerdiger mater Salomee Sticken, dat sie altemale verloest waert van der temtacien des slapes.

Op een tijt na hore doet was een suster merkelick bedrucket, dat sie alte lijdelick in hoer selven was. Soe genck sij tot maters graf, ende clagede hoer myt enen bedruckten herten hoer noet, ende begeerde hulpe van hoer by onsen lieven Heren Ende altehant, eer sie vandaer genck, waert sie gewaer der barmherticheit Godes, ende waert altemale daervan verloest.

Desgelijkes geschiede ock een ander suster, die ock ynwendelike seer bedrucket was. Dese suster dede als die ander suster voergedaen hadde, ende genck tot maters graf. Ende hoer geschiede ock gracie, ende sie waert verloest eer sie vandaer genck.

---

1) „betalen" = afdoen, een plicht ten uitvoer brengen. Zijn getijden betalen is een zeer gewone uitdrukking. Een testament betalen zegt men voor het uitvoeren er van.

Dit ende desergelijck geschieden bywijlen tot horen graven. Niet lange na hore doet, soe was een suster, die sie sach, daer sie niet wal en sliep noch niet wal en waeckte, in also groter claerheit, ende segede dat sie in alte groter vrouden weer ende seer waltevreden, ende dat onse lieve Here een alten nauwen ondersueker der oversten weer.

Van der eerweerdiger vrouwen van Runen.

Die eerwerdige vrouwe van Runen, onse gemynde suster Swieder, was eens eersamen mans dochter, die genoemt was Vrederick van Rechteren, ende was ene van den besten van den lande. Ende doe sij tot horen iaren gecomen was, soe waert sie toegevoeget in echtschap enen seer eersamen man, een ridder in der Drente, ende was here van Runen ende een seer staetelick man.

In den iersten doe sy hore heren toegevoeget was, soe plach sie vaeke mede uut te rijden iagen [1]) dat wilt, als dat heerschap pleget. Ende daer was hoer seer wal mede beholpen [2]), ende hadde daer grote genoechte in, want sie noch ionck was, ende plach vaeke der armer luyde saet te verderven myt horen honden. Ende hijrvan plach hoer bijchtvader ofte cappelaen hoer te beryspen, ende maecktet hoer swaer, also dat sie daermede tot kennyssen [3]) quam, also dat siet niet meer en dede, ende ock voert in anderen dingen, dat sie bekende daer sie quelke an dede, allentelen ofliet. [4])

Ende daerna waert sie seer getagen totten armen, den guedertieren te wesen, soedat men dat broet, datter tafelen gebracht waert ende ontgonnen [5]) waert, den armen plach te geven. Ende opdat die armen dan wal wat crijgen solden, soe plach sie te ontgynnen ende op te snijden aldat sie aflangen [6])

---

1) „jagen" = om te jagen.

2) „was hoer seer wal mede beholpen", van het deelw. van het werkw. *behelpen* komt een nieuw werkw. *beholpen sijn*, dat onpers. wordt gebruikt, dikwijls met een bijw. van hoeveelheid, het genot of voordeel aanduidend, zooals hier met „seer wal."

3) „tot kennyssen" = tot inzicht.

4) „allentelen ofliet" = dat heelemaal liet varen.

5) „ontgonnen" = aangesneden.

6) „aflangen" = de lengte van iets inkorten door er wat af te snijden, afkorten.

conde. Of sie dedet ontgynnen van dengenen die bij hoer seten.

Sie hadde een enich kint, ende dat was een soenken; daer dede onse lieve Heer sinen lievesten willen mede, ende haeldet tot hem. Doe waert die here ende die hem toehoerden alte seer bedrucket, omdat sie haepten, dattet sijn erfgenaem solde hebben geweest, ende sijn heerlicheit na hem besitten. Doe verblijde hoer die goddienstige vrouwe alte seer in horen herten, omdat sie dachte, dattet hoer niet hinderen en solde onsen lieven Heren te dienen, weert dat hoer here voer hoer storve. Mer sie toende hoer van bute seer drovich [1]) te wesen. Ende een wijltijdes daerna starf hoer heer, ende doe hi luttel tijdes doet geweest hadde, doe voegedet onse lieve Here myt haer als myt sante Elyzabeth van Ongeryen [2]), also dat sie byna al bloet van hore boerch verdreven waert myt hore sovene. Ende sie en hadden niet meer myt hen, dan sie om ende an hadden. Want op een tijt, doe sie self sovende [3]) ter kerken geweest hadde, soe quam hoer te gemoete ene seer rijke vrouwe, die Vossynna geheyten was, die rijke van guede was, mer van geenre comsten [4]), die niet veer van hore boerch en wonde. Deze rijke vrouwe hadde enen sone, die die edele vrouwe van Runen geerne in echtschap gehat hadde. Mer, want sie van geenre geboerten en was, soe schaemde sie hoer ende ontsach hoer, dat der edelre vrouwen te vergen ende voer te leggen. Want sie was een schoen eersam persoen van lijve en van zeden, ende groet van geboerten. Ende als dit wijf der eerwerdiger vrouwen van Runen, die myt horen gesynde te huys wolde gaen, te gemoete quam, doe waert dat wijf, des iongelinx moder, myt anxte ende myt schemten bevangen, dat sie byna van hoer selven quam. Want sie wiste, dat hoer sone mytten sijnen opt huys was, want dat hadde hij also gemaket myt des heren vrende. Ende ock soe becande sie, dat sie hoer seer ongelijck was. Doe dit die weerdige vrouwe van Runen sach, dat dat wijf also liet [5]), doe nam sie sij in den arm, ende sprack hoer

1) „drovich" = droevig.

2) „ongeryen" = Hongarije.

3) „self sovende" = zoodat zij zelve de zevende was, m. a. w. met hun zevenen, gelijk het een paar regels vroeger „myt hore sovene' heette.

4) „van geenre comsten" = van geen afkomst, niet van hooge geboorte.

5) „also liet" = zich zoo aanstelde.

vrentelike toe ende segede: wanne [1]), lieve vrendynne, wat ist? wat begeerdy? hoe late gy aldus beanxtet [2])? Doe quam dat wijf tehant weder tot hoer selven, ende doe storte sij uut dat in hore herten was ende dat sie begeerde, ende legede hoer voer dat sie horen sone solde nemen in echtschap; soe solde sie hoer borch beholden ende in hore heerlicheit blijven. Hijrtoe antwaerde die hillige oetmodige vrouwe van Runen, recht als een ander natalya, [3]) ende segede: Hoe solde ic daeran comen? want ic niet vele en hebbe, ende hij soe rijke is. Ende aldus versloech siet, [4]) dat sie mynlike scheyden. Ende aldus genck die vrouwe van Runen myt horen gesynde te huyswert. Ende doe sie voer die borch quam, soe en·mochte sie daer niet op, want Vossynnen sone was daer mytten sinen op, ende ontweldichde hoer also die borch.

Ende doe toech si al heymelike vandaer self sovende toe Campen. Ende doe dat die luyde vernemen, doe togen sie hoer na ende wolden sie vangen, mer sie en vorderden niet, alst onse lieve Here wolde. Want die hij bewaert, die is bewaert, ende den en mach niemand deren. Doe sie toe Campen quemen, doe cofte sie ene runtstonge, ende gengen in die kerke ende eten daer. Lichte daeromme, opdat sie niet becant en wolden wesen. Doe toech sie tot horen vrenden, die sie eerlike [5]) ontfengen. Ende die bisschap van Utricht, onser gemynder suster Gerieten van Naehuys oem, die halp hoer dat sie hoer lijftucht [6]) des iaers kreech, die hoer die here van Runen gemaket hadde.

Doe die bisschap ende hoer vrende segen, dat sie soe eersamen, staeteliken persoen was, doe wolden sie hoer enen man weder geven. Doe waert die goddienstige vrouwe alteseer bedrucket ende segede: Ic hebbe van anbegynnen opgeset, [7]) doe

---

1) „wanne." = Volgens den Teuthonista is dit: „wat meynstu nu?" Ook hier is het een soortgelijke uitroep: wat nu! hoe nu!

2) „hoe late gij aldus beanxtet" = hoe ziet gij er zoo beangstigd uit.

3) „natalya." Heeft men hier te denken aan de h. Nathalia, die met haar echtgenoot, den h. Hadrianus, op den 8 September herdacht wordt? Dan moet deze als voorbeeld eener „hilliger oetmodicheit" wel daarom hier zijn voorgesteld, omdat zij (in het jaar 306) zich nederwierp aan de voeten van haar man, toen die het christendom, waartoe zij reeds behoorde, beleden had, een daad welke hem het leven kostte.

4) „versloech siet" = sloeg zij het aanbod van de hand.

5) „eerlike" = op eervolle wijze.

6) „lyftucht" = lijftocht, vruchtgebruik.

7) „opgezet" = besloten, het besluit genomen.

ic mynen heren niet lange gehat en hadde, weert dat hij eer storve dan ic, dat ic dan in den staet niet weder gaen en wolde. Doe waert die goddienstige bisschap beweghet van herten, want het was een goddienstig man ende een liefhebber alre gueder menschen, ende sprack tot hoer ende segede: Het en is allen vrouwen niet gegeven dat u gegeven is; weest tevreden. Ende doe mosten hem ock hoer vrenden tevreden setten, [1]) al deden siet node.

Altehants hijrna toech sie van horen vrenden te Deventer myt ene van horen dienstionferen, die reckelixt [2]) ende goddienstelixt was. Ende soe sie toe Deventer gecomen was, doe cofte sie een groet schone huys; daer wonde sie in myt hore ionfer. Ende die ionfer was wat al weeckelic, dier plach die oetmodige vrouwe te dienen ende bedienstich te wesen, ende hadde sie seer lief. Ende doe sie daer een luttel tijdes te samen gewont hadden, soe dede [3]) sie hoer an onse vaders, here Florens ende here Iohan van den Gronde, pater van meyster Gerijts huys. Ende onse weerdige vader here Johan Brinckerinck en was doe noch geen priester. Mer hij plach nochtans dicke [4]) totter vrouwen van Runen te gaen, gelijck den anderen vaders, ende segede hoer wat guedes. Want sie hadde hoer geheel onder die vaders gegeven ende levede na horen rade. Ende als sij aldus tot hoer quemen, soe merckten sie, hoer dienstionfer, die sie myt hoer hadde, dattet geen mensche en was na hore manieren. Al wast een guet mensche, sie was nochtans meer geneyget te leven na horen eygenen willen, dan na raede der vaders. Doe deden sie sij van hoer, ende sie genck uit convent ende was een degelick mensche. Ende die goddienstige vrouwe hadde hoer seer te lijden, [5]) dat sie van hoer quam. Hoer geschiede als sante Elyzabeth, die hadde ock ene ionfer, die sie sunderlinge liefhadde, die hoer meyster Conraet nam ende gaf hoer een ander. Also deden onse vaders ock mit deser hilliger vrouwen. Want sie nemen hoer die ionfer, ende geven hoer weder ene oelde stichtige suster uut meyster Gerijts huys, die een wijltijdes moder

---

1) „hem tevreden setten" = zich tevreden stellen, er genoegen mede nemen.

2) „reckelixt" = het braafst, fatsoenlijkst.

3) „dede" = gaf.

4) „dicke" = dikwijls.

5) „hadde hoer seer te lijden" = had er veel verdriet door, had er veel door te lijden.

hadde geweest, ende hiet suster Eeffe Hodden, ende ock noch twie ander susteren myt hoer, opdat sie sij solden leren ende informeren na raede ende wille der vaders.

Ende ene corte tijt hijrna dede onse lieve Here sinen willen myt [1]) here Iohan van den Gronde, dat hoer ende der susteren vader was, den sie seer liefhadden. Doe quam onse vader here Iohan Brinckerinck op een tijt tot hoer; doe en hadde hij noch niet lange priester geweest. Doe vragede hem die goddienstige vrouwe ende segede: Here, wien vermoedy dat ons te deyle vallen sal tot enen pater? Doe segede hij: ik wolde dat my beyde myne bene ofweren. Doe waert die goddienstige vrouwe seer verblijt, ende segede: Dy, God, love wy; dy, Here, benedye wi; dat segede sie uut volheit hoers herten van groter dancberheit. Want hy was een ionferlick engels man, ende seer vurich alle menschen te trecken tot zalicheit der zielen, waer hi conde ende mochte. Alsoe groete ende breede mynne hadde hij.

Ende doe sie een wijltijdes aldus te samen gewont hadden in dat grote huys, doe waert sie van bynnen gedreven, dat sie dat huys den vaders geven wolde. Mer die schepene ende die borgers van Deventer weren den geesteliken luden also hart ende ongunstich, ende en woldens niet toelaten dat sie enyge besittinge hebben solden. Ende dese goddienstige vrouwe hadde twie suster soens, die hoer erfgenamen wesen solden na hore doet, ende sie hadde die moye seer lief. Dese twie liet sie tot hoer comen, ende segede hem beyden hoer begeerte hijrvan. Die ene hiete Wijnelt van Arnhem, die ander Swieder van Rechteren. Ende doe gengen sie myt hoer voer die schepen, ende als sie daer quemen, soe vielen sie hem al hart. Doe spreken sie trouwelike voer hoer, ende segeden, sie gundent hoer dat sie daermede dede wat hoer beliefde. Waeromme dat siet hoer dan niet gunnen en solden? Ende sie segeden soevele, dat siet toe mosten laten, ende die eerwerdige vrouwe vercreech horen willen. Ende die schepen maeckten besegelde brieve van dat huys, ende sie gafvet den vaders tot vier priesters ende IX clerken. Ende sie voer in een cleynre huys niet veer vandaer mytten susteren die sie myt hoer hadde.

---

1) „dede onse lieve Here sinen willen myt." Dat de Heer zijn wil met iemand doet, is een geliefde term voor: dat hij hem sterven laat, hem tot zich neemt.

Sie was soe vol mynnen ende soe begerich tot allen gueden, dat hoer leet was dat hoer yet ontgenck dat guet gedaen was.

Sie droech een wijl tijdes witte hantschoen. Doe segede hoer ene van onsen vaders, dat sie daer een vegevuer om hebben solde. Doe segede sie, dat siet daeromme dede, dat sie die boeke niet vuel maken en solde; also grote weerdicheit hadde sie totter hilliger schrift, ende also geerne las sie die. Mer doe sie hoerde, dattet niet guet en was dat sie die hantschoen droech, soe en droech sij sie niet meer.

Seer grote barmherticheit hadde sie over die armen, ende gaf soe myldelike om Gods willen tot allen tijden.

Doe sie vernamen hadde van onsen weerdigen vader here Iohan, dat die vrouwe van Vreden een cleyn vonxken ontfangen [1]) hadde hoer te beteren ende onsen lieven Heren te dienen, soe waert sij so blijde, ende sie dede al hoer beste daertoe, dat sie si geerne by hoer gehad hadde mytter wonne, ende sie lovede hoer, [2]) dat sie hoer genoech maken wolde tot horen lijve, [3]) opdat sie comen wolde. Ende doe onse lieve Here der weerdiger vrouwen van Vredens herte soe starcklike ruerde myt sijnre gracien, dat sie gehelick al horen staet achterliet, ende quam totter eerweerdiger vrouwen van Runen. Ende sie dede hoer ene schone camer tymmeren an hoer huys, ende gaf hoer soevele des iaers dat sie genoech hadde van te leven. Ende woenden suetelike ende mynlike te samen, ende hadden malcanderen seer hertelike lief, want sie hadden éen herte in Gode ende grote begerte te wanderen enen sekeren wech totter hoger stat van Iherusalem, totten hoegen mechtigen conynck Ihesum Christum, die in hem storte seer grote gracie ende groete sueticheit tot allen dingen, die hem vorderlick mochte wesen tot zalicheit hore zielen, alhoe hart dat sie ock weren. Want dat waerachtige licht was in hem opgegaen ende hadde sie van bynnen verlichtet, ende het uutbrack van buten ende apenbaerde hem in al horen werken. Want sy weren grontoetmodich ende gelaten in allen dingen, als cleyne kinderkens.

Als sie aldus te samen wonden, ende ock suster Eeffe ende

---

1) „een cleyn vonxken ontfangen." Dat ontvangen van een klein vonkje als aanvang van een devoot leven, is weder een zeer geliefde term.

2) „lovede hoer" = belootde haar.

3) „tot horen lijve" = voor haar leven.

die ander twie susteren, soe waert die eerwerdige vrouwe van Runen myt soe groter begeerte van bynnen ontsteken, dat sie soe gerne in ene vergaderinge geweest hadde. Ende sie segedet onsen weerdigen vader, here Iohan Brinckerinck. Ende hij toevede sie, [1]) omdat hi wille hadde noch een cloester te maken. Ende want dat wat vertoech, soe plach sie te seggen: Weert dat sie storve, sie haepte dat onse lieve Here den gueden willen ontfangen solde alsof siene mytten werken vollenbracht hadde.

Ende niet langhe daerna, soe began hij dat cloester van Diepenveen toe tymmeren myt horen guede. Want onse weerdige vader, here Iohan Brinckerinck, ende sie sijn fonderes [2]) deses cloesters. Ende doet onse weerdige vader, here Iohan, hijr also veer gebracht hadde dat men hijr wonen mochte, doe liet hij die vrouwe van Runen ende die vrouwe van Vreden myt suster Eeffen ende myt sommich ander [3]) susteren ten Diepenveen comen mytter wonne, diet daer vurchlike begonnen, ende arbeyden seer trouwelike in der tymmeringe van buten in den licham. Ende van bynnen arbeyden sie vlijtelick om die doechden te vercrijgen ende die voetstappen Christi na te volgen in oetmodicheit ende in armoeden ende in anderen doechden.

Sie hadden hijr groten swaren arbeyt van buten ende armlike te eten ende te drincken, mer van groter vuricheit ende bernender mynnen soe omhelsden sie dat myt groter begeerte. Ende het duchte [4]) hem allicht te wesen om der mynnen willen ons Heren Ihesu Christi. Ende een ygelick pijnde hem na den swaersten arbeyde ende na den snoedesten rietschap ende na der snoedester spijsen ende der oetmodichster cledinge ende der legester [5]) steden, alsovele als sie mochten.

Ende suster Eeffe Hodden waert hem gesat tot eenre meysterschen, want sie was een seer trouwe mensche, ende conde hoer seer wal behelpen mytten uutwendigen dingen, ende was seer nernstich [6]) die menschen te trecken tot onsen lieven Heren,

1) „hij toevede sie" = hij hield haar op.
2) „fonderes" = stichters.
3) „sommich ander" = sommige andere.
4) „duchte" = docht.
5) „legester" = laagste, nederigste.
6) „nernstich" of „neerstich" = vlijtig, naarstig.

alsodat men van hoer segede, dat men op die tijt alsulken vrouwenpersoen hijrommetrynt niet en wiste. Sie was seer mylde totten armen, ende soe wat dat hoer gegeven waert, dat gaf si al den susteren int gemene; ende dat was hoer alre genoechlixt ende vredelicxt. Sie was seer oetmodich ende cleyn in hoer selven, ende grote eerweerdicheit tot allen gueden menschen, ock wan [1]) sie weren, ende plach sie groetelike voert te setten [2]) ende hoer selven te veroetmodigen. Ende die susteren, die onder hoer weren, die sunderlinge ynnich ende devoet weren, die plach sie te verschonen, dat sie in hore ynnicheit bleven, als die anderen anders wat deden. Ende alst geviel, datter twie myssen weren, soe hoerden die devote susteren twie myssen, als die anderen meer ene en hoerden. Ende daer en was nyemant, die daer woerde van maeckte; also grote mynne ende eerweerdicheit hadden sie totter devocien ende totten dienste Godes. Ende onse weerdige vader, here Iohan Brinkerinck, hadde sie in groter weerdicheit ende mynde horen geest, want sie vol guedes was. Ende hij plach hoer ende die ander susteren te oefenen, als hij goddienstelike wal conde. Want op een tijt hiet hy hoer doen, dat sij int water solde slaen, van daer hent tot Nyenhoves huys, ende sie dedet oetmodelike ende meende dat sie die vissche in die corve yaghen solde. Ende op een ander tijt hadde sie toe Campen geweest, ende daer was hoer een doese gedaen, daerin was menygerhande gebacken cruyt, dat siet onsen weerdigen vader, here Iohan, brengen solde, ende dat siet hem selven in die hant solde doen [3]) ende niemant anders. Ende doe sie tehuys gccomen was, soe vertoeghet wal drie of vier daghe, dat sie hem niet allene crijgen en conde. Doe begeerde sie hem, ende hij quam tot hoer, ende sie dede hoer baetschap van den cruyde, als hoer bevalen was. Doe hiete hij hoer doen, dat siet in hoer pottay [4]) solde doen. Ende dyt hadde sie alte noede gedaen, mer sie mostet doen. Ende hij gaf hoer oerlof, dat siet wal deylen moste tot vier reysen. Ende sie segede, dattet alte quelke smakede

---

1) „ock wan" = vanwaar ook.
2) „groetelike voert te setten" = in groote mate, zeer sterk, op den voorgrond te plaatsen.
3) „doen" = geven.
4) „pottay" = een gemengde spijs, een moes of hutspot.

int pottay, dat wal te geloeven is. Mer die oetmodige gehoersamheit gaet baven alle costelike cruyden ende duerbaer gesteente. Ende die edele doegede der ghehoersamheit was hem genamer [1]) ende stont hem groeter voer, dan alle dat guet der eerden, want hij mynde meer die doechden, als oetmodicheit, gehoersamheit ende mynne onder malcanderen, dan enych eerts guet. Want waer dese drie punten sijn, daer is een waerachtich fondament eens geesteliken levens, ende waer dat een waerachtich uutgaen ons selves is, daer is een seker vrede der zielen. Ende dese drie punten of doechden weren dat fondament der weerdiger vrouwen van Runen, want sie was seer oetmodich, ende by den oetmodichsten ende ongeachsten susterkens was sie alrelievest. Ende als men hoer wat reverencien bewees ende wat vordels [2]) dede, want sie wekelick was, dat was hoer alte moyelick, soedat siet onsen vader, here Iohan, plach te clagen. Soe segede hij hoer weder: Die willen ene vrouwe van u maken; siet daertoe, dat sie u niet en brengen in der vrouwen hemelrijck.

Sie droech soe geerne oetmodige ende snoede cleder, ende hoer hoeftdoeken weren soe grof, alsoft schorteldoeken geweest hadden. Sie plach die schottelen te wasschen, ende plach mytter vrouwen van Vreden draf te dragen. Ende op een tijt was sie toe Windesem, doe halp sie hem mes in den coelhof dragen. [3])

Op een tijt hiete hoer suster Eeffe doen, die doe meystersche was, dat sie toe Deventer solde gaen ende halen visch. Ende sie meende alwaers [4]), ende spoede hoer gerynge hen, omdat sie anxt hadde, dat hoer suster Eeffe beraden solde. Ende doe sie een groet stucke van den cloester gecomen was, doe dede sie suster Eeffe weder roepen, ende segede: Waer is u mande, daer die wissche in sullen? doe en hadde sie niet. Doe sprack sie hoer soe nernstelike toe ende segede: hoe loepet dit wijf heen, of sie niet wijs en weer? Doe segede die hillige oetmodige vrouwe: aldus haven [5]) gy my alleweghe. Ende sie

---

1) „genamer" = aangenamer.

2) „vordels" = voordeeligs, nuttigs.

3) „mes in den caelhof dragen" = mest in den moestuin dragen.

4) „sie meende alwaers." = De zin is, dat zij het in vollen ernst opnam, voor letterlijk zoo gemeend hield. Dit komt vooral uit op bl. 85 r. 7: „soe meenden sie al waers, alst oc was, mer sie meendet van den cleynen dertenen schoethuntkens."

5) „haven" = reinig.

hadde hoer alte hertelike te lijden, dat sie dat oetmodige werck niet doen en moste, ende ock omdat sie daer geerne soe oetmodelike weder gecamen hadde, daer sie soe staetlick plach te wesen. Sie hadde soe grote mynne penetencie te doen, ende dat men sie soe niet en liet vasten ende waken ende anderen arbeyt doen als die ander susteren, daer hadde sie hoer seer in te lijden, ende dat waert gelaten om hoere weeckelicheit willen.

Op een tijt was hijr hoer neve Zweeder van Rechteren tot hoer gecamen, dien sie seer liefhadde ende hij hoer weder, ende was een degelick guet man. Ende doe sie hem toesprack, doe was suster Eeffe Hodden by hoer. Doe clagede die oetmodige vurige vrouwe horen neven over suster Eeffen, als dat sie hoer niet veroetmodigen en moste als die ander susteren, als die schottelen te wasschen ende swarte of grave hoefdoeken te dragen of dergeliken. Doe segede die guede man: suster Eeffe, dat gy myn moye die schottelen niet en laet wasschen, des dancke ic u, want sie oelt ende wekelic is. Mer het is u schult, dat sie hoer niet veroetmodigen en moet in swarten ende graven hoeftdoeken te dragen of diergelijck.

Als sie des winters hoer hande plach te warmen, soe plach sie die susteren tot dancberheit te verwecken, ende segede: Laet ons onsen lieven Heren dancber wesen, dat hij ons desen winter verleent heeft, dat wy penetencie mogen doen.

Op een tijt waert hoer ene rulle [1]) gesant myt gueden punten. Ende onder den was een punte, daer sie alte vurich mede was, ende dat punte was dit: Armoede sonder gebrec [2]) is als een brief, die onbesegelt is, den men enen groten heren senden sal. Ende dit punte plach sie den susteren uut vuricheit te seggen; also seer mynde sie die hillige armoede.

Sie plach dat guet Godes nauwe te raede te holden [3]), ende plach te seggen, dat onse weerdige vader, here Iohan, op een tijt segede, dat eens een brueder vegevuer leet om III erwyten die hij verroekeloest hadde.

Op een tijt quam tot hoer ene gebuertige [4]) vrouwe om

1) „ene rulle" = een rol.

2) „armoede sonder gebrec" = armoede in schijn en vorm, maar zonder dat er inderdaad gebrek bij geleden wordt. Ze wordt eigenaardig vergeleken bij een brief zonder zegel.

3) „nauwe te raede te holden" = zij placht met het goed Gods zeer conscentieus huis te houden.

4) „gebuertige" = in de buurt wonende.

hoer te vijsitieren. Ende sie vragede der vrouwen van Runen, of sie altoes wat pleghe te doen. Doe antwaerde sie weder: en dede ic niet, noch en lese ic niet, ende en dachte ic niet guedes, die duvel mochte my nemen ende voeren my ter hellen.

Op een tijt lachgede een suster al seer, die by hoer was; doe viel die vrouwe van Runen op hoer knien, ende segede myt gevoelden handen: Lieve Here, behoedet ons yo [1]) voer sunde ende voer dat ydele lachgen.

Die eerwerdige vrouwe van Runen hadde die vrouwe van Vreden hertelike lief, ende sie hoer weder. Ende suster Eeffe, die doe meystersche was, verboet hem, dat sie malcanderen niet toespreken en mosten, omdat sie hem daerin sterven [2]) solden. Op een tijt was suster Eeffe toe Deventer, doe gaf hem suster Elsbe Haesenbroecks oerlof, dat sie malcanderen toespreken mosten. Doe hadden sie alte grote vroude te samen, ende lieten alsof sie twie blijde kinderkens geweest hadden. Ende die vrou van Runen segede totter vrouwen van Vreden: hoe gaedet dy mit dinen potkens? Ende die vrouwe van Vreden sege: also wal. Het was op die tijt seer coelt weder, ende het was der vrouwen van Vreden hoer officie, dat sie der susteren beddepotten plach te wasschen ende te verwaren. Doe spreken sie voert tesamen wat guedes, ende maeckten doe malcanderen noch vuriger in onsen lieven Heren. Ende dat en was geen wonder; want als twie grote vueren tesamen comen, dat wort een groet geweldich vuer. Want sie branden van daegen toe daegen meer en meer inder mynnen hoers brudegoms Jhesu Christi, die een besitter was hoers herten ende hoers gemoedes, ende alle dinge oerlof [3]) gevende, die hen daeran hinderlick mochten wesen.

Soe grote mynne hadde sie totter hilliger schrift, dat sie cleyne rullekens in horen budel droch, die sommich soe cort weren als een vinger. Die hiete sie hoer schilde te wesen, mer die boeken hiete sij die schatte van Diepenveen. Ende wanneer die susteren tot hoer quemen, ende beden hoer dat sie hem omme Gods willen enen schilt wolde lienen, soe segede sie: ia, suster, geerne, ende dede hem dan ene van horen

1) „yo" = toch.
2) „sterven' = afsterven.
3) „oerlof" = afscheid.

rullekens. Dit was ene van horen schilden: soewat onse oversten seggen, dat is al guet ende waerachtich, ende wie daertegen seggen, dat is quaet ende valsch. Ende sie plach hoer weke te holden, te reventer te lesen, ende sie verwaerde die boeken. Onsen weerdigen vader, here Iohan Brinkerinck, hadde sie in groter weerdicheit, ende soewat hij hoer doen of laten hiet, dat nam sie alsoft hoer God selven gebaden hadde. Sie plach den susteren te vermanen, dat sie troulike voer hem solden bidden, dat hem onse lieve Here die last wolde helpen dragen, ende dat hij hem starckheit der naturen wolde geven, opdat hem die last te lichter worde.

Twie iaer voer hore doet hadde sie onse vader hieten vaeren tot eenre stat, om een saeke die sie daer te doene hadde, ende onderwegen waert hoer quelke. Doe waert hoer toegesecht, of sie wederkieren wolde; onse vader solde daer wal in tevreden wesen. Doe segede sie weder: vaert voert, sijn gebot en waert my ny swaer, nochten sal my nummer swaer wesen.

Op een tijt veroetmodichde hoer een suster, ende belyde hoer, dat sie van den daege op dat lijden ons Heren niet gedacht en hadde. Doe antwoerde sie hoer weder uut volheit hoers herten, ende segede; Ic wolde liever alre martelaers pijne lijden, dan ic dat niet over en dachte. Op een tijt quam sie totter selver suster, ende segede hoer, sie hadde een punte, dat hoer alteseer prekelde. [1]) Ende dat punte was dit, dat onse lieve Here hem den menschen altoes boet [2]), ende dat hore soe luttel sijn die hem ontfangen. Hijrin mach men merken, dat sie was ene vlijtige waernemster hoers herten ende der gracien Godes, opdat onse lieve Here hoer altoes bereyt ende bequame vonde sine gracie in hoer te storten. Sie leerde eens een suster: wat werke dat sie dede, altoes solde sie int begin des werkes in horen herten hebben, dat siet ter eren Godes wolde doen ende tot sinen love; daer solde sie sunderlinge gracie mede vercrijgen. Ende want sie wekelick was ende swaren arbeyt niet en vermochte, soe plach sie hoer soe oetmodelike te beclagen, dat sie der susteren vleysch ende bloet ete. Also cleyn ende oetmodich was sie in hoer selven, sie conde hoer so wal veroetmodigen. Als hoer yemant vra-

---

1) „prekelde" = prikkelde, erg bezig hield.
2) „boet" = aanbood.

gede, hoedat sie mytter cost heen conde comen, want sie soe wekelick was, soe berichte sie sij eersamlick, ende segede: Lieve vrent, ic hebbe vaeke mytten honden gegeten, doe ic noch in der werlt was· Soe meenden sie alwaers, alst oc was, mer sie meendet van den cleynen dertenen [1]) schoethuntkens, die dat heerschap pleghet te hebben, of die winthonde, die ock guede dinghen plegen te eten, die sie in hore heerlicheit plach te hebben.

Sie hadde dat fondament der waarachtiger oetmodicheit in horen herten seer vaste gelecht. Daerom soe wies in hoer die vollencomenheit alre doechden. Ende soe gelaten was sij, dat sie niet anders en wolde dan sie solde. Als men hoer vragede, hoe dat sie sommyge dinghe hebben wolde, omdat men horen willen daer geerne van geweten hadde, soe en conde men anders niet van hoer vercrijgen dan: ic wil als ick sal. Want sie hadde horen willen geheel overgegeven Gode ende horen oversten. Ende want sie horen willen overgegeven hadde, soe en wolde sies niet weder nemen, want hij hoerde hoer niet toe.

Op een tijt waert hoer gevragėt, in eenre siekten, of sie enych mandelenmelck mochte; sie segede: ia. Doe waert hoer gevraget, of men hoer wat maken solde; doe segede sie: alle vleys begeert die dinge die den vleysche toebehoeren ende genoeehlick zijn, mer ons hoert toe, dat wy den brant des lustes bedwingen doer die mynne, die wy tot Ihesum hebben. Ende op een ander tijt, doe sie mandelenmellick at, doe bad sie onsen lieven Heren, ende segede: lieve Here, bewaert ons yo voer sunde. Doe sie aldus sieck lach, soe quam ene suster tot hoer om hoer toe te spreken; doe haspelde sie. Doe segede hoer die suster: wat sal dat, daer gy aldus sieck zijt, dat gy wat doet? Doe antwaerde sie hoer weder: al bin ic sieck van licham, die arme doen daeromme nochtans wal wat. Ende also vuerichlijck als sie begonnen hadde onsen lieven Heren te dienen ende hem allene te leven, noch vele vuerichlijcker hevet siet geeyndet. In hore lester sieckten lach sie vaeke myt beslaten oghen ende rustede, mer sie waeckte van bynnen, ende gaf hoer tot onsen lieven Heren. Ende als daer yemant quam, soe remsede [2]) sie hoer, of sie yet wolden

---

1) „dertenen" = dartele.

2) „remsede." Dit of „reinsede" staat er. Het zal een schrijffout zijn. Wat er echter staan moet, kan ik niet zeggen.

dat totten ghemenen orber droege. [1]) Ende sie segede eenre suster toe: al slape ic van buten, ic wake nochtans van bynnen.

Op een tijd hadde sie onsen lieven Heren ontfangen, doe bad sie suster Eeffen, dat sie hoer van den daghe niet toe en spreke dan die dinge, die noetdruftich weren; sie wolde hoer die ontfanckenisse ende die verenynge des hilligen sacramentes in swijgen te nutte maken. Onse lieve Here begavede sie op een tijt, dat sie lach alsof die geest uut horen licham hadde geweest, mer sie lach myt enen blijden ansichte ende myt enen lachgenden gelate, dat diegene die daerby weren schreyende worden van groter ynnicheit ende sueticheit hoers herten. Ende also lach sie ene lange tijt. Daerna sloech sie hoer oghen weder op, ende sach dat suster Salomee schreyde, die namaels onse mater waert. Doe sprac sie hoer mynlike toe, ende segede: wanne, moederken, schreystu? Doe sprack hoer suster Eeffe toe, ende segede: suster, hoe ist? heeft die Here hijr geweest? Doe segede sie: ia hy, ende sie bleef alle den dach liggende myt enen sueten mynliken ansiehte.

Desselven avendes ommetrint VI uren, doe begavede sie onse lieve Here echter. Ende sie lach ene wijle myt beslaten oghen ende myt schoenre varwen ende myt blijden gelate. Doe sloech sie hoer oghen weder op ende sach Salomee an ende segede tot hoer: Hoe meenstu? hoe lange wil onse lieve Here dit spil myt my spoellen? [2]) Sie antwaerde hoer weder ende segede: aldusdanich spyl pleget hij myt sinen vrenden te spollen. Doe sloech sie hoer oghe weder neder; daerna sloech sie weder op hoer oghen, ende sach dat cruce an dat tegen [3]) hoer stont, ende segede: Is dit dat spyl, dat hij myt synen vrenden spoelt, wat is dan sine rechtverdicheit? Sie sloech hoer oghen weder neder ende sweech en luttel. Daerna segede sie: die Here comet myt salven, die Here comet myt zalicheit, die Here comet myt glorien. Ihesus en comet niet sonder zalicheit, noch Christus sonder salve, noch die Gods sone sonder glorie. Hoer waert gevraget, of sie dat lijden ons lieven Heren ock in horen herten hadde. Sie antwaerde: ya, anders nyettes niet. [4]) Des sondages voerdat sie starf,

---

1) „orber" = voordeel, nut. „droege" = kon bijdragen.
2) „dit spil . . . spoelen" = dit spel . . . spelen.
3) „tegen" = tegenover.
4) „anders nyettes niet" = anders zou het niet baten, geen nut doen.

was moder Beerte van meyster Gerijts huys by hoer onder myssen, ende sie las hoer wat van den lijden ons lieven Heren. Ende doe sie quam an dat punte, dat onse lieve Here sijn moder sante Johannes beval, doe bad hoer die goddienstige vrouwe, dat sie daer een weynich toeven solde, opdat sie dat wat ederkauwen [1]) mocht. Ende tehants daerna sprack hoer moder Beerte toe; doe begeerde sie van hoer, dat sie hoer noch niet toespreken en solde, opdat sie hoer wat oeffenen mochte in der passien ons lieven Heren. Daerna bad hoer moder Beerte, dat sie hoer wat geven moste, daer hoer herte mede gesterket mochte warden. Doe antwaerde sie hoer ende segede: ic hebbe soe suete spijse te eten; dat was spijse der zielen ende niet des lichams. Altehant hijrna gaf hoer onse weerdige vader, here Iohan, dat hillige sacrament, doe hy die gemene susteren berichtet [2]) hadde. Ende doe die mysse uut was, quam hy tot hoer, ende segede, dat men hoer wat geven solde, daer hoer herte mede gelavet ende gesterket worde. Doe segede sie uut enen vullen herten: Och here, ic hebbe also suete spijse te eten; dat ock in der waerheit also was, want hoer brudegom, onze lieve Heer Ihesus Christus was hoer spijse in ziele ende in licham. O wonderlike ende onsprekelike overvloedige vette wersschap, [3]) daer die brudegom mytter bruyt vereniget is! Doe gaf hoer onse vader oerlof, dat sie noch een weynich beyden moste, eer sie wat innam.

Op denselven dach des avents ommetrint vijf uren quemen die susteren gemeenlick tot hoer ende vandeden [4]) sie. Ende sie stonden om hoer bedde op hoer knien ende begeerden van hoe, [5]) dat sie hem een testament besetten [6]) solde, daer sie hore by gedachten. Doe sette [7]) sie hem dese punten, als oetmodicheit, gehoersamheit, mynne, verduldicheit, reynicheit ende armoede. Ende sie verhief hoer stemme ende segede: yo, caritas, carytas [8])! Die susteren begeerden, dat sie hem

1) „ederkauwen" = herkauwen.

2) „berichtet" = berecht, bediend, met de h. sacramenten voorzien. In Vlaanderen spreekt men nog van „berechten."

3) „wersschap" = gastmaal, feestviering.

4) „vandeden" = bezochten vriendschappelijk.

5) „hoe" moet „hoer" zijn.

6) „een testament besetten" = een testament maken, hier meer bepaald iets als nalatenschap vermaken.

7) „sette" = vermaakte.

8) „yo, caritas, carytas" = ja, liefde, liefde.

noch meer guedes seggen wolde. Doe verhaelde [1]) sie die voergenoemde punten eensdeels weder, ende segede: Dese punten moety selven van onsen lieven Heren bidden, want sij en warden niemant gegeven, hij en kier hem [2]) van alre herten tot Gode, want niemant en mach sie crijgen, God en moet sie hem geven. Doe sie altehant daerna starf, segede sie: dat sien ontgaet my soseer. Doe waert hoer toegesecht: gy siet doch onsen lieven Heren van bynnen. Doe segede sie: dat is waer. Doe sweech si een luttel, ende daerna segede sie: ic en can niet verscheyden. Doe segede onse weerdighe vader, here Iohan Brinckerinck, die daerby stont ende verwachte dat zalighe eynde: Vrouwe, en lates u niet verdrieten; gy hebt doch van den begynne uwer bekieringe gebeden ende begeert van onsen lieven Heren, dat die doet u leste pijne moste wesen; ende dit is luttel genoch. Doe sweech sie voert. Ende ommetrint XI uren gaf sie Gode horen zaligen geest myt enen mynliken sueten ansichte, op sante Peters avent, dat hij pawes waert, [3]) int iaer ons Heren MCCCC ende VII.

1) „verhaelde" = herhaalde.

2) „hij en kier hem" = als hij zich niet keert.

3) De hier bedoelde dag is het feest van den stoel des h. Petrus te Rome, door zeer vele en verschillende namen aangeduid, en valt op 22 Februari.

hrijver.

HET

KLOOSTER VAN DIEPENVEEN.

HANDSCHRIFT

(Derde en Vierde Levensschets),

UITGEGEVEN EN TOEGELICHT

DOOR

W. R. E. H. OPZOOMER.

'S GRAVENHAGE
GEBR. BELINFANTE
1887.

HET

KLOOSTER VAN DIEPENVEEN.

HANDSCHRIFT

(Derde en Vierde Levensschets),

UITGEGEVEN EN TOEGELICHT

DOOR

W. R. E. H. OPZOOMER.

'S GRAVENHAGE
GEBR. BELINFANTE
1887.

VOORREDE.

Toen ik in de lente van dit jaar de twee levensbeschrijvingen, waarmede het handschrift aanvangt, in het licht gaf, maakte ik de voortzetting van dat werk afhankelijk van de belangstelling, die het begin zou mogen vinden.

Gelukkig heeft het aan die belangstelling niet ontbroken. Uit de brieven, die ik van onze meesters in het vak heb ontvangen, mag ik hier natuurlijk niets afschrijven; ik betuig hun slechts mijn warmen dank voor hun vereerende aanmoediging, die bij eigen gevoel van zwakheid mij een hart onder den riem heeft gestoken. Ook van openbare beoordeelingen, die mij gunstig waren, mag ik spreken, vooral van die in „de Gids."

Alleen een criticus in „de Tijdspiegel" had er nog iets bij gewenscht. Volgens hem had ik meer op „het linguistiek belang van het handschrift" moeten wijzen. Hij acht dat handschrift, ofschoon niet blijkt dat hij er iets meer van gezien heeft dan mijn afschrift, „uit linguistisch oogpunt allermerkwaardigst." Naar zijn oordeel had ik welgedaan met „de ontsluiering der geheimen van het hoogst eigenaardig dialect van het hand-

R. H.

schrift" te geven, de verklaring van „het hoogst eigenaardige vocalisme, waarvan het handschrift merkwaardige proeven bevat."

Vermakelijk uit de hoogte sluit hij zijne beoordeeling met deze woorden: „De jeugdige uitgever had daarvoor moeten te rade gaan bij een hoogleeraar in de plaats zijner inwoning, die van het dialect van dit handschrift reeds sedert jaren bijzondere studie gemaakt heeft. Wij zouden hem dan ook den goeden raad willen geven, naar de woning van den hoogleeraar Dr. J. H. Gallée zijne schreden te richten, voordat hij het waagt, met eene tweede proeve of een vervolg voor het voetlicht te verschijnen."

En nu verschijnt de tweede aflevering, en ik heb dien goeden raad niet opgevolgd, en dat terwijl ik bij ervaring van de deelneming en de hulpvaardigheid van genoemden hoogleeraar en taalvorscher volkomen zeker was.

En wat mij teruggehouden heeft is eenvoudig dit, dat ik geen lust heb de kraai te zijn, die met eens anderen rijker uitgedosten vogels vederen wil prijken; en daarop zou het toch zijn neergekomen, want om zelf de lastige studie te doen, die noodig is zelfs maar om voorgoed binnen enge grenzen de streek te bepalen, waar eenig middelnederlandsch stuk geschreven is, dat lag niet alleen geheel niet in mijne bedoeling, maar ook verre boven mijn vermogen. Of weet mijn beoordeelaar niet, hoe moeilijk en hoe veel omvattend die taak is?

Van hetgeen er aan mijn vorige aflevering ontbreekt kan trouwens niemand vaster overtuigd zijn dan ik zelf. Wat we zoo dikwijls van onze devote zusters hooren, dat zeg ik zonder aarzelen na: „het is mijne schuld, en ik wil mij beteren," en ik hoop zulks te bewijzen niet alleen door naar ver-

dubbelde nauwkeurigheid te streven bij de bewerking van dit tweede stuk, maar ook door eenige aanvulling en verbetering van het eerste.

Want helaas, er zijn niettegenstaande het nauwkeurig nazien der drukproeven toch nog verscheidene fouten blijven staan; gelukkig zijn ze bijna alle zeer onschuldig en licht te onderkennen. Dat bijv. van de eerste levenschets, die van mater Salome Sticke, het eerste woord niet *De* maar *Die* moet zijn, is duidelijk genoeg. Slechts éene drukfout die storend is, wil ik hier wegnemen. In de twee laatste regels van bl. 49 staat: *segede: yo*, *caritas*, *carytas*, terwijl er behoort te staan: *segede yo: caritas*, *carytas*, waarvan de zin is: *zeide almaar: liefde*, *liefde.*

Maar vooral wensch ik nog een paar verbeteringen aan te brengen in hetgeen door mij zelf geschreven is. Het inzicht daarin ben ik ten deele aan anderen verschuldigd, voor wier hooggewaardeerde inlichtingen ik zeer dankbaar ben.

Op bl. 11 mijner voorrede heb ik ten onrechte als voorbeeld van den naam *Sticken* een plaats aangehaald, waar die verbogen voorkomt. Ik had andere plaatsen moeten aanvoeren, waar we inderdaad in den eersten naamval niet *Sticke*, maar *Sticken* vinden, zooals op bl. 3: „soe waert Salomee *Sticken* ook van bynnen getagen" of op bl. 4: „waert Salomee *Sticken* bestadet," enz.

Op bl. 33 stelde ik een verandering voor, n.l. van *saetelike* in *suetelike.* Inderdaad is dit laatste woord bij het sterven zeer gebruikelijk. Zoo lezen we o. a.: „gaf sie den geest also *suetelike.*" Toch trek ik mijn verandering in en wil *saetelike* behouden, in den zin van: langzaam, zacht.

Op bl. 44 in noot 4 had ik *gebuertig* moeten verklaren door *aanzienlijk van geboorte.*

Op bl. 45 noot 1 en bl. 49 noot 8 had ik *yo* door *immer* moeten verklaren.

Eindelijk is, op bl. 48 noot 4, *nyettes niet* te verklaren door: *volstrekt niet*. *Nyettes* is de tweede naamval van *niet;* de herhaling is versterking, zooals men vaak hoort: *niets niemendal*.

DOETINCHEM, 14 October 1886.

W. OPZOOMER.

Van der eërwerdiger vrouwen van Vreden, onser gemynder suster.

In den namen ons Heren Jhesu Christi, tot sinen ewigen love ende glorien.

Dat hij gewracht ende gedaen heeft mytter zaliger edelre joncfrouwen ende abdissen van Vreden, ende onser gemynder suster Jutte van Ahuys [1]).

Sie was edel van gebuerten, ende seer jonck doe sie van horen olders gebracht waert in die abdye van Vreden, want sie was van V jaren.

Het weren allegader edele joncferen, ende mochten wal in die echte gaen alst hem beliefde. Ende het was temale ene eerlike [2]) rijke abdye.

Sie wies op beyde in eersamheit ende in rijpheit, ende die jonferen hadden sie seer lief ende in groter weerdicheit. Ende doe sie wat oelder was geworden, doe waert sie kelnersche [3]). Ende doe sie dat een wijltijdes gedaen hadde, doe waert sie pryoerynne. Ende een tijt daerna starf die abdisse; doe koeren hoer die jonferen tot eenre abdissen. Doe moste sie

---

1) Deze twee zinnen vormen met elkander een soort van nieuw opschrift. De eerste is een plechtige aanhef. De tweede geeft, met erkenning dat alles des Heeren werk is, het onderwerp nog eens aan dezer derde levensbeschrijving. En dat met vermelding van den gewonen naam „der eerwerdiger vrouwen van Vreden," namelijk „Jutte van Ahuys." — Achter „ende abdissen van Vreden" zou ik een komma willen plaatsen en het daarop volgend voegwoord „ende" weglaten, zoodat het werd: „mytter zaliger edelre joncfvrouwen ende abdissen van Vrede, onser gemynder suster Jutte van Ahuys." — In de biographie zelve verdwijnt dan die gewone naam.

2) „eerlike" = in hooge eere staande, aanzienlijke.

3) „kelnersche" = zij die voor den kelder (kelner) te zorgen heeft, het beheer voert over de spijzen en dranken.

daer nochtans omme pleyten [1]), ende sie pleyter wal VI jaer omme eer siet vercreech. Ende doe siet vercregen hadde ende sie die heerlicheit ontfangen solde, soe quam sie myt een groet getreck van volke ende van heerschap, als daertoe behoert na allen staete ende pompen der werlt, mit vele wagenen ende peerden. Ende doe verhengedet onse lieve Here, dat die waghenman doet bleef onder dat rat van den waghen, daer sie op sat; dat hoer seer swaer was. Ende het bleef hoer altoes in den herte, in wat ghenoechten ende heerlicheiden dat sie was, dat een mensche om horen willen sijn lijf verloren hadde. Ende also behielt sie altoes den godliken anxt in hoer.

Ende ock verhengede onse lieve Here de sieckte ofte cranckheit op hoer, welck hoer een oersaeke was tot enen volcomenen leven ende tot groter vuricheit. Om deser cranc-heit ofte siekten willen, soe toech sie op een tijt tot meyster Evert van Almelo, dat een groet meyster was, om raet an hem te versueken, daer onse lieve Here ock sine barmher-ticheit mede gedaen hadde ende tot hem bekiert. Ende hij plach vaeke by onse vaders te wesen, als here Florens ende onse vader here Johan Brinckerinck. Ende als sie tot hem quam ende myt hem sprack van hore sieckten, soe segede hij tot hoer: Vrouwe, gy soeket gesontheit uwes lichams, gy behoefden bet te sueken gesontheit uwer zielen.

Hijrna waert sie van bynnen geruert van den instorten des hilligen geestes. Ende doe dit onse weerdige vader here Johan Brinckerinck vernam, die vol ende breet was in der godliker mynnen, alle menschen te trecken tot onsen lieven Heren, dat sie van bynnen een weynich gheruert was tot zalicheit hore zielen, soe was hij vlijtich ende begerich sie te brengen tot enen beteren state van leven, onsen lieven Heren te dienen. Ende sie vertoeget wal twie jaer eer siet [2]) overtrat. Ende onse weerdige vader sande hoer vaeke brieve, daer hij sie mede begeerde te trecken, ende daer hij hem alte seer in te veroetmodigen plach, want hoe dat hij den lichte naere was [3]) ende hogher by onsen lieven Heren, hoe hij hem hijr indertijt meer veroetmodichde onder Gode ende

---

1) „pleyten" = twisten, geschil voeren, zoodat de zaak hangende bleef.
2) „siet" staat hier voor „sie."
3) „hoe dat hij den lichte naere was" = hoe nader hij bij het licht was.

onder allen menschen. Want onder ander woerde so schrief hij hem, hoer dienstknecht te wesen ende hoer camerlinck. Ende als hij ene antwaerde weder van hoer begeerde, soe begeerde hi dat siet wolde schrijven myt hoers selves hant, hij conde wal quade schrift lesen. Dat dede hij daeromme, dat hoer niemant hinderen en solde ofte ontraden van hore bekieringe. Ende bynnen den twie jaren, dat siet in den synne hadde hoer te bekieren, soe leerde sie spynnen, opdat sie wat doen conde als sie hijr queme. Ende dat was horen jonferen alte swaer, dat sie span; hem dochte dat sie hem daer alte grote schande mede dede. Ende doe onse weerdige vader des zeker was, dat sie comen wolde, doe verwachtede hij hore toecomst [1]) myt groter begeerten ende myt vrouden sijns herten. Ende ock die eerwerdige vrouwe van Runen, die hoer ock getagen [2]) hadde, ende gelavet hadde hoer guet te maken [3]), als sie ock dede, die was ock alte blijde.

Op een tijt, niet lange eer sie mytallen avertrat, doe was sie toe Deventer, om hoer dinge te vercallen myt onsen weerdigen vader. Doe hadde sie twie hondekens by hoer, als dat heerschap pleget, die sie alte lief hadde ende hoer seer swaer weren over te geven. Ende doe onse vader onder ander woerde vernam, dat hoer soe swaer solde wesen die hontkens te verlaten, soe hiet hij hoer doen, als sie weder toe Vreden queme, dat sie dan beyde die honde solde drencken [4]), als sie oek dede, alhoe swaer dattet hoer was. Ende als sie dan weder tehuys gecomen was, hiete sie een eersam persoen die by hoer was, dat sie hoer enen sack solde halen. Ende van ynwendiger perssen hoers herten was sie ontdaen in hoer ansichte, sodat sie hoer daer alte seer in te sterven hadde [5]); mer sie en hadde daer niet vele woerde van. Ende doe die sack quam, nam sie beyde die hontkens ende stack sie daer in, ende drenckte sie myt hoersselves hande, als hoer doen was geheyten. Dit was een guet beghin der volcomenre gehoersamheit, die sie noch namaels volcomelike solde vervullen.

---

1) „toekomst" = komst, aankomst, n.l. in zijn klooster.
2) „getagen" = getogen, getrokken, tot het volmaakte leven.
3) „gelavet hadde hoer guet te maken" = beloofd had haar goed te vermaken.
4) „drencken" = verdrinken.
5) De zin is, dat het haar buitengewoon zwaar viel dit offer te brengen en van wat haar zoo lief was afscheid te nemen.

Doe dese edele vrouwe enen gehelen overganck wolde doen, ende te strijde wolde gaen tegen den duvel ende tegen hoer eygene vleysch, om ene zalige victorie te crijgen, doe liet sie ene grote werschap [1]) bereyden, ende liet daer noeden al dat heerschap ende rijken, ende ock alle die armen, die ommetrynt hoere abdyen ende heerlicheit wonden, ende sie diende hem allen. Ende doe dat werschap gedaen was, gesunde [2]) sie sij alle, ende scheyde myt droegen oghen van hem; nochtans schreyden sie allegaeder seer, die daer weren. Ende sie ginck hen te waghen wert. Ende doe sie quam by der doeren, daer vant sie hoer nichte staen schreyen achter der doeren. Doe legede sie hoer hant op hoer hoevet, ende segede: du biste my nu dat alreswaerste. Het was hoers brueders dochter, ende was een jonck jonferken, ende hadde myt hoer gewont van dat sie II iaer oelt was. Ende sie is ock namaels geworden onse gemynde suster ende supprorynne, ende was geheyten suster Griete van Ahuys, ende was ock abdisse gecaren eer sie hijr quam, ende was in groten staet ende heerlicheit.

Doe die eerweerdige vrouwe van Vreden opten wech was toe Deventer te varen, doe bad sie onsen lieven Heren, dat hij hoer geven wolde dat sie versmaet ende ongeachtet moste wesen. Ende onse lieve Here verhoerde sie, ende vervulde hoer begeerte, ende gaft hoer naemaels overvloedelike.

Ende doe sie toe Deventer quam, waert sie seer blijdelike ende mynlike ontfangen van onsen eerweerdigen vader, here Johan Brinckerinck, ende van der eerwerdiger vrouwen van Runen, ende sie wonden te samen in een schone huys ende in éenre cost. Ende sie weren te samen verenyget in der mynnen ons Heren Jhesu Christi, ende hadden malcanderen seer lief, ende hadden éen herte in onsen lieven Heren ende grote begeerte te samen te wanderen enen sekeren wech tot dier hoeger ende glorioser stat van Jherusalem, totten hoegen gloriosen conynck Jhesum Christum, den sie te samen uutvercaren hadden tot enen ewygen brudegom, die hem instorte soe grote gracie ende mynne tot alle gueden dingen, ock hoe swaer dat sie ock weren [3]). Want dat waerachtige licht was

1) „werschap" = gastmaal.
2) „gesunde," van gesonden d. i. vaarwel zeggen.
3) d. i. zelfs hoe zwaar ze ook mochten zijn.

dat fondament hoers herten, ende dat uutlichtede in al horen werken. Want sie weren beyde grontoetmodich, als cleyne kinderkens. O hoe wonderlick was in hem die verwandelinge der rechterhant Godes, dat alsulke personen, die in alsulken state geweest hadden ende in weelden opgevoedet weren ende tot horen daghen gecomen, hem lieten reygeren als kinder, alsof sie ny verstant gehat en hadden reyment te dragen [1]).

Sie weren als vlijtige byen, die des hoers gedencken, ende vergaderen in den sommer daer sie des winters van leven. Ende den schat, den sie doe vergaederden, daer sullen sie nu ewelike wal van varen, ende voeren nu enen hoegen heerliken staet myt horen conynck ende brudegom Jhesum Christum, myt welken sie nu sullen verblijden [2]) in der ewicheit.

Als sie dan aldus goddienstelike te samen wonden myt sommygen susteren van meyster Gerijdes huys, soe geschiedet bywijlen, dat die vrouwe van Runen gevysitert [3]) waert van horen vrenden, die heerlick ende staettelick weren nader werlt. Ende onse lieve Here verhengede eenrehande gebreck op die vrouwe van Vreden, soedat sie wat wonderlick liet van ansichte [4]). Als sie dan by hoer quemen ende sie hoer ansegen, soe worden sie verveert ende gengen van hoer, omdat sie anxt hadden dattet hoer wat quades was, ende hoer manieren soe wat lieten [5]), alsoe dat sie daer niet geerne by en weren; ende dit geschiede hoer al vaeke. Nu moghe wy merken, hoe dat hoer natuer hijrin gedrucket ende beschemt waert. Want doe sie in hore heerlicheit was, doe waert sij vaeke gevysiteert ende versocht [6]) van groten luden, ende waert in groter weerdicheit gehat, ende hoer waert seer nauwe [7]) gedient, mer nu waert sie versmaet. Ende al hadde sie dit begeert van onsen lieven Heren, het is nochtans wal te geloven, dat hoer natuer hijr vaeke enen swaren strijt van gehat heeft.

Sie hadde vaeke seer groten strijt ende becaringe, ende die plach sie onser weerdiger mater Salomee myt groter oetmo-

1) „reyment te dragen" = om zelf het bewind te voeren.
2) „verblijden" = zich verblijden.
3) Het woord duidt hier slechts het gewone vriendschapsbezoek aan.
4) d. i. zoodat ze er in haar gelaat wat vreemd uitzag.
5) „soe wat lieten" = zoo wat vreemds hadden.
6) „verzocht" = bezocht, hetzelfde dus als „gevysiteert."
7) „nauwe" = nauwgezet, stipt.

dicheit ende myt schreyenden oghen te belyen; ende doe wonde mater noch toe meyster Gerijts huys. Want sie hadden malcanderen seer lief in onsen lieven Heren; ock weren sie uut énen lande, ende en plegen niet veer vaneen te wonen, soedat sie mater horen druck ende hoer inwendige bangycheit dicke te kennen plach te geven, want sie plach sie alrebest te troesten ende tevrede te setten na den herten Godes.

Dit verhengede onse lieve Here op hoer om hoer hoegeste zalicheit, wantet hoer natuer alremeest contrary was en ongenoechgelick ende ongewonlick. Want onse lieve Here is een groet medycus ende een wijs meyster, ende weet alrebest, hoe dat hij die sieckten der zielen genesen sal. Want myt deser medycijnen quam sie tot enen volcomenen leven, als men hijrna noch wal horen sal.

Doe onse lieve Heer doer onsen weerdigen vader, here Johan Brinckerinck, gewracht hadde, dat hij hijr op deser steden ten Diepenveen wat hadde laten tymmeren, also vele datter wat susteren mochten wonen, soe liet hij die vrouwe van Runen ende die edele vrouwe van Vreden ende suster Eefce Hodden ende noch sommych ander susteren daer comen mytter wonne. Ende suster Eeffe waert namaels meystersche van den susteren. Ende doe wast hijr seer nauwe [1]) ende arm, daer sie na den geeste seer wal mede tevreden weren, opdat sie onsen lieven Heren een weynich mochten gelijken in sijnre armoeden.

Dese twie devoete hillige vrouwen weren beyde al op hoer daghen gecomen, dat sie al oelt weren, en weren groter dynge gewonne na der natueren [2]), soedat sie die gemene borden [3]) soe wal niet en vermochten te dragen, alsof sie jonck ende starck geweest hadden. Soe verhengede onse weerdige vader, here Johan Brinckerinck, dat sie wat langer sliepen ende bet eten dan die ander susteren. Ende ock so waert hem wat meer bediensticheit bewesen alst wal behoerlick [4]) was, omdat sie oelde eersame [5]) personen weren.

---

1) „nauwe" = is hier in den zin van bekrompen.

2) Ze waren, wat haar zinnelijke, lichamelijke natuur betreft, aan een voornaam en gemakkelijk leven gewend.

3) „borden" = lasten, moeilijkheden.

4) „behoerlick" is hier datgene, waartoe men volgens de bindende voorschriften verplicht is.

5) d. i. deftige.

Ende wanttet noch niet al vollenbracht en was, also dat die edele vrouwe van Vreden noch tot merre [1]) volcomenheit solde comen, ende onse lieve Here Jhesus sine bruyt noch wat hoeger by hem wolde hebben, soe verhengede hij op hoer, dat sommyge susteren fantesyen ende werck [2]) cregen van hore sieckten ende crancheit ende van sommygen dienst, den sie hoer liet bewijsen. Ende onse eerweerdige mater Salomee, die wonde doe noch tot meyster Gerijtshuys, ende plach hijr vaeke te comen. Soe plegen hoer die susteren hoer inval [3]) te seggen. Ende als dit onse mater hoerde, soe waert sie myt barmherticheit beweget an beyden tsijden [4]), soedat sie onsen weerdigen vader vragede, of siet hoer wal seggen moste. Doe en wolde hij hoer daer geen oerlof toe geven, omdat hij sie niet gerne bedruckt en hadde. Mer maters mynne ende begerte was also groet tot volcomenheit ende totten rechten doechden, dat sie niet rusten en conde, sij en haddet hoer gesecht [5]). Doe voegedet onse lieve Here, op een tijt dattet hoer soe wal te passe quam, doe verwan hoer die mynne, dat sie hoer te kennen gaf wat sie gehoert hadde. Ende uut alsulker mynnen als siet hoer segede, soe nam siet seer suetelick myt enen edelen herten, ende sie hadde hoer soe oetmodelike, ende belyde soe apenhertelick onser mater hoer heymelike ende inwendige dinghe. Ende mater was hoer seer trouwe ende behulpelick daerin, hoe siet bijchten solde. Ende achter dier tijt was alle crancheit ende gemack der naturen orlof [6]) gegeven. Ende versmaetheit ende vercleynynge was hoer nu grote blijschap ende sueticheit in dat ynnerste hore zielen.

Ene corte tijt daerna quam mater hijr weder ten Diepenveen myt Yutte van Remsberge, die sie ock seer lief hadde, ende daer sie sunderlinge vrenschap mede plach te hebben, doe sie noch in hore heerlicheit was. Doe mater ende Yutte van Remsberge die edele vrouwe van Vreden aldus visiteerden, ende

---

1) „merre" = meerder, grootere.

2) „werck" = moeite, last.

3) Door dien „inval" wordt juist een der genoemde fantasyen verstaan.

4) d. w. z. dat ze met beide kanten medelijden had, niet alleen met die zusters, die door ziekte en arbeid overspannen waren, maar ook met haar, die, door grooten dienst van haar te vorderen, in zekere mate daar de oorzaak van was, en die er nu zeer onder lijden zou als zij het rechte daarvan vernam.

5) d. i. vóor zij het haar gezegd had.

6) „oerlof" is hier afscheid. Het vlak voorgaande „gemack" is genoegen.

sie onder hem drien op ene stede allene weren, soe waert die vrouwe van Vreden soe hertelike lachgende, alsof sie achter rugge over vallen [1]) wolde, omdat sie dachte der voerledenre dinge ende segede: Siet, ic heb my selven ene doer gemaket, daer ic doergaen mach. Ende sie was soe rechte blijde, alsodat sie hem van harten myt hoer verblijden doe sie die blijschap segen. Ende dit was die saeke hore blijschap, dat sie der nature gehelike orlof gegeven hadde ende alle dinck daer sie an henck. Ende dat was also in der waerheit, als men noch wal horen sal in horen werken, die hijrna volgen. Want sie genck voert tot enen volcomenen leven.

Sie plach des margens blijven liggen in horen sweete, hent omtrynt VIII uren op hoer bedde. Mer onse lieve Here gaf hoer gracie, dat sie doe mytten susteren opstont ende dede voertan als ene gemene suster. Onse lie [2]) Here dede alte grote ende wonderlik dinge myt hoer, ende gaf hoer soe grote gracie, na den groten staet ende weelde der naturen, van allen dingen [3]) die alsulken staet ende heerlicheit der abdyschap toebehoert, die sie gewonne was. Ende ock want sie tot oeltheit der jaren gecomen was, ende hoer nochtans alsoe groet gewelt dede, ende was also onsuekelick [4]) in horen eten, alsoft een jonck mensche hadde geweest. Ende sie plach dat alre onbequaemste uutter schottelen te nemen, eer een ander toesach, datter niemant by te sytten en conde comen, die so behende was, dat hij hoer daerin voer conde comen, alsodat die susteren vermyden by hoer te sytten over tafelen. Want sie en condens myt gelijken mode [5]) niet wal verdragen, ende sommyge en mochtens niet lijden van sericheit [6]) des herten, als sie gedachten wat sie geweest hadde. Mer hijr was een kint van VII of VIII jaren; dat plach sie te leren. Ende daer pijnde sij hoer by te comen over tafelen, ende dat kint by hoer. Dat kint plach dat beste uutter schotte [7]) te nemen, na manieren der kinder, die gerne nemen dat sie best mogen. Dat kint plach te seggen: vrouwe, ic mach die butkens [8]) wal. Soe segede

1) „achter rugge over vallen" = ruggelings achterovervallen.
2) Zoo staat er in plaats van „lieve."
3) nl. daar afscheid van te nemen, die prijs te geven.
4) „onsuekelick" = niet kieskeurig.
5) „myt gelijken mode" = gelijkmoedig. Ze konden dat niet gelijkmoedig aanzien.
6) „sericheit" = zeurigheid, bedroefdheid.
7) „schotte" voor „schottelen."
8) „die butkens" = de botjes, de beentjes of kluifjes.

die oetmodige vrouwe: lieve kint, etet gy die butkens; ic mach dat vleysch wal. Also vlijtich was sie hore naturen gewelt te doen in allen dingen.

Mitten selven kinde hadde sie mennyge gracie; sie plach hem den psalter te leren. Soe toech dat kint dan die woerde al gemelick al willens [1]). Soe segede die oetmodige ende sachtmodige vrou: hoe leset gy nu aldus? Doe vragede hoer dat kint sommyge woerde, hoe dat sie toe duytsche weren. Doe segede sie: lieve kint, dat en weet ic niet. Doe segede dat kint weder: hebdy eene abdisse geweest, ende en wete gy dat niet? recht oft seggen wilde: wat abdysse hebdy dan gewest!

Dit kint plach die roer te hebben, soedattet des nachtes vaeke op die camer [2]) most gaen. Soe en wast tot niemant also vry als tot der vrouwen van Vreden; die stont dan op ende ginck myt hem. Als dan dat kint daer lange bleef, soe wachtede die oetmodige vrouwe seer sachtmodelick ende verduldelick.

Sie plach dat altaer te decken ende te bereyden, als men mysse solde doen. Ende onse eerwerdige vader heer Johan Brinckerinck hadde hoer heyten doen, wat daer overbleef van den wijn in die pullen, dat solde sie uutdrincken.

Op een tijt waert hoer voer hoer gebreck gesecht voer Elsebe Hasenbroecks, die doe meystersche was, dat sie soe vele scharbiers ter tafelen druncke. Doe segede hoer suster Elsbe, dat sie dat wal laten moste te drincken. Doe waert die edele oetmodige vrouwe bedrucket ende segede al weemodelick, dat sie den wijn liever laten wolde dan dat scharbier; sie voer daer soe wal van.

Sie plach soe vlijtelike te arbeyden, dat men hoer overste cleet wal plach te wringen [3]). Sie plach suster Griete Kerstkens te helpen op die tichlery die werckluden te dienen. Want suster Griete begeerde hoer voer yemant anders. Ende als sie daer gaen solde, soe vragede sie wie dat myt hoer solde gaen, of sie die vrouwe van Vreden myt hoer nemen solde; soe kreech sie sij myt hoer.

---

1) „al gemelick al willens" = nolens volens, het ging als vanzelf, het kind mocht willen of niet.

2) „die camer" is de bestekamer, het geheim gemak.

3) „wringen" = uitwringen. Door het zweet van den arbeid was het opperkleed nat geworden.

Op een tijt was een bruder al merckelicke wat vurich, die by den werckluden plach te wesen. Doe segeden die wercklude tot hem: brueder Jacob, gy sijt alte vurich. Doe segede hij: soe gelijck ic der vrouwen van Vreden wal. Doe sie die vrou van Vreden hoerden noemen, doe kregen sie grote begeerte hoer te sien. Doe gevyelt eens op een tijt, dat die werckluyde gegeten hadden. Doe segen sie doer een gat van eenre muren, dat sie sat ende las dat kuut [1]) uutten grade [2]), dat sie verworpen hadden, ende dat sie die at. Doe worden sie soeseer beschemt, ende verwonderende verwonderden sie hem, dat die edele vrouwe hoere luyde believynge [3]) at, ende worden daer seer in gestichtet, ende etent voertan selven. Dit is een wonderlick werck Godes, dat die edele vrouwe, die wilneer soe derten ende soe weeckelick was, ende soe verweent [4]) in horen eten, dat sie cume [5]) den necke van den herinck mochte eten, dat sie doe at dat die wercklude verworpen hadden. Dat was die verwandelinge der rechterhant Gods.

Mer niet allene hijrin, mer ock in al horen leven heeft God grote dinge myt hoer gewracht. Sie plach der werckluden schottelen te wasschen op horen knien. Ende als men hoer dan segede, of men daer wat onder leggen wolde, soe segede sie, dattet hoer so best puntede ende lichter anqueme, ende lichte of [6]) daer ock yet was, dat men daeronder leggen mochte. Want die hillige armoede was daer seer groet, welck sie hertelike mynde.

Sie plach dat schottelwater op horen schulderen te dragen daert wesen solde. Ende soe storte siet ondertijden in den boesem dat sie overal nat waert.

Sie was soe rechte oetmodich ende cleyn in hoer selven, dat sie niet lijden en mochte dat men sie vrouwe heyt, Ende als hoer die susteren vrouwe heyten, soe segede sie: ya [7]) vrouwe, ya vrouwe! ende segede dat men sie hieten solde

---

1) „dat kuut" = wat er van kuit nog te vinden was.

2) „uutten grade" = uit de weggeworpen graten.

3) „believynge," dat goedvinden, vergunning beteekent, past hier niet. Moet er niet belivinge staan, van het ww. beliven, ons blijven? Het is dan het overblijfsel, de rest, wat de werklui overlieten, daar het hun te min was.

4) „verweent" = verwend.

5) „cume" = nauwelijks.

6) „ende lichte of" = en het was de vraag ook, of er wel eens iets was.

7) „ya" is, evenals yo, altijd.

Yutte Hermens of Yutte Poetkens [1]) Ende als sie merckte, dat dat niet helpen en mochte, nam siet voer, als men sie vrouwe heyte, dat sie liet of sies niet en hoerde. Mer als men sie suster Yutte noemde, soe antwaerde sie guetlick. Ende aldus maeckte sij hoer quijt den namen deser weerdicheyt. Want in horen gront [2]) hadde sie gelecht dat fondement der oetmodicheit. Ende dat bewees al hoer leven ende wanderinge, want sie en was niet toenachtig [3]) in woerden noch in gelate, want sie en plach niet te seggen van horen state noch van edelheit hore geboerten. Mer nadattet fondament was, soe was ock dat werck des tymmers [4]). Want by den oetmodicsten ende die ongeachtet schenen te wesen, als by den susteren int koehuys ende in der koecken, daer pijnde sie hoer vaste by te comen. Ende die ynnyge meghede van den lande plegen des hilligen daghes tot hoer te komen; den plach sie dan wat guedes te seggen, ende plach hen hoer Pater noster te leren ende hoer Ave Maria.

Wanneer dat die grote gebuertige [5]) luyde totter vrouwen van Runen quemen, soe liet men die vrou van Vreden myt hoer gaen voer een hoersuster [6]). Dat was horen oetmodigen herten alte swaer, ende hoer dochte dat men hoer daer alte groet onrecht in dede. Want gelijck als si wilneer bedrucket waert, als si omme hore crancheit, die God op hoer verhenget hadde, versmaet ende gheschut [7]) waert, also begeerde sie nu weder omme te wijken ende te duken ende onbekent te wesen van allen menschen, allene onsen lleven Heren an te hangen. Want overmyds die gracie Godes, die in hoer was, so was hoer swaer alle tijtlike eer.

Grote mynne hadde sie tot oetmodigen werken, sunderlinge tot weven. Sie plach te seggen, dat sie ny soe grote begeerte en hadde gehat totter abdyschap, daer sie nochtans wal VII jaer omme pleytede, als sie nu hadde om dat sie geerne ge-

---

1) Niet alleen wilde ze geen Vrouwe genoemd worden, maar ook haar aanzienlijken naam hoorde zij liever niet. In plaats van Yutte van Ahuys moest men haar Yutte Hermens of Yutte Poetkens heeten. Waarom koos ze juist deze twee namen?

2) „gront" = gemoed.

3) „en was niet toenachtich" = maakte geen vertoon.

4) d. i. al wat daarop getimmerd, gebouwd was.

5) „gebuertig" = van geboorte.

6) Een „hoorzuster" is een die, om toe te hooren, bij het gesprek is.

7) „gheschut" = geschuwd, ontweken en gemeden.

wracht hadde. Ende sie plach te seggen, dattet hoer alte seer roude, dat sie niet een wijf gewonnen en hadde, diet hoer geleert hadde in horen kelre, eer sie ten Diepenvene quam. Sie leerde spynnen, doe sie noch te Vreden wonde, tegen hore jonferen wille, doe sie hoer dachte te bekieren, ende die jonferen segeden, dat sie hem daer grote schande mede dede. dat sie span.

Sie was seer gerne totten oetmodigen gemenen werke. Op een tijt hadde sie oerlof die cleder helpen te wasschen, ende doe sie daer quam, daer men dat doen solde, doe en hadde hoer die susteren niet gerne gehadt, want sie hoer myt sulken werken niet wal behelpen [1]) en conde, ende hadden liever beter hulpe gehat. Doe genck sie al drovych hen, ende clagedet suster Eefcen die op die tijt meystersche was. Die genck doe myt hoer daer men die cleder wiesch, ende sie volgede hoer al schemelike na, alsof sie alte mysdadich hadde geweest. Ende suster Eefce segede den susteren, sie en wolde hoer suster niet verdreven hebben, sie solde mede wasschen. Hijrna, op een ander tijt, wiesch men ock, ende doe was daer dese edele vrouwe ock mede, ende het was seer coelt. Ende sie hadde seer coelde hande van naturen. Doe quam daer ene suster uut den koehuys, ende goet hoer warm water op die hande. Doe waert die vrouwe soe rechte blijde, ende namt recht oft hoer van den hemel gecomen hadde.

Sie had vele oetmodiger oefficien; sie plach die doeken helpen te wasschen, die den susteren somtijt geoerloft sint te besigen. Ende als sie dan wat kreech dat vuylst was, soe was sie soe rechte blijde ende wiesschet soe vlijtelick, recht oft hoer selven toe hadde gehoert. Sie plach dat vercken moes te wynnen ende te scharven [2]), ende ock den mes in den hof helpen te dragen myt der boer [3]), ende dan bant sie enen snoer daeran ende henget an den hals, ende smeet den mes mytten handen in den hof; ende sie plach ock die hoenre [4]) uutten hof te yaegen.

Op een tijt waert hoer bevalen, dat sie die ossen in den bomgart solde waren, opdat sie die bome niet en questen. Doe

1) „behelpen" = helpen.
2) „te wynnen ende te scherven" = te bearbeiden en in kleine stukjes te snijden.
3) „myt der boer" = met de berrie.
4) „die hoenre" = de hoenders, de kippen.

waert sie alte blijde, ende genck staen an enen boem ende en dorste niet gaen sytten. Sie meende, hadde sie nedergeseten, dat die ossen dan vluchtes [1]) an die bomen solden hebben gelopen. Also wijs [2]) was sie op alsulke dinghe.

Sie plach die sieken des margens toe VI uren te wecken.

Sie plach soe teder ende weeck te wesen, doe sie noch te Vreden in hore heerlicheit was, dat sie hoers selves water niet ruken en mochte. Hoer jonferen mosten comen ende nement geringe van hoer, opdat sies niet ruyken en solde. Ende nu was sie vlijtich der susteren potte uut te dragen ende schone te maken.

Op een tijt wasset seer coelt, ende sie hadde hoer potte gewasschen. Ende sie hadde in die éne hant een schaert [3]), daer sie ene lampe in gemaket hadde van verdrapen ongel [4]), ende in die ander hant hadde sie die vinger vol potten. Doe quam sie by een doer, die viel hoer opt lijf; doe lachte sie soe hertelike, doe sie daer lach; mer sie was drovych, dat die potte te braken weren [5]),. daer hoer die ringe van an den vingeren bleven hangen. Daerna waert hoer gevraget van der meysterschen, wat sie gedacht hadde, doe sie onder der doeren lach. Doe antwaerde si: ic dachte op dat punte, dat onse vader here Johan segede in der collacien van Yedion [6]), doe hy mytten kinderen van Israhel te stryde toech, dat sie doe elck lempkens hadden in der hant. Ende doe die viande quemen, sloegen sie hoer lempkens ontwie [7]), ende doe vloen die viande van anxte, doe sy dat vuer segen springen uut den lampen. Dit was die glose [8]) hijrop: also wanneer die natuer van bynnen of van buten bedrucket wort, soe breket dat vuer der mynnen Godes alle onlijdsamheit ofte murmeracie, ende verwandelt dat in oetmodicheit ende sachtmodicheit ende in lijdsamheit. Want soe vlien alle die viande, als sie sien vliegen uuten herten die voncken der godliker mynnen. Want sie en moghen daer niet in duren noch vorderen [9]), want het

1) „vluchtes" = spoedig.
2) „wijs" is hier met overleg te werk gaande.
3) „schaert" = potscherf.
4) „verdrapen angel" = afgedropen kaarsvet.
5) „te braken" = stuk.
6) Yedion" d. i. Gideon. Er is hier gedoeld op Richteren VII. 19 en 20.
7) „ontwie" = doormidden, stuk.
8) „die glose" = de verklaring.
9) „vorderen" = tieren.

is vurich. Ende seer blijde ende mynlic doen sie [1]) penetencie, om die mynne desgens die voer hem geleden heeft. Aldesgelikes wast mit deser edelre vrouwen, want sie hadde een lempken in der hant van vergadert ongel, als voersecht is; dat brack ontwie, ende dat vuer spranck daeruut, ende die doer lach hoer opt lijf, daer sie hoer sachtmodelike in hadde, ende ock mynlike ende blijdelike in bewees. Want alle dinge, hoe sie ock quemen, nam sie van der hant Godes, ende dede hoer bate daerin, ende toech sie tot horen gewyn ende voertganck, beyde van bynnen ende van buten.

Op een tijt lach sie opten voet van den putte, ende schuerde der susteren beddepotten in den coelden winter. Doe quam onse eerwerdige vader here Johan Brinckerinck ende sach sie daer liggende. Doe bleef hij daerachter een wijlken staen van groten verwonderen, ende ansach hoer bedrijf. Ende hi dachte op die wonderlike werke Godes, die hij mytter edelre vrouwen van Vreden gedaen hadde ende waer sie to gecomen was. Als hi dus stont ende dachte, so waert sie wat ontwaer, soedat sie een luttel ommesach. Ende doe si hem sach ende hij dat merckte, doe scholt hij sie ende segede: ho licht dit wijf hijr aldus? Ende doe sie hem hoerde, doe stont sie schemelike op ende genck oetmodelike uutten weghe, recht of sie wat mysdaen hadde.

Sie plach holt te sprocken, daer sie den susteren water mede wermde, dies te done hadden. Sie was soe rechte mylde ende bedienstich den susteren dat water warm te maken, wien sie wiste dies behoefden, ende plach vake totten susteren te segegen [2]): suster, behoefdy my yet? Also mynlike plach sie hoer te bieden. Op een tijt waerdet hoer voer hoer gebreke gesecht, dat sie hoer aldus boet. Doe verboet ment hoer. Ende doe siet hem niet en dorste bieden, wantet hoer verbaden was, myt woerden, so gaf sie hem een teyken myt wijsen, daer sie hem genoech mede was. Also vol mynnen was sie, dat sie niet opholden en conde dat werck der mynnen te bewijsen.

Sie was soe coelt van naturen, dat sie hoer vaeker wermen moste dan die gemene susteren, ende daer was sie schemel

---

1) nl. die vrome zusters.

2) Dit staat er, in plaats van „seggen."

ende vermijdende [1]) in. Ende als sie dan quam daer hem die susteren warmden, ende sij dan merckte dat men hoer wijken wolde, soe liet sie of sie om geens warmens willen gecomen en was, mer of sie wat anders voerhadde. Ende do men dat vernam, doe waerdet hoer eens voer onsen weerdigen vader gesecht voer gebreck. Doe hiet hij hoer doen dat sie ene suster solde heyten opstaen, ende dat sie seggen solde: hijr is myn vrouwe [2]). Dat dede hy daeromme wantet hoer swaer was, ende sie hoer daerin te lijden solde hebben.

Op een tijt hadde sie hoer wante verlaren; doe nam sie ene oelde grawe lappe, daer maeckte sie vijf gateren [3]) in, daer sie die vinger doersteken mochte; dat toech sie also an die hant. Doe waert hoer doen heyten, dat siet bijchten solde ende penytencie daervoer doen, want siet sonder oerlof gedaen hadde.

Sie plach die kersen te verwaren. Op een tijt, soe quam een hont totter kisten ende at die kersen. Doe waert sie daeromme gescholden, dat sie soe quellic toeghesien hadde. Doe dachte sie: hoe bin ic an dese kersen gecomen? Doe bijchte siet onsen weerdigen vader; doe segede hij, dat was recht. Daer waert sie soeseer in verblijt, omdat hij niet mit hoer toe en sloech [4]), soedat siet den susteren van blijschappen voert segede. Want hij quam hore hongeriger begeerten te hulpe, ende dat wast daer hoer na dorste. O hillige vrouwe vol van doechden ende een vat der oetmodicheit! Daer die menschelike cranckheit [5]) voer vliet ende verveert voer is, daervan verblijt gy u.

Als die susteren des hilligen dages een guet punte schreven [6]), so plach dese oetmodige vrouwe achter hem te sitten, ende bat hem schemelike, of sie wal mede int yncket [7]) moste stippen; ende soe hadde sie wat lepperkens van pappijr vergadert, lichte dat een ander verworpen hadde, ende dat beschreef sie dan vol myt gueden punten, die tot gehoersamheit

---

1) De zin is, dat zij er zoo min mogelijk en met den grootsten ootmoed gebruik van maakte; ze ontzag het te gebruiken en spaarde het.

2) Zich zelve daarmee als de meerdere erkennend. voor wie de andere moest opstaan.

3) „gateren" = gaten.

4) „niet mit hoer toe en sloech" = niet met haar afrekende, haar niet bestrafte.

5) „die menschelijke cranckheit." Wij zouden zeggen: de zwakke mensch.

6) Over dat schrijven en zeggen van goede punten zie men Moll Kerkgesch. II, 4. 217.

7) d. i. in den inkt.

drogen ende tot sterven ende uutgaen hoers selves, ende wat hoer tot oetmodicheit ende tot vernederinge helpen mochte. Dit ende desergelijck wat sie hoerde in der collacien, of wat sij las in den boeken, of wat sie hoerde seggen dat hoer tot aldusdanigen doechden dienen mochte, om te sterven al datter naturen genoechlic was, dat pijnde sie te vergaderen op aldusdanige briefkens.

· Op een tijt bat sie een suster, dat sij hoer enen brief schrijven wolde, den sie uutsenden solde. Doe veroetmodichde hoer die suster, ende segede dat siet selven alrebest solde maken. Doe veroetmodichde sie hoer weder, ende segede dat sie alte plomp van synne weer. Doe begonde die suster den brief te schrijven, ende nam enen anderen syn of gedichte voer dan sie gerne gehat hadde. Doe segede hoer die oetmodige vrouwe: of gy aldus schreven [1]), want also sullen siet best verstaen. Ende doe segede sie hoer also schonen syn als men bedencken mochte. Siet, ho [2]) wal sie hoer veroetmodigen conde, die also groten wijsen staetliken vrouwe plach te wesen. Nu toent sie hoer in allen dingen, alsof sie niet en wiste ende hoer op gene dinge en verstonde. Sie dede alster geschreven staet: Soewie wijs wil wesen, die warde dwaes ende mynne om Christum onbekent te wesen [3]). Ende dit conde sie seer wal in alre manieren.

Op een tijt solde men twie rocke snijden; den enen solde sie hebben, ende den anderen een ander suster. Doe voegedet onse lieve Here, als hij altoes vaste myt hoer plach te doen, dat sie sonder voersienicheit der suster [4]), die sie maeckte, den alre onbequaemsten rock kreech, die an den stucke was. Want daer weren strijpen in den wande [5]), soedat die rock alte oetmodelike liet [6]), soedat die suster hoer alteseer plach te schamen, die den anderen kreech, als sie sij sach.

Op een tijt, doe suster Elsebe Hasenbroecks meystersche was, spreken sie van die vercken int aker [7]) te senden, ende

---

1) d. i. was het niet beter als gij zoo schreeft?
2) Zoo staat er in plaats van „hoe."
3) d. i. en zij er op uit om Christus' wil onbekend te zijn bij de menschen.
4) d. i. zonderdat de zuster er met het noodige toezicht op gelet had.
5) „wand" = de stof, het goed, waaruit een kleed wordt gemaakt.
6) d. i. er al te min uitzag.
7) „int aker" = in het land.

daer was die vrouwe van Vreden by. Ende als sie dit hoerde, soe waert sie ontsteken, dat sie die vercken daer drijven mochte ende waren, ende segede, dat sie soe guede weyde in hoer lant hadden [1]). Doe vragede men hoer, wat sie eten wolde als sie die vercken hoede. Doe segede sie, dat sie genoech crijgen solde, sie hadde genoech an scherbier ende broet. Dit hoerde een ander suster, ende hiete suster Stijne Roevers, die namaels ene begynster was van enen nyen cloester, dat dese vrouwe aldus vurich was, ende doe boet sie hoer dat sie mit hoer wolde. Doe sij dat hoerde, dattet hoer ernst was, waert sie alte blijde, want sie hoer wal behelpen [2]) conde. Ende suster Stijne solde hem beyden wat te eten crijgen, ende die vrou van Vreden wolde die vercken hoeden. Ende aldus meende siet te geschien. Doe die meystersche hoer vurige begeerte sach, ende dat siet meende, doe sande sie sij tot onsen vader here Johan, dat siet myt hem vercallen solde, of hem dit goet duchte. Dit dede sie daeromme, dat hij hoeren solde die grote oetmodicheit ende den groten brant der mynnen, die sie hadde tot dat cruce der penytencien.

Op een tijt weren hijr vremde lude, die hijr eten solden. Ende doe sie gegeten hadden, doe vrageden sie na der vrouwen van Vreden. Ende een devoet susterken, die by den gasten plach te wesen, segede hem, dat sie by hoer hadden geseten an der tafelen. Doe sie dat hoerden, worden sie bevaren [3]), ende vrageden hoer of sie so hoege geseten hadden. Doe segede sie: neen; want die vrouwe en plach niet hoege te sitten.

Op een tijt quam hijr ene vrouwe van Munster, die van groten luden was na der werlt. Ende doe sie die vrouwe van Vreden soe oetmodelike sach gaen, riep sie myt luder stemme ende segede: wopen [4]), is dit ommer die vrouwe van Vreden! ende sloech hoer hande tesamen van groten verwonderen, ende en condes niet begrijpen, want sie also groet plach te wesen.

Ende ock segen sie op een tijt sommyge luyde, die myt hoer

---

1) Zoo zeide zij, om daardoor meer uitzicht te hebben met de taak te worden belast.
2) „behelpen" = helpen.
3) „bevaren" = ontsteld.
4) „wopen" is, evenals wapen en wapene, een kreet van droefheid, ook van spijt en toorn.

vaeke geselschap ende vermakinge hadden gehat, dat sie op die tichlery genck ende diende daer den werckluyden, dat sie van groten verwonderen nasegeden [1]), dat die weeckelike vrouwe genc ende diende den werkluyden, welcker men wilneer niet en wiste wat sollaes [2]) men hoer doen solde om hore weeckelicheit willen. Ende sie en conden hem niet verwonderen [3]) der groter dinghe, die onse lieve Here doer hoer wrachte, om wes mynne hoer alle dinge licht weren te doen ende te lijden. Ende dat sie hem des verwonderden, dat en was geen wonder, want sie segen allene die dinghe van buten an, ende sie en hadden niet gesmaket noch gevoelt ende en becanden niet, wat die mynne Godes werken can in dengenen daer sie is [4]).

Op een tijt genck die vrou van Vreden myt eenre suster op die tichlery, ende onderweghen lesen sie hoer getijde tesamen. Doe waert die vrouwe soe overvloedelike vervult ende overstort mytter gracien des hilligen geestes, dat siet van buten niet verbergen en conde, ende berste uut in herteliken lachgen, soedat sie lesen noch gaen en conde. Ende die suster, die by hoer was, vrage [5]) hoer, waeromme dat sij soe lachte. Doe en conde siet hoer van volheit des herten niet lichtelike seggen. Ten lesten segede sie, dat sie daeromme gelachget hadde want sie waleer gehoert hadde, dat een heydens man op een tijt die kerstenen sach gaen ten hilligen sacramente, ende sach dat een yegelick van hem VII gewapender mans ontfenck, ende ic dachte, dat ic die gysteren ock ontfangen hadde. Hijrvan waert sie van bynnen soe overvlodelike begavet, overmyds groetheit des bekennens ende dancberheit ende mynnen, dat siet van buten niet verbergen en conde.

Doe die vrouwe van Runen sieck was geworden, die sie uutermaten liefhadde, want sie weren éen herte ende éen ziele in Gode, als sie sij dan te vanden plach, soe viel sie van weerdicheit op hoer knien, ende segede soe oetmodelike ende mynlike: Lieve suster, hoe ist myt u? ende van groter oetmodicheit

---

1) Van groote verbazing vertelden zij dat rond.

2) „sollaes" = solatium, troost, ook alle verzachting en tegemoetkoming; wij plegen van „soelaas" te spreken.

3) Hier zal het woord *genoeg* zijn uitgevallen.

4) Ze zouden het zoo vreemd en wonderlijk niet hebben gevonden, als ze er de kracht van „die mynne Godes" in den door haar bezielden mensch in hadden herkend.

5) Zoo staat er voor „vragede".

en dorste sie hoer niet na comen. Ende die hillige vrouwe van Runen hadde sie gerne by hoer gehat, want sie hadde sie seer lief. Mer hoer oetmodicheit en gehengedes niet. Die nochtans na comste [1]) ende weerdicheit ende staete der werlt, veer baven hoer geweest hadde.

Op een tijt was sie quelke te passe [2]), ende doe waert hoer wat te eten gebracht; mer het waert vergheten, dat sie geen drincken en creech. Ende als sie doe sat ende at, soe en conde sies niet wal inghebrengen [3]). Doe segede sie: och Here God, die wat te drincken hadde! Ende dat segede sie so schemelick ende oetmodelic, ende verbeydedet lijdsamlick. Ende daer was een suster, die ock al sieck was, die hadde wijn by hoer, mer sie en dorstes hoer niet geven, omdattet hoer niet en was hieten doen, ende dat quam der suster van rechter gehorsemheit. Mer sie stont geringe op ende segedet der meysterschen, soedat sie doe sonder beyden wat kreech. Ende die suster hadde groet hertseer, omdat sie genoech hadde, ende dat die hillige vrouwe gebreck hadde. Want onse lieve Here verhenget ondertijden alsulke punten of diergelijck te geschien, omdat also die edele margriete [4]), die doecht der lijdsamheit, apenbaren [5]) sal, die daer verborgen is in den oetmodigen nederen herten. Ende want onse lieve Here Jhesus een fondament is alsulker herten, dat bewijsen al hoer werke ende wanderinge. Doe sie lach ende solde sterven, in derselver nacht doe sie des mergens starf, doe lach sij ende sanck soe mynlike by hoer selven. Doe vragede hoer een suster, wat sie sanck. Doe segede sie hoer, dat sie tevreden weer; ende die suster en condes niet verstaen wat si sanck. Onse eerwerdige vader hadde hoer doen heyten, als sie nyet beden en conde soe solde sie singen.

Ende dat eynde hoers levens overdroech [6]) myt hore bekieringe, want sie was hem gehorsam tot enen woerde toe, ende dede al dat sie wiste dat hem te willen was.

Een luttel daerna sprack sie den hillige cruce tot, dat by

---

1) d. i. afkomst.
2) Ze was zeer onwel, onpasselijk.
3) „inghebrengen" = naar binnen krijgen.
4) „margriete" = parel.
5) „apenbaren" = zich openbaren.
6) „overdroech" = was in overeenstemming.

hoer lach, ende segede: O lieve Here, hoe duuster warde gy. Doe nam suster Gertruyt ter Poerten ene kerse ende hielt sie voer dat cruce. Doe wees hoer die hillige vrouwe een dinch, daer sie die kerse op setten solde. Doe vragede sie suster Gertruyt, wat die clocke geslagen hadde; doe segede si, dattet by vier uren weer. Doe segede sie: my duncket dattet den eynde genaket. Doe segede suster Gertruyt, of sie die susteren wecken wolde; doe antwaerde sie: neen. Mer soe vroe als die clocke sloech, haelde si die susteren. Ende doe die susteren inquemen, lach sie, ende sach hem soe blijdelike te gemoete, recht als hoer lieve medegesellen, daer sie so menlike mede gestreden ende gearbeyt hadde in deser pelgrymadsen, om ene zalige victorie te vercrijgen, ende een goet eynde, daer sie nu toe gecomen was. Doe vertoeget wat [1]) dat die hillige ziele wat marringe [2]) maeckte, eerdat sie uutvoer ende riede was uut den licham te scheyden, dat hoer onderdanich ende gehoersem geweest hadde als horen trouwen dienre ende vrent, die myt hoer eens was geworden in al hore begeerten, ende also als men leest ende die hillige schrift tughet [3]): hoedat onse ziele onsen lieven Heren onderdaniger is, also gevet onse lieve Here der naturen ende den licham gracie, der zielen onderdanich ende gehoersam te wesen.

Doe lesen die susteren by hoer onser sueten vrouwen metten, ende sie las mit hem als sie best conde. Mer sunderlinge las sie den tedeum soe hertelike ende andachtelike myt hem, alsof sie onsen lieven Heren begegeerde [4]) te dancken ende te laven van al sinen waldaden die hij hoer bewesen hadde, als sie wal mochte, want hij hadde seer grote ende wonderlike dinge myt hoer gedaen, ende sie haepte nu myt groter begeerten hem te beschouwen van aensichte tot ansichte in ewicheit der ewicheit. Ende doe siet wat langhe vertoech, soe bleef daer by hoer ene devoete suster, die vol goedes was, ende die sie seer liefhadde ende plach gerne by hoer te wesen om hore doechden willen, want dat ene goet mynnet dat ander. Ende die suster hiet suster Truyde Schutten. Doe quam daer ock een ander suster by hoer, ende dier leerde

1) „vertoeget wat" = het duurde nog wat.
2) „marringe" = vertraging.
3) „tughet" = getuigt.
4) Zoo staat er voor *begeerde*.

sie wat guedes, ende segede hoer een guet punte, ende begeerde dat siet ock eenre ander suster seggen wolde. Doe begerde die suster, dat siet hoer selven seggen wolde. Doe segede sie, dat sij hoer des schamde der suster te seggen. Doe sach die hillige oetmodige vrouwe suster Truyde Schutten an, ende rechtevoert brack hoer dat sune [1]) of gesichte. Doe segede suster Truyde: hoe lelike siedy my an! Stichtes, gy stervet vaste. [2]) Doe sloech sie hoer hoevet ende hoer oghen weder neder, ende segede: Sie ic u lelike an? dat is myn schult, recht of sie wat mysdaen hadde. Ende doe quemen die susteren ende lesen die letanyen, ende sij las myt hem als sie best conde. Ende omtrint prijmtijt [3]) gaf sie Gode horen hemelschen vader horen geest, wes eengebaren soens bruyt sie was, die hij uutvercaren ende vercijrt hadde myt waerachtigen doechden, daer hij hoer mede voer was gegaen. O hillige ziele, dat gy gemynt ende geoefent hebt in uwen leven, dat behielt gy ende bewijsdent in uwen zaligen eynde. Dat was die natuer te doeden in gehoersamheit ende oetmodicheit ende schemelheit. Sie mocht wal seggen myt onsen lieven Heren horen gemynden brudegom: Het is nu al vollenbracht, daer gy my omme in deser ellende hebt gesant, ende dat ic niet gedaen en hebbe en heb ic niet geweten.

Item int jaer ons Heren MCCCC ende VIII, op Sante Agnieten dach, waert dit cloester geslaten. Ende die susteren ontfengen doe ierst dat hillige habijt Sante Augustijny, ons hilligen vaders. Ende des anderen dages daerna, als op Sante Vincencius dach [4]), waert die edele vrou van Vreden gecleedet ende geprofessijt [5]). Ende des anderen daghes daerna, waert sie gehaelt van horen gemynden brudegom uut desen kerker ende ellende in die hoege stat van Jherusalem, daer sie ewelike myt hem sal verblijden, daer sie myt groter begeerten na gestaen hadde ende vurichlike omme gearbeyt heeft ene corte tijt hoers levens.

---

1) „dat sune" = het vermogen om te zien; zal het niet „siene" moeten zijn?
2) „vaste" = dadelijk.
3) „prijmtijt" is de prima onder de horae canonicae te 5 of 6 uren 's morgens.
4) „Sante Vincentius dach." De dag v. d. heiligen Vincentius is de 22ste Januari.
5) „geprofessijt" = onder de zusters (profeszusters) opgenomen.

Van suster Kathrina van Naeldewick.

In den jaer ons Heren MCCCC [1]) ende XCIIII wonde een eerbaer ridder in Hollant, geheyten heer Henrick van Naeldewick, ende was maerschalck des hertigen van Hollant [2]). Ende hij hijlickte an here Hugen dochter van Henevliet in Seelant, die ock een vernoemt [3]) mechtich ridder was. Ende der jonferen name was Kathrina.

Ende doe here Henrick sine bruyt te huys gehaelt hadde, begeerde sijn moder, geheiten Sophie, van hem, dat hi hoer die ierste vrucht geven wolde, die hem God van sijnre bruyt geven solde, dat sie die mochte bewaren tot XII jaren toe. Welck hoer niet gheweygert en waert. Want des anderen jaers was die vrouwe van Naeldewick, by der verhengenisse Godes, opt slot toe Creyensteen [4]) by here Henrickes moder, ende daer gebaerde sie hoer ierste kint. Ende here Henrick dede dat kint ock nomen Kathrina. Doe was sijn moder blijde, want sie niet allene hoers sons kint by hoer en hadde, mer ock die moder. Ende here Henrick liet hoer dat kint te bewaren na horen wille. Ende sie mynde dat kint alte seer ende dedet waren ende opvoeden, alsoft hoer enyge kint hadde geweest. Ende Kathrina, dat kint, hadde sie soe lief, alsof sie hoer moder hadde geweest.

---

1) „MCCCC" staat er voor MCCC, want in plaats van het jaar 1494 is het jaar 1394 bedoeld.

2) Met dezen Graaf van Holland is bedoeld Hertog Albrecht uit het huis van Beijeren (1389—1404).

3) „vernoemt" = vermaard, voornaam.

4) Het slot Craaijenstein in Zuid-Holland is door den grooten St. Elisabethsvloed overstroomd. Eenige bladzijden verder zullen we lezen: „In der tijt dat Hollant verdranck, doe verdranck Kreyensteyn mede."

Ende als dat kint quam tot bequamer oeltheit, sande siet toe scholen toe Reinsberge [1]) in dat cloester. Ende sie begeerde van der abdyssen ende van den anderen susteren, dat sie hoer niet seggeu en solden, dat die vrouwe van Naeldewick hoer moder weer, ende dat bewaerden sij temale wal, want na een deel tijdes, soe voer die vrouwe van Naeldewick tot den cloester tot hore dochter. Ende sie begeerde, dat mens hoer niet seggen en solde, dat sie hoer moder weer. Ende die abdysse riep Kathrinen voer hem allen ende segede: Siet nu alomme [2]), ende segget my wie dat u best bevalt ende behaghet van al desen vrouwen. Ende Kathrina sach vlijtelike omme, ende segede: die schone vrouwe behaget my alrebest, ende doe wees sie op hoer moder. Doe segede die abdisse: soe gaet tot hoer, ende nemet sie in den arm, ende cusset sie vrentelic, want sie is u moder. Ende Kathrina segede: dat en doer ic niet doen, want jonfer Sophia is myn moder.

Deze goede vrouwe Sophia hielt Kathrinen seer ter doecht ende tot eersamer hoefscher schemelheit. Ende sunderlinge leerde sie hoer, wat daer oprese [3]) in den huys, het weer van vader of moder of tusschen dat gesynde, dat sie altoes ten besten solde spreken; welke leer sie wal onthielt. Ende als sie was bi hoer XII jaren, waert sie tot hoers vader huys gehaelt. Ende sie wies op ende waert een alten schonen jonfer, vroelick, vredsam, wijs ende vrentelick in toespreken. Ende sij en vergat hore moder Sophien leer niet, want sie was hovyschs schemel ende eersam, ende ene guedertieren myddelster [4]), soe waer dat sie ieet vernam [5]) van twist; soedat sie seer gemynnet was, niet allene van horen olders ende den gesynde, mer ock van den geburen hoers doerpes, ende sunderlinge van den armen, den sie sunderlinge guedertieren ende barmhertich was. Ende sie hieten sie gemeenlike moder, om hore barmherticheit willen. Ende sie was ock seer gemynt onder horen vrenden, ende ock int hof van Hollant, daer sie ock vaeke was in den dienste der vrouwen van Hollant. Ende als men

---

1) Rhijnsburg.
2) „alomme" = heelemaal om u heen, in het rond.
3) „wat daer oprese" d. i. wat twist of onaangenaamheid er mocht opkomen.
4) „myddelster" = eene die het werk der bemiddeling en verzoening volbracht.
5) d. i. waar ze ook maar iets vernam.

meende, dat sie daer een wijltijdes mitallen [1]) solde hebben gebleven, soe toech sie heymelike toe cloester.

Ende doe sie was van XVII jaren, doe worden hoer olders seer angegaen van sommygen mechtigen rijken luden, om Kathrinen in echtschap te hebben, daer hoer olders noch niet willich toe en weren; mer die weren hem soe lestich, dattet Kathrina vernam. Ende sie sorgede alte seer, dat sij sie al heymelike solden ontvoeren, mer God versachet [2]), want die grote mechtige lude en conden soe seer niet na hoer staen, die overste conynck Christus, een brudegom der jonferen, en begeerde sie veel meer ende vercoes sie tot eenre ewiger bruyt, ende ondergenck [3]) hem den wech, ende doerwonde hoer herte myt eenre scharper angelen, al en wiste sies selven niet wiet hoer dede.

Sie was een alten schonen suverliken jonfer ende seer lieftal, waer dat sie quam. Ende die werlt hadde hoer noch wal gelustet, en haddet hoer brudegom hoer niet benamen. Want hij sande soe groten anxt des dodes ende der hellen in hoer herte, dat hoer dochte, dat sie vervaren solde als sie allene quam [4]). Ende hoe die genoechte der werlt groter was, hoe hoer die anxt der doet ende der hellen meer quelleden, soedat hoer die idelheit ende vergenckelike genoechte der werlt began te myshagen ende bitter te warden. Ende sie began te dencken, dat sie een ander leven moste annemen, solde sie der ewigher pijnen ontgaen. Mer hoe sie daertoe comen solde, en wiste sie niet, want hoer oelders hadden sie seer lief, als hoer wal becant was; daeromme ontsach sie sij te vertoernen ende te bedroeven. Ende sie voelde hoer soe geneyget tot horen olders, dat hoer genoechliker solde hebben geweest broet myt hem te bidden, oft God op hem hadde verhenget, dan van hem te scheyden. Ende ock ontsach sie horen oem here Johan van Henevliet, weert dat siet dede buten sinen raet, ende omdat sie sorgede dat hoer olders verdriet van hem mochten crijgen, ende ock van dengenen die na hoer stonden [5]). Ende sie en wiste ock niet, wien siet ierst te kennen solde geven, die hoer niet allene

---

1) „mitallen." De gewone beteekenis is: volkomen, maar het staat ook als eenvoudige bevestiging: inderdaad, stellig.

2) „versachet = zorgde er voor.

3) „ondergenck" = kwam hun op den weg voor, sneed door behendigheid hun den weg af.

4) d. w. z. dat zij vreesde te zullen sterven, als zij alleen kwam te zijn, in eenzaamheid was.

5) d. i. die haar na bestonden.

en hinder [1]), mer die hoer ock mede behulpelic mochte wesen.

Ende bynnen deser tijt, so gevyelt dat sie solde trecken tot here Johan van Henevliet, horen oem, om daer wat suverlickx te sticken, dat sie seer wal conde, mer sie vergriep hoer doe ummer in den werke, meer dan sie plach. Want sie was soseer becummert myt horen saeken, dat sie hoer tot dien werke niet geven en conde. Ende dat merckte hoer oem, ende ock dat sie soe vroelick niet en was als sie plach. Daeromme sprack hij sie an, ende genck op een tijt myt hoer van den geselschap [2]), daer sie mede gengen om hem wat te vermaken. Ende hij ondersochte vlijtelike, wat hoer deerde. Want hij merckte, dat sie seer swaer van herten was. Ende sie sloech uut [3]), ende segedet hem in trouwen [4]) wat hoer deerde, ende ock hoer opset; ende hoe sie daertoe comen mochte sonder verdriet of last hore olders, en wiste sie niet, want sij en haddet noch niemant geapenbaert dan hem. Ende als dit haer oem hoerde, waert hij seer verblijt, want hij was seer verveert ende hadde anxt voer wat quaders. Ende hij antwoerde hoer myt eenre troesteliker stemme ende segede: Lieve nichte, weest waltevreden; ist dat gy dit myt alre herten begeert, ick wil u daertoe helpen wes ic mach, sonder last uwer olders. Ende ic wil u myn vrouwe Heylwich medegeven, om u te brengen tot eenre bequamer steden, onsen lieven Heren te dienen na uwer begeerten; mer wachtet hent icket u ontbiede. Doe was sij blijde, ommedat sij hoeren oem hadde gewonnen; mer hoe sie hoer olders daertoe brengen solde, myt vreden dat toe consentieren, en wiste sie niet. Ende heymelike van hem te scheyden, sorgede sij dat hem onverdrachlick wesen solde. Hijromme was sie noch becummert.

Ende here Johan van Henevliet was besorget, hoedat hij sijnre nichten ene bequame stede mochte verwerven. Hijromme sprack hij mytten procratoer uut den Briel, Fridocus genoemt, die hijr voermaels hadde geweest here Hugen van Henevliet sijns vaders cappelaen. Ende doe hij dit hoerde, waert hij

---

1) De zin is: die haar niet alleen niet in den weg zou staan. De lezing zij óf *die hoer niet allene niet en hinderen* óf *die hoer niet allene aen* (zonder, ohne) *hinder*. Deze tekstverandering dank ik aan Prof. Moltzer.

2) Hij ging met haar een eind van het gezelschap af.

3) „sloech uut" = stortte haar hart geheel voor hem uit.

4) „in trouwen" = hem de volle waarheid zeggend.

seer blijde, ende dachte vlijtelike omme waer dat hij sie alrebest brengen mochte. Mer doe ter tijt en wiste men in Hollant van Diepenven niet te seggen. Mer als God wolde, soe voervyel den procratoer ene saeke [1]) toe Windesem toe reysen. Ende als hij quam int Sticht van Utricht, soe vernam hij die nymare [2]) van Diepenven ende die hillicheit van here Johan Brinckerinck. Ende als hij toe Windesem quam, sprack hij hijrvan mytte pryor. Ende die pryor riet hem, dat hij tot here Johan Brinckerinck trecken solde ende hem om een stede bidden voer Kathrinen. Ende als here Johan horen staet ende geslechte hoerde, was hij daer seer swaer in ende en wolde geen consent daertoe geven, ende sprack: Diepenven heb ic begonnen in armoeden ende swaren arbeyde ende oetmodicheit, ende dat en solde hoer niet gelijken [3]). Ende wat sunderlinges myt hoer te begynnen [4]), en solde voer den crancken niet dienen [5]). Ende als die procratoer genen troest van hem ontfenck, kierde hij weder te Windesem, ende segede den prioer, dat hij genen troest van here Johan en conde gecrijgen. Die pryoer van Wyndesem, geheyten here Johan Vos, toech ten Diepenven mytten pryoer van Arnhem ende myt den procrater, ende onderwijsden here Johan Brinckerinck onsen vader in deser saeken; mer hij bleef temale hart daertegen. Doe sprack die pryoer van Windesem ende segede: Nu, here Johan, gy sult sie ontfangen; ic wilt hebben, ende ic hiet u doen dat gy u consent daertoe sult geven, want ic kenne hoer olders ende hoer geslechte, sie is van soe gueden stam, dat gy wal sonder sorghe hijrin moghet wesen. Ende als onse vader here Johan dit hoerde, gaf hij sijn consent. Die procratoer toech doe weder toe huys, ende segedet here Johan van Henevliet, dat hi ten Diepenven ene stede hadde gecregen.

Ende jonfer Kathrina apenbaerde horen olders hoer opsat. Ende als die olders dat hoerden, worden sie seer bestoten van herten, sunderlinge die moder, want sie sij sunderlinge liefhadde. Mer sie en dorstent hoer niet verbieden, want sie beyde guede

---

1) d. i. iets wat hem oorzaak of aanleiding was.

2) „nymare" = nieuwstijding.

3) „gelijken"; wij spreken nog: dat lijkt me niet.

4) d. w. z. voor haar bijzondere schikkingen van leefwijze enz. te maken, in overeenstemming met haar stand in de maatschappij.

5) Wat zou men dan voor de zieken wel moeten doen? of: hoe zou dat met de hulp en verpleging, den zieken onmisbaar, kunnen bestaan?

lude weren ende Gode ontfruchten [1]). Mer die vader, als een wijs man, segede tot sijner dochter ende sprack: Dochter, is dit u wille, onsen lieven Heren te dienen, soe kieset hijr een cloester, daer wy ende u vrende u dagelix mogen visitieren. Ende dat sal ons ende u genoechliker wesen, dan dus veer in vremden lande te trecken, daer gy onbecant sijt. Of slaet u hijr neder, ende blijvet hijr myt ons, ende dient onsen lieven Heren by ons. Mer dit en segede hij niet dat hij dit aldus meende, mer om sijn dochter te prueven.

Ende Kathrijna antwaerde ende segede: here vader, ick weet wal, dat gy voel wijser sijt dan gy nu spreket. Want het is my onmogelick hijr by u onsen lieven Heren te dienen; ic en kenne my daer niet starck genoech toe. Ende ock, als ic hem dienen wil, soe wil ic hem te rechte dienen, ende hoe ic dan vere van mynen vrenden byn [2]), hoe my beter is. Welke antwaerde den vader also wal beviel, dat sie vaeke daerna waert voertgesecht int hof van Hollant [3]).

Die vrouwe van Naeldewic mynde soe seer hoer dochter, dat sie wal VI reyse beswoegede [4]), eer sij sie over conde geven; mer sie en dorstes hoer nochtans niet ontraden, want sie was ene devoete vrouwe, die Gode ontsach. Ende sie hieldent soe heymelick, dattet niemant opten slate en wiste dan hoer vader ende moder, opdatter geen geruchte op en stonde onder den gesynde ende also gehindert worde van horen vrende, ende van dengenen die na hoer stonden.

Hijrna niet lange, soe sande here Johan van Henevliet enen boden tot here Henrick van Naeldewick ende tot sijnre suster, ende begeerde dat sie hem sijn nichte senden wolden, om bedevaert te trecken myt sijnre huysvrouwen.

Als dan here Henrick van Naeldewick ende sijn vrouwe verstaen hadden here Johans bede, ende sinen willen becanden, so riepen sie Kathrinen tot hem. Ende die vader sprack tot hoer ende segede: Kathrina, beradet u wal in deser saeken. Ende ist u te willen, soe trecket tot uwen oem, ende vaert myt uwer moyen ende besiet dat cloester wal,

---

1) „ontfruchten" = vreezen. Men denke aan het woord Godsvrucht.

2) d. i. hoe verder ik dan van hen ben.

3) Men sprak er daar later veel van en placht dit woord over te vertellen.

4) d. i. dat zij wel zes malen in flauwte viel. Dankbaar vermeld ik, dat ik door Prof. Moltzer verwezen ben naar Diefenbach II. 369 vlg.

ende die personen ende die gewoenten des cloesters mercket nernstelick an. Ende ist dat u daer genoeget te blijven ende moechdyt herden [1]), soe ist ons lief. Mer en behagedet u daer niet, so comet vrylike weder, gy sijt ons willecome. Mer blijfdy daer een jaer of een half, ende comet ons dan weder, soe en dorfdy my voer uwen vader niet anspreken. Dit seggende, soe kierde hij hem omme, dat sies niet merken en solde, want hij en conde sine tranen niet entholden. Dit sprack dese guede ridder, opdat sie hoer wal beraden solde, wat sie verkiesen wolde. Mer Kathrina antwaerde horen vader ende sprack: Here vader, ic hape by der hulpe Gods, dattes geen noet doen en sal. Ende die moder hielt hoer soe quellike [2]), dat Kathrinen herte seer bestoten waert. Mer sie pijnde hoer haestelike te comen tot horen oem.

Ende die vrouwe van Henevliet voer myt Kathrinen ende een deel van horen gesynde, ende mytten procratoer voersecht ten Diepenven. Ende als sie een stucke weghes gevaren hadden, quam hem onversiens tegemoete here Henrick van Naeldewick, Kathrinen vader, myt vele heerschapps ende ridders. Ende als hij sie sach, ende becende wie dat sie weren, ende sijn dochter sach ende dachte waer dat sie heen wolde, soe ontsette hij in sijn ansichte als een dode, ende desgelikes dede Kathrina ock, doe sie horen vader sach. Ende dat heerschap, dat myt hem reet, mercktent ende riepen: Here Henrick, wat deert u? wat is u geschiet? Ende hij vermande hem ende sprack: waerheen, gy heerschap, waerheen? Die vrouwe van Henevliet antwaerde: wy vaeren bedevaert. Soe vaert voert, sprac hij, om u bedevaert te doen ende te vollenbrengen. Ende Kathrina en sprack horen vader noch den anderen niet voel toe; also bestarf hoer dat herte. Ende sie reysden voert ende quemen ten Diepenveen, bynnen die octave van Sante Augustinus [3]). Ende die pryoer van Windesem quam tehantes ten Diepenveen myt een deel monicken.

Ende den prioer van Windesem, ende here Johan Brincke-

---

1) „herden" = moogt gij er in volharden.

2) Ze was er zoo lijdende onder, zoo naar er van.

3) „die octave van Sante Augustinus." Door de octave na een feest wordt soms alleen de achtste dag na dat feest aangeduid, soms de geheele tijdruimte van acht dagen. In dien laatsten zin komt het hier voor. Het feest van den H. Augustinus valt op 28 Augustus.

rinck onsen vader, behageden Kathrinen temale wal, doe sie sij segen. Want sij was een alten schonen suverliken jonfer, ende seer costelike gecleedet ende vercijrt. Want sie hadde an enen costeliken blawen bonten tabbert, myt apenen mouwen, uutgevoedert totter eerden toe, ende die mouwen weren al vol dubbelder haken ende vol guldenre loveren behangen, ende enen costelen halsbant eude durbaer cijrheit hoers hoefdes ende hoers lijves, ende hadde alten sueten mynliken ansichte, soedat sie seer ghenoechlick was an te sien. Mer dat alremeest in hoer toe prijsen was, ende Gode meest van toe dancken is diet hoer gaf, ende dat onsen vaderen ende allen gueden menschen alrebest in hoer behagede, was dit, dat sie bereyt was al dit om Godes willen over te geven, ende vader ende moder ende alle ydelheit der werlt te verlaten ende een arm oetmodich leven an te nemen. Ende die vrouwe van Henevliet ende sie selven ock begerden seer, dat sie tehant ontfangen mochten warden in der oerden, omme perikels willen dat hoer olders opcomen [1]) mochte ende ock den cloester, alst apenbaer worde den vrenden, dat sie toe cloester weer. Ende dat sij begeerden, dat vercregen sie. Want sie conde wal Latijn lesen, ende sie hadde ene guede stemme te singen. Ende des derden dages na Sante Augustijnus ons hilligen vaders octave, waert sie ghecleedet; doe sie was in hoer XVIII jaer. Hoer haer waert hoer afgesneden, ende sie legede al hoer cijrheit of ende waert toegemaket [2]) als ene suster. Behalven den bonten tabbert hadde sie opten witten rock. Ende die vaders ende die ander priesters songen alte hoechlike mysse van den hilligen geest. Ende onse vader here Johan Brinckerinck was doe ewangelier. Ende hij schreyde soe seer, dat hij dat ewangelien niet wal uut en conde gebrengen. Ende alst quam int leste van der myssen, an yte myssa est [3]), dat hem toe hadde gehoert toe singen, genck hij uutter kercken, ende en dorstes niet bestaen te singen, omdat hij anxt hadde, dat hiet niet uut en solde connen gebrengen. Ende here Otte, der suster schoelmeyster, was canter, ende began die mysse van den hilligen geest soe hoechlick, ende sunderlinge die

---

1) „opcomen” = overkomen, treffen.
2) „toegemaket” = gekleed.
3) „Ite, missa est.”

sequencie veni santus spirytus [1]), dat hem die vaders niet wal volgen en conden, hij en moste die versse van der sequencien altesamen mede singen [2]).

Doe waert hoer voer den altaer den tabbert uutgetagen, ende sie waert gecleedet mytten habijt der hilliger relyen [3]), welck men niet wal sien en conde omme velheit des volckes, dat daer tegenwordich was. Ende ock en wasser niet voel, die dat myt droegen oghen an conden gesien, ende sunderlinge diegene die myt hoer gecomen weren, want sie en wisten niet, doe sie uuttoegen, dat hoer opset was daer toe blijven, Mer sie hielt hoer hart, ende nam vurchlick ene nye ridderschap an, ende dat yuck ons Heren vromelick op te boeren, ende horen gemynden brudegom na te volgen na horen vermogen myt sijnre hulpen. Ende sijn hulpe ende gracie en is hoer niet gebraken int eynde [4]).

Ende als sie op solde gaen int slot, soe lach hoer tabbert gespreydet voer die trappe, daer sy op solde gaen; doe vermijde sie daerop te treden. Doe segede onse vader here Johan Brinckerinck: tredet daerop. Ende tehant trat sie myt beyden voeten daerop, ende genck voert devoetelike int slot. Ende als sie ontfangen was van der pryoerynnen ende van den gemenen susteren, ende gesat was in hoer stede, las sie rechtevoert soe vromelick ende luyde, dat men hoer stemme hoerde over al dat koer.

Ende die vrouwe van Henevliet toech doe weder te huys myt al horen gesynde, myt groter blijschap, mytten procratoer, ende cundichde horen olders, hoet myt Kathrinen gevaren was, ende hoe guetlick sie ontfangen weer van den vaders ende van den susteren ten Diepenveen. Doe waert die guede berve [5]) ridder alte blijde, ende segede: Nu wil ic den cloester op een

---

1) Veni, sanctus spiritus" = kom, heilige geest.

2) d. i. of hij moest ze alle meezingen, of: als hij ze niet alle meezong. „Sequentiën zijn die middeneeuwsche kerkliederen, welke in de missen der feestdagen, tusschen de epistel- en evangelielessen, plachten opgezongen te worden, en waarschijnlijk zoo genoemd worden, omdat zij onmiddellijk op de lezing der epistelpericopen volgden." Moll, Kerkgesch. I, 398.

3) „relyen = religien. Het woord *religio* duidde den godsdienst aan, maar vooral ook de aan den godsdienst gewijde orde, de kloosterorde en het kloosterleven. Het „habyt" der religie is het geestelijk ambtsgewaad. Zie vooral Moll, Kerkgeschied. II. 2. 2 en 3.

4) Noch zijn hulp noch zijn genade hebben haar ontbroken. Tot het einde toe bleven ze haar bij.

5) „berve" = brave.

cort [1]) senden soe voel geldes, dat sie dat erflick mogen beleggen [2]) ende holden, hondert hollantscher gulden; een hollants gulden was een weynich myn dan een rins gulden. Ende hij began soe diepe in sinen schat te tasten, dat hem sommyge van sinen vrenden segeden: here Henrick, bedencket u wal, gy hebt noch meer kinder. Ende hy antwaerde: dat ic gesecht hebbe, dat sal ic doen. Ende hij sande dat geld bynnen jaers ten Diepenveen by den procratoer voersecht.

Ende suster Kathrina was vlijtich toe merken, wat sie doen ende laten solde, ende nacht ende dach te choer toe gaen ende der gemeenre ordenancien te volgen sonder verkiesen. Hoer oelde leven ende sunden storte sie apelike uut, niet allene voer onsen pater, mer ock voer onse eerwerdige mater, die hoer meystersche was, ende hoer troulike halp ende leerde hoe siet bijchten solde ende hoe sie hoer leven beteren solde, ende hoe sie hoer dagelix oefenen solde in den mynliken lijden ons lieven Heren, ende hoer synlicheit ende ander gebreke wederstaen ende merken solde. Ende sie was ock vlijtich te doen al dat sie vermochte. Ende sie pijnde hoer te vergheten hoer volck ende hoers vader huys, ende neygede hoer oren omme te vernemen ende te merken wat hoer brudegom van hoer gedaen wolde hebben, ende wat hij om horen willen geleden hadde, ende wat hoer om sinen willen weder behoerde te lijden ende te doen. Ende als sie in hoer gewaer waert enyge becaringe der hoverdyen of der traecheit of enych ander anvechtinge, soe oprichte sie hoer starcklic tegen hoer selven [3]), ende anriep die hulpe Godes myt groter oetmodicheit. Ende en waert sij der soe niet quijt, so apenbaerde sij sie onser eerwerdiger mater, opdat die duvel ommer in hoer geen nest en maeckte. Ende aldus genck sie dagelix voert hent hoer proveljaer [4]) uut was.

Des anderen jaers, doe suster Kathrina professie doen solde, quam die vrou van Naeldewic ten Diepenveen, ende brachte myt hoer hoer ander enyge dochter, jonfer Griete van Opstal, die men soe plach te hieten na een slot, dat sie solde beseten hebben, hadde sie in dier werlt gebleven. Ende suster Kathrina

---

1) d. i. binnen kort.
2) „erflick beleggen" = in onroerend goed beleggen.
3) Ze richtte zich op ten strijde tegen zich zelf.
4) „proveljaer" = proefjaar.

plach te heyten jonfer van Honsel, na hoer slot. Ende ock soe quam myt hoer die vrouwe van Henevliet ende hoer dochter Elyzabet, ende was van XII jaren, ende een ander jonfer, geheyten Armgert van Lyssen, van goeder ridderschap, die bruder Henrick Manerick hadde bekiert ende een stede ten Diepenveen hadde verworven. Ende here Henrick van Naeldewick was daer een goet hulpe toe, dat sij uut horen vrenden quam ende heymelike medequam. Ende myt hem toech ock die voersechte procratoer myt voel ander gesyndes. Ende als sie weren toe wagene gegaen, sprack die guede heer Henrick van Naeldewick tot jonfer Grieten, sijnre dochter, ende segede: Mijn lieve dochter, beradet u wal, ende sprecket so myt uwer suster Kathrinen dat gy myt hoer blijven [1]; dat begeer ic. Ende hij nam sie vrentelike by der hant ende gesonde sij [2], want hij hadde sie sunderlinge lief. Ende sij voeren heen op Sante Egydius dach [3], ende quemen ten Diepenveen voer die octave onses weerdigen vaders Sante Augustinus. Ende die procrater vragede onsen weerdigen vader here Johan. hoe dat hem Kathrina behagede, ende hoe sie hoer richte [4]. Ende hij antwaerde hem vroelike ende segede: Kathrina heftet also gemaket, dat ic wal bereyt weer hore hondert te ontfangen, ock wat die rogge gulde [5].

Ende als die moder hoer dochter toesprack, vant sie sij waltoevreden, ende mater myt al den susteren wal myt hoer tevreden. Ende als sie dit hoerde, soe en wiste sie niet, wat sie den convente bynnen ende buten weder doen mochte. Ende sie schenckte hem costelike, ende liet hem ganse braden myt pater van Windesems oerlof, want dat hijr gene gewoen en is te braden. Ende sie was daer selven mede ende aver [6], opdattet ommer te rechte ende wal gemaket worde. Want sie was ene oetmodige ende barmhertige vrouwe.

Ende suster Kathrina dede professie des anderen dages na Sante Augustinus octave in hoer XIX jaer, int jaer ons Heren MCCCC ende XIII. Ende hore suster Griete, die doe was

---

1) Zoo zocht hij haar opneming te bevorderen.
2) „gesonde sij" = zeide haar vaarwel, nam afscheid van haar.
3) Die dag valt op 1 September.
4) d. i. hoe zij zich aanstelde.
5) d. i. hoe hoog de prijs der levensmiddelen ook stijgen moge.
6) Zij was zelve daarmede bezig en liet het oog daarover gaan.

van XIIII jaren, ende hoer nichte Lijsabet van Henevliet XII jaren, ende Armgert van Lissen van XVII jaren, die worden doe soe beweget ende ontsteken, dat sie hijr begeerden te blijven. Ende dat sie begeerden, dat geschieden hem. Want sij bleven daer tegader myt den susteren daerbuten [1], ende die olders kierden weder te huys. Ende als here Henrick van Naeldewick hoerde, dat sijn dochter Griete daer gebleven was, ende dat sijn dochter Kathrina soe waltevreden was, doe sprack hij: nu wil ic den cloester noch geven C nobelen, dat also geschiede, behalven dat hem noch naquam na hore moder doet [2]. Hijr een luttel te schrijven van here Henrick van Naeldewic ende sijnre vrouwen doechden. Want God in hem alte seer te dancken ende te laven is, dat sie dus doegentlike deden by horen twien enygen dochteren, die si soe hoechlike ende rijkeliken ter werlt mochten ghebracht hebben [3], dat sij die soe guetlike overgeven onsen lieven Heren te dienen, in vremden lande sie nummer te sien of te horen. Dit en quam hem niet van naturen, mer van der gracien Godes.

In der tijt doe Hollant verdranck, doe verdranck Kreyensteyn mede. Doe dede die guede ridder here Henrick alle die armen van Kreyensteyn halen toe Naeldewic, ende gaf hem daer enen alte langen wijden camp, ende liet hem daer helpen huyskens opslaen, den enen mynre ende den anderen merre, nadien dat sie kinder of biesten ofte ander besyttinge hadden. Ende elck een haefken [4] by sijn huysken, dat sie havenen [5] mochten ende hem daeruut generen. Ende hij gaf hem voert hoer noetdrufte, hent dat Kreyensteyn weder te lande waert. Ende sijn moder Sophia dede hij wonen toe Honsel opt slot.

Ende hij genc soe doegentlick ende soe vredelick omme myt sijn huysfrouwen ende myt sinen gesynde, sodat sie hem alte lief hadden. Vaeke liet hij hem genoegen, als hij uut wolde reysen, myt speck of geroekert vleysch ende botter ende keese, ende en wolde niet lijden dat sie hem wat sunderlinx

1) ofschoon nog niet opgenomen.
2) als erfenis.
3) d. i. die zij in de wereld tot een zoo hoogen en rijken staat hadden kunnen brengen.
4) „een haefke" = een hofje, een lapje grond of tuintje.
5) „havenen" = reinigen, in orde houden, verzorgen.

bereyden solden. Ende als hij in die herbergen quam, segede hij: Weest ommer mynen knechten guedertieren, ende doet my alst u te punten comt [1]). Ende het waert vaeke gemerket van sinen knechten, dat hij des nachtes opstont, als hij meende dat sie sliepen, ende sloch dat bedde op hent ten voeten toe, ende genck liggen opt stroe, ende legedet des margens bequamelike weder. Als hem yemant tegemoete quam, ende merkede hij dan dat hij die covele [2]) of wolde nemen, so was hij die ierste, al haddet ock een cleyne kint geweest.

Ende als die lude segen, dat sie jonfer Kathrinen quijt weren, soe weren daer sommyge, die jonfer Grieten wolden hebben. Ende om dat te bet doer te drijven, soe hadden sie van den hertich van Hollant verworven, dat sie die jonfer myt gewelde mochten nemen, weer sie daer niet willich toe. Dit nemen hoer guede olders seer quellike, ende gonden hoer bet onsen lieven Heren te dienen dan der werlt te volgen. Ende sie was ene wijse jonfer, ende was liever bynnen huys dan buten onder dat geselschap. Ende hijromme rieden sie hoer te meer by hoer suster toe blijven, want sie was toemale weeckelic van naturen. Ende onsen weerdigen vader here Johan waert te kennen gegeven, dat here Henricks dochter van Naeldewick ende here Johans dochter van Henevliet daerbuten nyet seker en weren om der voerschrevenre saeken willen. Ende onse vader liet sie beyde int slot.

Ende die vrouwe van Naeldewick quam weder ten Diepenven voer Sante Johannes mysse [3]), ende begeerde dat men hoer dochter Griete cleeden wolde, of [4]) sie ons behagede, opdat sie een eynde van der moynisse cregen, soeveer als sie daer selven bereyt toe weer. Ende het genoegede onsen vader ende den convente wal, want sie hem wal behagede. Ende als men schreef MCCCC ende XIIII ende sie in hoer XVI de jaer was, waert sie gecledet conversynne op Sante Johannes baptisten dach [5]). Des sie waltevreden was, ende hoer vrou

---

1) d. i. zooals het u het best schikt.

2) „covele" = kap, pet of muts, hoofddeksel.

3) „Sante Johannes mysse" = 24 Juni; zie bl. 9 n°. 2. Of is hier Joh. Evangel. bedoeld? Dan is 't 27 December.

4) „of" = als.

5) „Sante Johannes baptisten dach" = 27 Juni.

moder wijslike toeliet, ende en wolde geen ander gewonte maken dan sie voergenamen hadden. Ende suster Kathrina waert hore suster Grieten meystersche. Ende sie leerde sie seer vlijtelike, hoe sij hoer solde veroetmodigen voer die susteren, ende doegentlike hebben als men sie vermaende, ende dat sij schemel ende gebuychsem by den susteren solde wesen, ende dat sie hem bedienstich solde wesen, waar dat sie mochte, ende dat sie hoer herte stedelike solde becummeren myt devoter oefenynge des lijdens ons lieven Heren ende myt ander guede punten. Sie leerde hoer suster dat sie selven dede, opdat hoer herte niet ledich gevonden en worde, opdat hoer die duvel niet in en brachte dat sie namaels quelke weder quyt solde warden, weert dat sie hoer daer nu niet vlijtelike tegen en satte, ende hoer tot inwendiger oefenynge en geve.

Ende sie gengen beyde vurichlike voert in gehoersamheit, oetmodicheit ende in onsuekelicheit hoers selven [1]), ende in bewaringe der regulen ende ander insettinge des huyses na horen vermoegen.

Sie weren beyde reynlick ende puntelick van naturen; nochtans schuden [2]) sie alle cueryoesheit ende sunderlincheit. Soe nauwe waerden sie hoer cleder ende aldat hem gedaen [3]) was te besygen, het weren voetdoeken ofte schoen of snuteldoeke [4]), dat versleten sie also deger [5]), dattet bet schenen te wesen geknupte [6]) netten dan doeker, soedattet nergent toe en scheen te doegen dan enwech te werpen.

Ende suster Kathrinen worden guettijt [7]) IIII sprecksusteren gegeven, dat sie hoer meysterste solde wesen. Ende dese vier worden sunderlinge stichtige, gehorseme, devoete, ynnyge susteren.

Ende als onse eerwerdige vader here Johan was gevaren van desen arbeydeliken leven ter ewiger rusten, ende die voersechte procrater uut den Briel rectoer was geworden

---

1) „onsuekelicheit hoers selven" = het niet zoeken van zich zelf.
2) „schuden" = schuwden, vermeden.
3) „gedaen" is ook hier „gegeven", en om te „besygen" = te gebruiken.
4) „snuteldoeke" = neusdoeken, van snuten = snuiten.
5) „deger" = heel en al.
6) „geknupte" = geknoopte.
7) „guettijt" = op een goeden tijd.

ten Diepenven, soe quam al dat convent dat daerbuten was bynnen int slot, dan allene die susteren die die gaste solde verwaren, ende die int koehuys solde wesen. Ende myt hem quemen daerbynnen alle die amten der uutwendiger werke, behalven die beesten [1]. Tot welken werke suster Kathrina ende hoer suster Griete nernstelike medegengen, ende hulpen den susteren na al horen vermogen, als backen, brouwen, keymen, ende die cleder te wâsschen ende dergelijck. Ende sie bewesen hem stichtich ende sedelick in woerden ende werken, soedat die susteren gerne by hem weren. Ende sie voechden hem meer totten onnoeselsten ende sympelsten susterkens dan totten meesten. Ende al ander oetmodige oefenynge, als der suster voete te cussen in den reventer ende venye te bidden, deden sie soe oetmodelike ende devoetelic, dat sie die ander susteren daermede tot devocien verweckten. Ende wanneer dat mater enyge vermanynge dede int capittel of onder den gemenen susteren, ende sie wat nernstich was, soe weren sie geerne die ierste op die kinen [2]) myt enen oetmodigen, schemelen ansichte ende myt gevoelden handen.

Die regele ende statuten ende insettinge onser oversten nemen sie soe nauwe waer, nacht ende dach, dat sie daer den anderen een guet exempel in geven. Sie weren vurich ende geven hem hertelick tot onsen lieven Heren, soedattet scheen dat sij nummer ledich en weren van goeder oefenynge. Ende sie en brachten hoer tijt niet onnuttelike toe, enter sie lesen of sij bededen of sie deden hoer hantwerck, daer suster Griete sunderlinge vlijtich in was, van den marghen totten avende in behoerliken tijden.

Ende suster Kathrina kreech allentelen meer sprecksusteren, dat hoer swaer was, want sie begeerde onsen lieven Heren te dienen myt enen onbecummerden herten. Ende ommedat sie ontsach, dat hoer hijr anders wat nacomen mochte, soe plach sie in den hof te gaen, ende nam hoer wiel van den hovede ende venck daer vliegen ende pellenvoegelen [3]) mede, opdat men mienen solde, dat sie niet wijs en weer.

---

1) Er wordt gedoeld op hen die voor de beesten hadden te zorgen.
2) „kinen" = knieën.
3) „pellenvoegelen" = kapellen, vlinders.

Ende sie plach hoer gebreke soe apelike te belyen, als die susteren vergadert weren, dat een cranck onwetende mensch wal alwaers solde gemeent hebben, en hadde men sie niet gekant [1]. Dit dede sie al ommedat sie te myn solde geachtet wesen, mer tegen God en is gene wijsheit te vinden. Want int jaer ons Heren MCCCC ende XX, doe waert suster Lijsabet van Delft, een alten devoeten suster, onse suppryorynne, tot Jherusalem by Utrich [2] pryorynne gecaren, ende suster Kathrina waert weder in hoer stede suppriorynne gecaren, doe sie in hoer XXVII^ste^ jaer was, al wast hoers ondanckes. Ende sie plach namaels te seggen: hadde sie geweten, dat sie soevele bewindes ten Diepenveen solde gehad hebben, sie en hadde hijr niet gecomen.

Sie verwaerde ock dat perkament ende francijn ende die lyberye [3], daer sie den susteren vredelic ende mynlike in diende; mer tot hoers selves behoef en hadde sij niet genamen een lepken, soe groet al III vinger, sie en haddet mater getoent ende oerlof daertoe gebeden.

Sie hadde hoer soe oetmodelike ende reverencelick tegen mater, ende hadde sie also lief, als enich kint sijn natuerlike moder. Ende mater, ende suster Kathrina suppryorynne, ende suster Elsebe Hasenbroecks procratersche, weren éen herte ende éen ziele. Ende als daer wat opstont onder den susteren, dat yemant wat hadde op sijn oversten of die oversten op die susteren, dat ondervengen [4] sij soe guetlick, sunderlinge suster Kathrina, ende en liet niet of, al kreech si ondertijden daer wat om te lijden ende ondanck van, sie en maeckte sie weder tevreden; want sie mochte quellike verdragen, dat yemant te onvreden was. Ende daer en spaerde sie hoer selven niet in, nacht noch dach.

Doe sie die lyberye verwaerde, was sie den susteren seer trouwe, ende diende enen yegeliken seer guetlick an des hem noet was. Niet allene die gemene boeke, mer ock soewat hoer suster Griete ende sie hadden tot hoers selves

---

1) Men zou het wel als ernstig gemeend en waar hebben aangenomen, als men haar niet gekend had in haren ootmoed en hare zelfverloochening.

2) Het klooster Jerusalem bij Utrecht.

3) d. i. de boekerij.

4) „ondervengen." = Ze kwamen tusschen beide, sneden het voortgaan van het geschil den weg af.

behoef, daer weren sie soe mylde over, dat die susteren al vryer weren over hoer boeke dan over yemant anders [1]).

Sie gengen so oetmodelike myt horen habijt ende droegen soe swarte doeke, dat sie mater daer ondertijden om te berispen plach. Ende suster Grieten pels, daer sie dagelix in genck, was dicke ende enghe, van ons selves vellen [2]), als wy touwen [3]) conden.

Ende sie was een wijltijdes int koehuys voer een hulpe, mer sie en vermochtes niet, want sie was van naturen temale weeckelick, mer hoer vurige wille ende begeerte was merre dan hoer crachten, dat sie wal bewijsde in den jaer ons Heren, doe men schreef MCCCC ende XXIIII. Doe solde men cleeden ende ock professien wal· XII susteren op Sante Jacobs dach [4]), des apostels. Doe was suster Griete van Naeldewick in die koecken onder homysse [5]), om den susteren te helpen, want daer vele gasten weren.

Ende al waert suster Griete van den susteren verschoent in den swaersten werken, nochtans en conde hoer vurige wille niet rusten, sie en moste hem te hulpe comen als sij sie in noeden sach. Soe gevyelt, dat sij ene suster swaerlike sach boeren over enen groten pot, ende doe quam sie hoer te hulpe, ende queste hoer soeseer van bynnen, dat sie op den dach voel blodes brack. Ende voertan quelde sie ende verteerde [6]), dat sie mydallen [7]) te bedde viel. Ende suster Kathrina merckte, dat hoer suster Griete meer tijde [8]) totten dode dan ten leven. Doe waert hoer natuer soeseer bestoten, dat sij horen druck voer hoer suster niet en conde verbergen, al hadde siet geerne gedaen, want sie hadde sie uterlike [9]) lief. Ende als suster Griete hoer suster Kathrina bedrucket sach, segede sie tot hoer, om horen druck te versachten: Siet, hoe tijrt hoer dese vleyschspot! wat wildy hijr dus vaeke doen? gunnet my doch, dat ic in vreden

---

1) d. i. van iemand anders onder de zusters.

2) „van ons selves vellen" = van de vellen onzer eigen schapen.

3) „touwen" is het leder zoo bewerken dat het zacht wordt. Vandaar is een touwer een leerlooier.

4) „Sante Jacobs dach, des apostels", valt op 25 Juli.

5) „homysse" = hoogmis.

6) Ze sukkelde en nam af.

7) „mydallen" is hetzelfde als met allen d. i. geheel en al.

8) „tijden" = gaan.

9) „uterlike" = uitermate.

ruste, want ic en doech doch nergent toe. Ende suster Kathrina antwaerde en segede: lieve suster, gunnet my doch, dat ic u gebruke also langhe alst my God gunt. Als hiet anders voeghet, so wil ic my gerne lijden ende u die ruste gunnen.

Ende suster Griete krencte vaste [1]) ende quam tot horen utersten. Ende een luttel voer hore doet quam suster Elsbe Hasenbroecks tot hoer ende vande sie. Ende dit was opter elfduysent megeden hochtijt ende onser kermyssen avent. Doe vragede sie suster Elsben, of die susteren daer alriede vergadert weren; suster Elsebe segede: neen. Doe segede sie: wat bedudet dan dat hijr soevele witter hoefden staen? Suster Elsebe geloefdet vastelick, ende ock ist wal te vermoden, dattet die elfduysent megede weren. Want sie plach sij jaerlix toe eren, ende sie hadde hijr ene gewonte gemaket, dat wy sie voer malcanderen eren solden, soedat een yegelike suster lesen solde C pater noster elcker suster eer sie storve, soe hadde wy wal elf M, opdat ons Sante Urcula [2]) myt horen geselschap te hulpe queme in die ure onser doet; ende dat hadde wy vlijtelick gedaen.

Ende suster Kathrina begeerde van hore suster Grieten, als sie by onsen lieven Heren queme, ende sij sie enyge tijt myssede te sien in den ansichte Godes, dat sie dan geens bidden op en hielde, sie en sege sie weder in der gracien Godes. Ende sij segede, sie woldet gerne doen, mer sie solde hoer iersten overhelpen; sij hadde soe armen versumenden mensche geweest. Ende altehant, als sie myt suster Elsebe sprack, als voersecht is, genck hoer die doet an. Ende die tafele waert geslagen [3]) ende die susteren quemen int sieckhuys. Ende altehant rustede sie suetelike in onsen lieven Heren, op der elf M megeden dach, doe sie was van XXV jaren ende hadde X jaer in der oerden geweest. Ende suster Kathrina halp hoer suster selven cleeden ende in die kiste liggen. Ende sie waert begraven in den trans by der capellen, daer men opt choer gaet.

Item [4]) ene vertoenynge eens brueders in enen cloester.

---

1) „vaste" = aanhoudend; „krencken" is in krachten afnemen.

2) Die dag is de 21ste October.

3) De h. Ursula met haar gezelschap van al die maagden.

4) d. i. opgeslagen.

5) „item" is een zeer gewoon begin van een nieuw verhaal; 't is als stond er: nu volgt nog iets merkwaardigs.

Des manendages na der elf M megeden dach, ommetrint éen ure na myddernacht, daer hij sat ende las sijn gebet in sijnre cellen, waert hij opgenamen in der tegenwoerdicheit Godes in den geeste. Daer sach hij ene voelheit der engelen ende der hilligen, die onsen lieven Heren danckten ende loveden myt groter blijschap ende vrouden hoers herten. Hijrna sach hij, dat die moder der barmherticheit quam myt enen blijden ansichte, ende brachte ene maghet die cort [1]) gestorven was in enen cloester. Ende die maghet was ene conversynne, ende sie was alte schone gecleedet myt witten clederen, blenckende als die sonne. Ende die cleeder weren al beset myt gulden roesen, ende sie hadde op hoer hoevet enen schonen crans, die gemaket was van roeden ende witten roesen. Ende in die witte roesen stont een schoen sophijr [2]), ende in die roede roesen stont in elck een schoen carbonckel. Ende sie hadde in hoer hant enen pallem, die also claer was als der sonnen schijn. Twie anderen gingen by hoer, an elcker sijde éen, daer genck sie tusschen. Die ene hadde pryorynne geweest in enen cloester by Utricht, die ander was ene nonne, die ock mit alte schonen witten blenckende clederen vercijrt weren ende hadden swarte wielen op hoer hoefden, die beset weren mytten verdiensten ons lieven Heren. Dese gengen achter der mynliker moder ons lieven Heren, ende Sante Johannes die leyde onse suete vrouwe. Hijrna quam ene grote schare der megeden, die alle mytten selven clederen gecledet weren, van allen manieren van leven [3]), ende hadde alle vurige palmen in hoer handen, die alte suverlike blenckten, ende hadde alle schone hoede of crancen op hoer hoefden, die vercijrt weren na eens yegeliken verdiensten. Doe deze schare quam myt groter blijschap, verwonderde hem dese brueder temale seer.

Doe begonden die engelen te singen myt sueter stemmen, die bavengenck alle die genoechten der werlt: Die megeden sullen geoffert waerden den conynck, ende hoer naesten sullen hem geoffert warden. Doe sach hij dat die mynlike Here opstont van sijnen throen, ende nam die ziele in sinen arm, ende segede: Com, myn uutvercaren bruyt, ic sal in dy setten

---

1) „cort" = kort geleden, pas.
2) „sophijr" = saffier.
3) d. i. uit alle standen en klassen der maatschappij.

mynen throen, want ick hebbe dine schoenheit begeert. Doe nam die mynlike moder hoer mantel, ende bedeckte alle die megeden ende horen mynliken sone myt éenre mynnen. Doe begonden alle die engelen ende Sante Johannes ewangelista myt allen hilligen te singen myt sueter stemme: Jhesu, chrone [1]) der megeden, den die moder gebaert heeft, die allene jonfer is, ontfanget genadelike dese begeerten. Ende daerna songen sie suetelick dit respons: Die ontellike scharen der jonferen hebben versmaet dat geslechte der kinderen [2]), want sie liever mytten herten ende werken ende myt den habijt toegevoeget wolden wesen den brudegom, die in den hemel is. Siet, sie hebben myt versmadenisse die bloyende [3]) werlt onder die voete getreden. Doe begonde die mynlike moder te singen, ende alle die megeden myt hoer. Doe dede die suete moder Maria hoer mantel op. Doe stonden alle die megeden als een vurich gloyende golt, dat tehant uut den oven gecomen is, ende songen alte suetelick: wy hebben ghegaen doer vuer ende water, ende du hebste ons uutgeleyt in vercoelinge.

Hyrna quam die bruyt mytten anderen twien totten brueder, daer hij stont in groten verwonderen, ende spreken hem toe ende segeden: Bruede [4]), wetestu wie dese bruyt is ende wie wy sijn? hij segede: yae, want hij sie op die tijt alle wal becande. Doe sprack die bruyt totten bruder ende segede: bruder, du salste weten, dat die mynlike woerde ons Heren al waer sijn, die hij myt sinen sueten monde gespraken heeft, dat soewie vader of moder, suster of brueder, vrende ende maeghe, huyse of lant achterlatet om mynen willen, die sal hondertfolt weder ontfangen ende dat ewighe leven besitten. O brueder, wy hebben luttel gearbeit, ende grote ruste gevonden. Wat hindert ons nu, dat wy van der werlt versmaet ende ongeachtet hebben geweest, ende mennyge versmaetheit van buten ende van bynnen hebben geleden? Nu ist al overgeleden, als een droem, ende sullen voert meer in der ewicheit verblijden. Nu sie wy, dat die woerde des apostels waer sijn, daer hij secht, dat die tegenwordige trijbulacien deser tijt niet te reke [5]) en

---

1) „chrone" = kroon.
2) Hiermee worden de kinderen dezer wereld bedoeld.
3) „bloyende" = bloeiende, schoone.
4) Zoo staat er voor *brueder*.
5) Zoo staat er, evenals op het eind dezer levensbeschrijving, voor te rekenen = te vergelijken, te meten.

sijn tegen die toecomende glorie, die dengenen bereyt sijn die onsen lieven Heren van herten mynnen ende toemale in hem sterven. Want het is allen tongen onsprekelick dat wi nu gevoelen, ende is genoechlick baven al dat men geloven mach. Hijromme wisten die geestelike menschen, hoe gename [1]) dattet onsen lieven Heren is, dat sij in sympelheit hoers herten van sijnre guetheit gevoelen, ende pijnen in oetmodicheit, gehoersamheit ende goddiensticheit te leven, hem en solde geen arbeyt te swaer warden.

Hijrmede quam die brueder weder tot hem selven, mer die genoechte des mynliken geselschappes bleef vaste in sinen herten geprentet.

Suster Kathrina was bedrucket van der berovynge hore liever suster, mer blijde van der belofte die sie van hoer ontfangen hadde. Ende sie genck vurichlike voert in der lieften Godes ende hoers naesten. Want sie was soe vurich in den dienste Gods, dages ende nachtes, myt lesen ende syngen of geesteliker andacht, dat sie hoer niet lichtelike een woert ofte note liet ontgaen, als siet kieren conde. Mitten convente las sie of sanck sij alte geerne, mer myt enen allene was hoer alte swaer, soedat si daer vaeke om berispet waert. Nochtans hadde sie ene suete, eersame stemme, sodat sij geestelick ende werlick geerne hoerden, ende sie condet ock wal. Want sie plach altoes, als siet vermochte, des hochtijdes voer mater die getijde te syngen of te lesen, doe sij suppriorynne was. Ende sij stont soe eersamlick ende sedelick ende ingekiert, myt nedergeslagen oghen als ene bruyt, alsof sij altoes gestaen hadde in der tegenwordicheit ons lieven Heren, hoers gemynden brudegoms. Ende selden genck sie daeruut sonder noet.

Nummer en vant men sie ledich; sie las of bedede of dede hoer hantwerck, of leerde of troestede hoer susterkens, die hoer bevalen weren, na dien dattet enen yegeliken noet was. Want sie hadde sunderlinge gracie enen anderen te troesten ende te raden, van bynnen ende van buten [2]), in wat saeken dattet weren. Nochtans was sie seer nauwe in der bijcht,

---

1) „genaem" = aangenaam.

2) Hier en een paar regels verder wordt met deze woorden bedoeld, dat het om het even was of de nood uitwendige of inwendige zaken betrof,

dat die yo apelike geschiede. Ende sie was alte wonderlike medelijdende myttengenen die in lijden ofte in bangycheit weren, van bynnen of van buten, ende den te hulpe te comen myt raede of myt dade, en liet sie hoer niet verdrieten, al moste sie daer nochtans bywijlen omme lijden, want als sie niet geringe op hoer werck en quam, soe scholt sie mater. Soe viel sie geringe op hoer kinen myt gevoelden handen, ende segede: Lieve moder, het is myn schult, ic wil my gerne beteren. Selden plach sie mater anders te heyten dan lieve moder, uut rechter mynnen ende onderdanicheit.

Niet vele woerde en hadde sie int capittel ende in der visytacien, daer siet ofwesen conde mit goeder conciencien. Op een tijt hadden die vaders vele gehoert van eenre suster, mer suster Kathrina en segede van dier suster niet. Doe vrageden hoer die vaders, of sie van der suster niet en wiste. Suster Kathrina antwaerde ende segede: Ic en can niet geloven, die suster en heeft groet gebreck in hoer hovet [1]), want sie wort soe vaeke vermaent ende berispet, dattet hore natuer alte swaer ende lijdelick is, ende sie is soe schemel hoverdich van naturen, dat ick mene, weert in hore macht, sie solde hoer ummer beteren. Des anderen jaers, doe die visyteers wederquemen, doe vunden sie die suster al geck. Doe segeden die vaders, dat suster Kathrina die suster allene myt claren ogen hadde angesien. Onse vaders hadden sie in groter weerdicheit, want sie was een reyne puver mynlick mensche, als onse mater van hoer tuygede, die hoer heymelike dinge wal wiste.

Seer schemel ende vermijdelick was sie in enyger bedienstelicheit van den susteren te nemen, minlick ende suete in toesprake, stichtich ende eersam voer die spreckvensteren, ende seer lieftal van bynnen ende buten, van [2]) geesteliken ende werliken. Ende die pryoer van Windesem plach tot hoer wal te senden schrupelose [3]), bedruckte brueders, ende segede hem dat sie na horen raede solden doen. Want hi kende sie also dat sie hem niet en solde raden dant beste.

Dat sie onse vader here Johan Brinckerinck liefhadde, dat

---

1) Zij kon niet anders aannemen, dan dat het niet in orde was met de verstandelijke vermogens der zuster.

2) Moet *van* niet *voor* zijn?

3) d. i. scrupuleuze.

bewijsde hij wal na sijnre doet an eenre suster, die in soe groten lijden ende bangycheit was, dat sie dachte, blevet also myt hoer, sij solde verderven an ziele ende an lijf. Ende hijromme genck sie op een tijt na compelete, om hulpe te sueken an onsen weerdigen vader here Johan, ende viel in hoer venye in onse choer voer dat grote altaer, want sij sinen grave niet naerre [1]) comen en conde, ende bad hem oetmodelike, dat hij sie verloesen wolde van der temtacien, want sie ghevoelde hoer daer soe gewortelt in, dat sie hoer by hoer selven daer geen gewelt in en conde doen. Als sie dus lach in hoer gebet, waert hoer inghespraken myt eenre levendiger stemmen van onsen weerdigen vader here Johan, nochtans en hoerde sie van buten gene stemme: Gaet tot suster Kathrina van Naeldewic, ende belyet hoer hoedat gy u hijrin gehad hebt ende hoet myt u gelegen is, ende gy sult van deser temtacien verloest warden. Ende die suster, die aldus bedrucket quam, die genck blijde ende vroelic vandan, ende secker van der belofte die sie ontfangen hadde. Ende des ander dages genck sie tot suster Kathrina, des margens na prijme, ende belyde hoer hoe sie hoer daerin gehad hadde, ende dat sies tot nochtoe nyemant geapenbaert en hadde, ende dat hoer ingespraken was van onsen zaligen vader here Johan, dat siet hoer toe kennen solde geven. Ende als sie dit hoerde, schoelt sij sie ten iersten mynlike, ende vermaende si dat sie hoer voertan beteren solde, ende onderwees sie doegentlijc. Ende van der tijt en hadde sie ny gebreck van dier temptacien. Ende suster Kathrina voelde [2]) hoer hande oetmodelic, ende segede: och of onse hillige vader noch op my dencket.

Sie hadde onsen hilligen vader Sante Augustijnus alte lief, ende las sine schrifte soe rechte geerne, ende hoerde sie oc soe geerne, dattet scheen dat hoer herte seer verblijt waert als sie van hem hoerde. Ende sie schreef sine regele, doe sie professie gedaen hadde, opdat si sie te bet in hoer herte mochte prenten. Sie plach te seggen, dat hij hoer gehele vader weer, want sie waert gebaren ommetrynt sijnre overvoeringe [3]), ende sie plach hem van kinde op te eren, al en wiste siet selven niet, ende sie waert weder verbaren omme-

---

1) „naerre" = nader.
2) „voelde" = vouwde.
3) De overvoering of translatie van den h. Augustinus.

trynt syne hochtijt, ontfangende die hillige oerde. Dese yaergetijde plach sie alle jaer te begaen myt hilligen oefenyngen om vergiffenysse hore sunden, die sie in horen voerledenen leven gedaen hadde. Ende om dit te vercrijgen ende een nye leven te begynnen, soe plach sie al dat hemelsche heer ende ock alle dle gemene susteren te hulpe te ropen.

Doe sie noch een jonck jonferken was, waert hoer een belde [1]) gegeven van Sante Augustinus. Ende sie meende, dattet Sante Egydius [2]) hadde geweest, want daer hadde sie van horen seggen, dat hi van conyncliken geslechte weer ende groet by onsen lieven Heren. Ende hijromme plach sie hem te bidden, na kintscher ende werliker wijsen [3]), dat hij hoer wolde helpen vercrijgen enen edelen, suverliken brudegom, dat sij wysse vercregen heeft, want op Sante Egydius avent iiet sie hoers vaders huys ende dat rijke der werlt, ende op Sante Augustijnus octave quam sie ten Diepenveen, ende des derden daghes daerna waert sie gecleedet in ene bruyt [4]) des alren edelsten ende schoensten brudegoms.

Sie hadde soe grote mynne totten hilligen in den ewighen leven, ende daer vercoes sie soe vele vrende, dat sie quellike uut den choer conde comen na den getijden. Ende als sij enyge tijt gecrijgen conde, soe visiteerde sie die hilligen, anmerkende hoer hillige leven ende lijden ende hoer grote mynne tot onsen lieven Heren. Ende aldus verweckte sie hoer selven, ende danckte onsen lieven Heren van hore weghen, diet hem gegeven hadde. Sie was soe vurich, sunderlinge in groten hochtijden, dat sie vaeke al dat hele convent mede vurich maeckte. Ende sie hadde alte grote mynne die hillige schrift te studeren, want sie verstont wal latijn ende was ene van here Otten [5]) dyscijpulen. Ende ommedat sie dus grote mynne hadde totter hilliger schrift, so droech sie altoes twie of drie boeke myt hoer, om te studieren nu in dat ene, nu in dat ander. Daeromme beden die susteren mater, dat sie hoer een cleyne coerfken wolde doen, daer sie hoer boeke in dragen mochte, ende mater dedet. Doe droch sie hoer boeke mede

---

1) „belde" = beeld.
2) Zijn dag is 1 September.
3) d. i. op kinderlijke en wereldsche manier.
4) „in ene bruyt." Vgl. bl. 24, 3.
5) Van hem is eenige bladzijden vroeger gesproken.

toe choer, ten spinhuyse ende in hoer celle. Ende hoe vol guedes hoer herte was, dat mach men merken an hoer hantboexken, daer sie nauwe soe vele ledich in en liet, daer men enen vinger op hadde mogen setten.

Die getijde van der oerden hadde sie in soe groter weerdicheit, ende las sie seer devoetelic ende andachtelick, soewal buten den choer als darbynnen. Ende sie condet alte quellike verdragen, dat yemant onledich was in den choer, of dat yemant sine getijde roekeloecelick las ofte in den arbeyde, als ment kieren conde. Dagelix plach si die oeficienhuyse omme te gaen myt horen gebede, bynnen ende buten, onsen lieven Heren biddende, dat hij die susteren sterken wolde hoer werck tot sijnre eren te doen, ende dat sie hore alre werke ende arbeyt delachtich mochte warden. Ende des avendes plach sie onsen lieven Heren der suster arbeyt op te offeren, alsof siet selven mede gedaen hadde.

Sie waert wal tot drien cloesteren voer ene pryorynne begeert, mer ommedat sie onse oversten ende onse gemene convent node over hadden gegeven, soe wederstonden siet al dat sie mochten, ende ontschuldichden hem daermede dat sie toe weeckelic weer, ende ock dat sij geen XXX iaer oelt en weer ende dat weer tegen die statuten.

Sie hadde soe grote begeerte ten ewigen leven te comen ende by onsen lieven Heren te wesen, dat sie dicke als sie ergent allene was dit respons heymelike plach te singen: Leyde uut, Here, myne ziele van den kercker, om te belyen dinen hilligen namen.

Ock plach sie onsen lieven lieven Heren te bidden, dat hij sie ummer halen wolde in der guldenre tijt [1]), dat was onder onse weerdige mater Salomee. Als hij ock dede, al wast ons baven maten swaer.

Ende al wast dat sie aldus seer gemynt was van geestelick ende werlick, nochtans en ontbrack hoer niet die correxcie der vaderliker roeden, als hij secht: die ic mynne, die castye ick. Want hij visiteerde sie vaeke myt mennygerhande swaere siecken ende bangicheit des herten ende der naturen. Al en genget horen persone ondertijden soe seer niet an alst enen anderen, nochtans wast hoer wal soe swaer alsoft horen persoen hadde angegaen. Want sie was sonder uutnemen elckermalc [2]) wal-

1) d. i. in den glansrijksten tijd.
2) d. i. iedereen.

gunnende, ende eens anders blijschap was die hoere, ende eens anders droefheit was die hoer.

Op een tijt quam een suster tot hoer om troest ende hulpe, ende om derselver saeke die der suster deerde was suster Kathrina ock selven bedrucket. Doe sprack sie hoer troestelike toe ende segede: suster, laet ons nu onse baete doen ende vlijtelick onse schuren vullen, want het is nu in onsen bou. Die tijt der noetdruften sal tehant myt ons comen, ende dan sulle wi ons verblijden, dat wy nu een luttel geleden hebben. Mit desen woerden ende desergelijck satte sie die suster tevreden als sie best conde.

In den jaer ons Heren MCCCC ende XLIII genck sie merkelike seer of [1]), soedat sij vaeke sieck was. Mer als die reyse [2]) overwas, soe kierde sie tehants weder ten convente ende genck nacht ende dach te choer. Mer op ons hilligen vaders Sante Augustijnus transolacien [3]) dach, bynnen denselven jaer voersecht, viel sie in soe swaren sieckte, dat sie mytallen [4]) te bedde lach. Ende op Sante Willibroerdusdach [5]) waert sie berichtet ende hoer hillige amt gedaen. Want doe lach sie in soe groter bangicheit, alsof sie na den adem hadde gesnapt, ende dat duerde wal XXVII uren lanck, sodattet convent niet geheel vandaer en mochte gaen, nacht noch dach, ende verwachten hoers eyndes myt vurigen gebede ende myt overvlodigen tranen. Ende sie arbeyde swaerlike in der naturen; nochtans hadde sie hoer volle verstant, ende was vol guede, ende en sprack niet éen onlijdsaem woert. Ende al men hoer wat goedes segede, soe neygede sie daer mytten hoefde na. Ende als men hoer vragede, waer sie nu mytten herten weer, soe noemde sie een woert of twie van den lijden ons lieven Heren of een vers uuten psalter of yeet anders desgelijcks, soedat sij altoes becummert was myt wat guedes. Hijrna bequam sie wat weder, ommetrint drie weken lanck, soedat wy groten hape hoers levens hadden, mer het was tevergeves.

Op een tijt quam ene van horen sprecksusteren tot hoer, ende clagede hoer dat sie anxt hadde, weert dat sij storve, dat

---

1) d. i. ze nam voortdurend af.
2) door „die reyse" is elke afzonderlijke ziekteaanval bedoeld.
3) Zoo staat er voor *translatie*.
4) „mytallen". Iets vroeger was het „mydallen" geschreven.
5) Die dag is 6 November.

sie [1]) in lijden solde comen. Doe sach sie sij wat nernstelike an ende segede: suster, en wildy niet lijden? of meendy sonder lijden ten ewigen leven te comen, dat onmogelick is? Meendy, dat ic niet en lijde behalven dat ic geleden hebbe? gy siet wal myne sware sieckte, daer ic in ligge. Mer die en is my niet soe swaer, als my is myne eygene cranckheit ende passien. Ende in die te verwynnen strijde ic tegen my selven als tegen enen gewapenden man, ende voege my voel meer myt mynliker toesprecklicheit tottengenen die my contrary sijn, dan tot enen anderen. Soe moet gy ock doen, suldy ummer Gode behagen ende vrede uwer concyencien [2]) crijgen. Dieselve suster vragede hoer, myt wien sie hoer riede te spreken, als sij des behovede. Suster Kathrina antwoerde hoer ende segede: wat wildy vele callen? gy weten tehants wal guet ende quaet [3]). Weest apen uwen bijchtvader, ende gebreckt u yeet, so hebdy onse weerdige mater. Ende hebdy enyge sammelinge [4]) myt yemant, soe en weest gy die ierste niet die daer claghet, mer wachtet hent men u vraghet, ende antwaerdet dan alst is. Ende gift men u schult, soe segget: het is mijn schult, ic wil my geerne beteren. Ende sijdy onschuldich, so sal u die waerheit wal vryen ende ontschuldigen. Doe gy dit, soe en suldy niet voel behoven te callen.

Sie hadde soe rechten mynnenden, ingekierden herte tot onsen lieven Heren, dat hoer byna geen tijt toe cort en was [5]), hoer inwendelike te verenygen myt onsen lieven Heren. Ende sie lyde [6]) selven, dat sie dicke meer genoechten voelde in onsen lieven Heren in een cort tijdeken, als [7]) na vesper, als sie hoer tot onsen lieven Heren kierde, dan sie ye in der werlt gehat hadde van allen speel of genoechte, die men daer hantierde, soedat sie ondertijden sorgede, dat sij hijr hoer hemelrijke solde hebben [8]) omdattet hoer soe genoechlick was

---

1) nl. die spreekzuster zelve.

2) „uwer concyencien" = van uwe conscientie.

3) Ge weet, ook zonder er veel over te praten, wel dadelijk, wat goed en wat kwaad is, en kunt dus uw plicht doen ook zonder praten.

4) „sammelinge" = getalm, gezeur.

5) Ieder oogenblik kon ze aan dit vrome werk wijden, omdat haar geest er inderdaad altijd mee vervuld was.

6) „lyde" voor belijdde.

7) d. i. zooals, bijvoorbeeld.

8) Ze was bevreesd, dat zij geen hemel zou tegemoet gaan, omdat het voor haar hier al de hemel was.

onsen lieven Heren te dienen. Mer onse lieve Here toech sine hant een weynich na hem [1]) voer hore doet, omme hoer trouwe te proeven ende apenbaer te maken. Want suster Elsbe Hasenbroecks quam tot haer op Sante Lucyen avent des margens [2]), ende segede tot hoer: Suster Kathrina, nu suldy u vrendekens vergaderen, die gy toe eren plegen, ende bidden hem dat sie voer u bidden. Doe segede sie: lieve suster Elsbe, ic loepe vaste hijr ende daer [3]), ende ic en can daer niet van maken van groter pijnen ende cranckheit. Siet, hoe sieck ende cranck sie was, sie bleef lijdsam ende en liet niet af te bidden. Doe segede suster Elsbe tot hoer: suster Kathrina, wat suldy den Heren wedergeven voer al dat hij u gegeven heeft sonder u verdiensten, dat hij u uuter werlt ende uuten sunden geropen heeft, dat gy by uwen vrenden niet gebleven en sijt; waer soldy dan gevaren hebben? Doe waert sij alsof sie weder levendich hadde geworden, ende segede: Och suster Elsbe, daer en can ic onsen lieven Heren nummer te vollen van gedancken [4]); weer ic in der werlt gebleven, ic weer een ewich brant der hellen, mer nu hape ic op sine grondelose barmherticheit, dat hij my beholden sal.

Sie was also genoechsam, seggelick ende oetmodich, ende also genoechlick te dienen, of sie een kindeken geweest hadde. Nochtans lach sie in alte groter bangicheit der naturen an der roeden water. Ende een luttel voer VII uren waert mater gehaelt, wantet seer genakede den eynde. Ende sij sprack hoer suetelike toe, dat sie nu solde rusten in den wonden ons lieven Heren, ende horen hape ende troest betroulike solde setten in den verdiensten ons lieven Heren. Sie sprack: lieve moder, ic wilt gerne doen. Ende tehant nadien datter Ave Maria was gecleppet, ende die susteren by hoer vergadert weren, hoer noch wal bewetende [5]) ende sprekende, gaf sie den geest toe soven uren also suetelike, dat sie niet een lyt en vertoech. Ommetrint II of drie myserere voer hore doet waert sie onwetende [6]), ende lach in groter bangicheit lichte

1) En dus van haar af.
2) De dag van S. Lucia is 13 December.
3) d. i. ik loop al voortdurend naar alle kanten bij hen rond.
4) d. i. danken.
5) Ze was nog bij haar volle en klare bewustzijn.
6) Toen verloor ze haar bewustzijn.

ene myserere lanck. Ende toehant quam sie weder tot hoer selven, ende neygede hoer hovet oetmodelick, myt groter weerdicheit, totter sijt daer mater sat, mit alten goddienstigen, beweechliken ansichte, ende segede wat myt groter mynlicheit, alsof sij enen lieven vrent by hoer gehad hadde ende toegesproken; mer wy en condens niet verstaen. Doe beden die susteren suster Lijsbet van Teel, die by hoer stont, dat sij hoer vragede, wat sij verneme. Ende suster Lijsbet segede: wat wil ic hoer vele vragen of seggen? al hoer wesen toent, dat sie enen anderen troester by hoer heeft, merre dan wy alle [1]). Mer die susteren en lieten niet of. Doe segede suster Lijsbet: suster Kathrina, is die Here hijr? Soe vroe [2]) als sie dat gesecht hadde, toech sie hoer hovet een weynich achterwert, ende gaf drie corte snucken myt alten begeerliken, mynliken ansichte, recht of sie hoer gehaestet hadde na enen die hoer ontgaen wilde. Aldus gaf sie Gode zalichlike horen geest op Sante Lucyen avent na compelete, ende hadde lavelick [3]) in der oerden geleeft XXXI jaer, ende sie was oelt by XLIX jaer, ende is myt vele tranen begraven in hore suster Grieten graf in die noertsijde des transes.

Ende doe suster Kathrijne van Naeldewic doet was, soe waert sij gecleedet van suster Nelle Oems ende van suster Seuken van Doersten. Ende derwijlen dat men sie cleede, soe quam daer een suster in, die overmyds der verhengenisse Godes ende hoere cranckheit suster Kathrinen glorie seer vermeeret hadde. Ende als suster Seuken dese suster sach, soe waert sie van byn verstuert, soedattet suster Nelle merckte, want sie hadden suster Kathrinen beyde seer lief. Doe segede suster Nelle: wanne [4]), suster Seuken, en weest niet verstuert, want van u ende van my en sal sie giene glorie heben, mer dese suster is ene van dengeenen die suster Kathrinen hoer glorie vermeeret heeft. Ende een yegelijc sie toe, dat hij eens anders glorie niet en vermere ende die sijne vermynre, ende een mensche behovet wal toe te sien, wat hij enen anderen doet [5]). Dese suster levede

1) d. i. die meer is dan wij allen.
2) d. i. zoodra.
3) „lavelick" = loffelijk.
4) „Wanne" = Wat nu, hoe nu.
5) Wat er met deze zuster is gebeurd, is niet duidelijk.

langer dan viertich yaer na suster Kathrinen doet, ende doe sie starf, doe was sie in alte groter bangicheit, ende hoer leste woert, dat sie sprack, was: Naeldewick, Naeldewick!

Ons waert toe kennen gegeven, dat hoer suster Kathrina hoer hadde geapenbaert eenre goddienstiger vrouwen in Hollant, die bytijden wal tot hoer plach te comen ende hoer seer liefhadde. Ende ock enen observant ter Golde [1]), die beyde al eens [2]) segeden, alsdat sie niet langer int vegevuer en hadde geweest dan totter myddernacht, doe sie was gestorven des avents toe soven uren na compeleten. Ende voert solde sie wesen int paradijs, hent tot onser liever Vrouwen lichtmyssen [3]). Ende sie segede, dat sie soe haestelijc niet over en solde gecomen hebben, en hadde sie soe groet lijden ende verdriet niet gehat voer hoere doet. Ende sie segede: och ofte onse susteren wisten, wat groter schaden sie hem selven doen myt horen onnutten ende ledigen callen.

Die observant, den sie hoer apenbaerde, die vragede hoer, waeromme dat sij hoer ten Diepenveen niet en apenbaerde. Doe segede sij weder: daer holt ment al voer fantesyen ende cranckheit des hovedes, dat daer geapenbaert wort.

Suster Kathrina waert dicke mit soe vuriger begerte der mynnen ontsteken tot onsen lieven Heren, sunderlinge in groten hoechtijden. Alst wal scheen int jaer ons Heren MCCCC ende XXV, doe al dat sticht van Utricht was interdick [4]), om onsen bisschop Rodolphum van Diepholt, alsodat wi om derselver saeken willen seldenre comunyseerden dan wi plegen. Soe waert si op een tijt, op sante Agnieten hochtijt onser patroenschen, also vurich, dat sie niet allene dat convent van bynnen, mer ock die priesteren verweckte totter mynnen Godes. Ende ock die susteren daerbuten, want wy op die tijt niet en solden hebben gecomunyseert om derselver saeken willen. Doe waert hoer herte soe ontsteken, dat sie lach ende en conde niet slapen voer metten. Ende sie waert begavet myt vrendeliker ende mynliker begeerten eenre nyer ondertrouwinge ende vernyenge der ierster trouwen hoers

---

1) d. i. te Gouda.
2) „al eens" = in volle overeenstemming met elkander.
3) d. i. 2 Februari. Die dag draagt een aantal van de meest verschillende namen.
4) d. i. onder het interdict was.

gemynden brudegoms Jhesu Christe [1]). Ende hoer quam tevoeren [2]) al dat tot eenre geesteliker bruloft behoert. Des margens genck suster Kathrina, suppriorynne, tot onser mater Salomee, ende segede hoer begeerte van der comunyseringe ende wat hoer in der nacht voergecomen was. Ende onse mater waert soe blijde ende vurich hijrvan, dat sie beyde byeen bleven sitten ende vergheten hem selven ende overtreckten [3]) wat tot deser bruloft behoerde, soedat die susteren vernemen, dat sie myt sunderlinger vuricheit ontsteken weren. Ende mater sande suster Kathrinen tot onsen pater, die suster Kathrinen sunderlinge liefhadde ende in groter weerdicheit om hore doechden willen, dat sij hem solden seggen hoer begeerte, ende hem bidden dat al dat convent moste comunyseren op die hochtijt van Sante Agnieten, ende ock dat jonxte kint, geheiten Lubbe ten Toerne, soveer alst hem guet duchte. Ende onse pater, here Egbert, ende sine medepriesteren, die worden mede vurich, ende consentierden gerne hoer begeerte, opdat hem die susteren daer vurichlike toe bereyden. Ende doe sie dese antwaerde onser weerdiger mater wederbrachte, waert sie also vurich ende blyde. Doe dede mater ende suster Kathrina al die susteren vergaderen int capittelhuys, ende segeden hem daer wat sie voerhadden, ende wat gracie dat pater doen wolde, indien dattet hem allen beliefde ende hem daertoe bereyden wolden. Doe worden al die susteren ontsteken tot vuricheit ende tot vernyengen der ierster trouwen. Sunderlinge want men hijr op Sante Agnieten dach plecht te cleeden, ende die hoechtijt bequame is totter vernyenge der ondertrouwinge des mynliken brudegoms, ende want sie hem ock merckten brude te wesen ons lieven Heren, om die edelheit des iersten wesens daer hi sie in geschapen hadde na sijns selves belde ende gelikenisse, ende ock om inholdinge hore professien. Ende sie overdachten myt bedruckter herten die overtredinge der ierster trouwen, ende dat sie de cleder der reynre doepen [4]) ende der professien alte seer besmyttet hebben ende onreyn gema-

1) zoo staat er voor *Christi.*
2) d. i. dat stond haar alles voor den geest, als zag zij het.
3) d. i. overlegden, bespraken met elkaar.
4) d. i. van den zuiveren doop.

ket, ende ock mede teschoert [1]). Ende wantet niet en beteemt myt soedanigen onreynen, geschoerden clederen te apenbaren [2]), ende te comen totter ondertrouwinge soe edelen ende mechtigen brudegoms, soe syn wi te rade geworden ende syn gecomen totten voeten ons mynliken Heren, nedervallende ende hem biddende myt groten betrouwen, dat hij ons uut wil doen den oelden menschen myt sinen werken, ende ock die onreyne, geschoerde cleeder ende al dat hem in ons myshaget, ende dat hij dat al verbarnen [3]) wil mytten vuer sijnre mynnen, ende dat hij geweerdichde te verdeligen [4]) ende altemale uut te doen ende te niete te maken, in die verdienste sijns levens ende sijnre passien, al hoer grote mennichvoldige sunden ende gebreke ende alle versumenisse hoers levens, alsof sie ny geweest en hadde, want dat vuer sijnre godliker mynnen daer seer bequame toe is.

Voert soe hebben sie horen brudegom gebeden, dat hi sie cleden wolde myt den clederen sijns lievesten walbehagenden willes. Ten iersten mael hebben sie gebeden om een reyne suver wit heemde, daer die doecht der reynicheit by beteykent is. Ten anderden beden sie om enen roden onderrock, daerby verstaen wort die durbaer [5]) doecht der schemelheit, ende den rock sal men toeryen [6]) mytten snoer der behoetheit [7]). Sie hebben ock gebeden om enen tabbert van roet sijden laeken, dat bedudet die grote sachtmodicheit ons lieven Heren, die hij bewijsde in al den onrechte ende lijden, dat hem gedaen waert in al sinen leven ende in sijnre versmader passien. Bi den golde, dat in den cleede gewracht sal wesen, sal men verstaen sine godlike ende overvloedige mynne. Ende by den belde des goldes al sijn geheele leven ende wanderinge ende zeden, opdat also waeke als sie dat cleet ansien, verwecket mogen warden dat gewarige [8]) exempel na te volgen mit leven

---

1) „teschoert" = gescheurd.
2) d. i. hier: voor den dag te komen.
3) „verbarnen" = verbranden.
4) d. i. te verdelgen.
5) „durbaer" = kostelijk.
6) „toeryen" = toerijgen, samenbinden.
7) „behoetheit" = behoedzaamheid.
8) „gewarig" = gheweerigh bij Kiliaan, vast, stevig, duurzaam; gewarig = waar, oprecht. Kil. Oud. In het andere HS. komt het veel voor, terstond al op fol. 11. „die gewaerige doechden."

ende zeden, na horen crancken vermogen, myt sijnre hulpen ende gracie. Ende daer sullen sie opgegordet sijn myt enen gordel van fijnen golde. Dit gordel sal wesen een vast mynlick betrouwen op onsen lieven Heren. Ende het sal vercijrt sijn myt costelen steenen der woerden ons lieven Heren ende sijnre gebade ende raede. Ende die bellen, die daeran hangen, sullen wesen van den woerden der propheten van der toecomst ons Heren. Hoe suverlick dat die tabbert is ende hoe wal gemaket, en hebben sie dat gordel niet, hij sal quellicke staen. Ende onder desen tabbert sal wesen een costel bont voeder, ende dat sal wesen een mynlick betrouwen op onsen lieven Heren, ende dat wi sachtmodich ende lijdsam sulle wesen in allen lijden dat ons toecomt, om die mynne ons lieven Heren.

Voert soe sullen sie hebben schoen an horen voeten. Dat leder der schoen sal wesen enen gueden willen ende rechte menynge in al onsen werken. Ende die sullen wesen van roder varwen. Daerby mach men verstaen die martelie onser susteren, als moetheit [1]) in den arbeyde, ende sterven [2]) ende uutgaen aldes daer die natuer toe geneyget is. Die schoen sullen ock doerhouwen wesen myt den yserken [3]) der mynnen, opdat soewat wy doen dat wy dat altesamen doen uuter lieften Godes. Ende daer sal dat golt der mynnen Godes ende onses evenen menschen ondergelecht wesen ende doerblencken. Ock sullen sie hebben enen schonen crans op hoer hoevet, ende die sal wesen van fijnen golde ende vercijrt myt schonen hexcelen [4]) der doechden.

Dese brude sullen ock hebben enen coestelen halsbant der doechden, sunderlinge der gehoersamheit. Dese halsbant sal vercijrt wesen myt edelen steenen ende costelike peerlen der verdiensten ende waldaden ons lieven Heren.

Ock sullen sie hebben ene vercijringe hore schulderen, dat geheiten is enen seelt. Dese sal ock wesen van fijnen golde, ende vercijrt myt precyosen margrieten, als myt den werken der apostelen ende der propheten ende alre hilligen, uutgegroeft

---

1) „moetheit" = matheid, vermoeidheid.

2) „sterven." Het afsterven van al waaraan men gehecht is wordt hier bedoeld.

3) „yserken" = ijzeren spijkers.

4) „hexcelen"; bij Oud. vinden we hecsel als borstsieraad, halssnoer, armband. Hier zal het wel snoer in 't algemeen zijn.

ende ombeset mytten suverliken blomen des textes ende der glosen des psalters Davyts des propheten, ende der ewangelien ende epistelen, opdat hoe vaeke sie dese cyrheit anmerken ende ansien, dat sie daeruut mogen weten hoe dat sij sullen leven. An desen seelt pleget enen stert te hangen, ende voeget die cijrheit tegader op die schulderen, ende bedudet volherdinge in gueden werken totten eynde toe.

Ende die trouwelschat [1]), den die brudegom geven sal, dat sal wesen enen vingerlijn [3]) des geloven ende der ewiger ongeendeder trouwen. Ende hij sal wesen van den alrecostelixten ende besten golde der godliker mynne, ende vercijrt myt costeliken steenen der doechden, als gelove, hape ende mynne.

Die camer, daer die brudegom Christus stadelike in rusten sal, dat sal sijn dat herte der bruyt. Ende dese camer sal wesen behangen mit denselven roden sijden laken, daer sie mede gecleedet is, opdat soewaer men die oghen hennekiert dat men altoes voer ogen hebbe dat gewarige exempel des levens ende lijdens ons lieven Heren, ende hoer leven daerna te richten. Dese camer sal ock vermaelt [3]) sijn, dat ene vierdel myt gedenckenisse der doet, dat ander deel myt gedenckenisse des ordels ende der pijnen der hellen. Ende ock sal sie vercijrt wesen myt gedenckenisse der ewiger zalicheit. Die doer van deser camer sal wesen voersienicheit ende gotlike wijsheit, ende en sal niet opgelaken [4]) warden dan mytten sloetel der godliker mynnen. Ende in deser camer sullen sie horen Heren ende brudegom vast besluten, ende holden hem daer stadelike myf hilligen gedachten ende myt vurigen begeerten, mit mynliken ommehelsen ende myt diepen versuchten tot hem ende omme hem.

Die bade [5]) deser bruyt sal wesen hoer hillige engel. Ende die schaffener of meyster [6]) van deser bruloft sal sijn die overrijke ende mylde troester, die hillige geest, die seer mylde is nadien dat een yegelick behovet, ende myt sijnre genaden alle gebreck vervullen can, ende alle letsel ende hinder enwech

1) „trouwelschat" = trouwschat, huwelijksgeschenk.
2) „vingerlijn" = ring.
3) „vermaelt" = beschilderd.
4) „opgelaken' = opgeloken, ontsloten.
5) „bade" = bode.
6) „schaffener of meyster" is hij die wat voor de bruiloft te doen is bezorgt.

doen can, ende na sijnre weerden enen yegeliken setten can. Die ander dienres des hoves sullen wesen die engelsche geesten, ende leyden die bruyt totter ondertrouwinge hoers mynliken Heren ende brudegoms. Die spijse der bruloft sal wesen dat weerdige hillige licham ons Heren Jhesu Christi in den hilligen sacramente, ende die dranck sijn durbaer bloet. Ende dese spijse ende dranck gaet baven alle spijse in weerdicheit, in smake ende in sueticheit. Want al dat een mensche gelusten ofte begeren mach, ende al dat herten ende zielen versaeden mach, dat sullen sie daer vinden.

Die pijpers des hoves sullen wesen die vier ewangelisten, ende die tromppetters die vier leerres der hilliger kerken. Ende nadien dat sie pijpen, sullen die brude dansen ende treden. Dat is na den leven ende wanderinge ons lieven Heren, ende na sinen gebade ende rade, welck sie sunderlinge beschreven hebben. Die hillige Davit, die psaltermaker, die sal daer suetelike opter harpen spoelen sommyge suverlicke liedekens, als dit ende desgelikes: hoer, dochter, ende sich [1]), ende verghet dijn volck ende dijns vader huys, ende die conynck sal dine schoenheit begeren. Die bode des haves sal wesen die engel Gabriel, opdat hij dese bruloft cundige aver al dat hof des hemels, want hem die wech ende dienst wal kundich is.

Die margengave, die de brudegom sijnre gemynder bruyt sal geven, dat sal wesen armoede, oetmodicheit, gehoersamheit, verduldicheit dat cruce op te boeren ende hem nae te volgen. Hoer erfnisse sal wesen dat ewige leven, ende horen brudegom toegevoeget te warden in der ewicheit, hem te beschouwen van ansichte tot ansichte.

Ende ist dat dese brude warden angespraken van anderen mynres [2]), als van onnutten ghedachten ende becaringe der boeser geesten, daer sie horen brudegom in myshagen mochten ende een myddel tusschen hem [3]) maken, soe sullen sie spreken mytter hilliger jonfer Sante Agnieten: Ganck van my, een toeneygen der sunde, spijse des dodes, want ick bin altehant van enen anderen mynre ondertrouwet; hij heeft my een teyken gesat in myn ansichte, dat ic genen anderen mynre voer hem en sal verkiesen.

---

1) „sich". Thans *zie*. Vgl. Prof. van Helten mnl. Spr. bl. 257.

2) d. i. van andere minnaars.

3) „een myddel tusschen hem" is een scheidsmuur tusschen hen.

Die brude sullen ock gebruken scharpe loeghe [1]), brunyserken [2]) ende sommyge wateren, daer sie hem in sullen wasschen, opdat in hem niet en apenbaer, van bynnen noch van buten, daer sie horen mynliken brudegom in mochten myshagen. Die ierste loghe of water ofte brunijserken, daer hem die brude in wasschen sullen, sal wesen puer ende onghevensde bijcht, bitter tranen, ende berouwige herten om die sunden, ende een vast opset die sunden niet meer te doen ende waerachtige penytencie te doen. Ende want sie alle daghe niet by en connen brengen te bijchten, soe sal daer wesen een oetmodich belyen voer die voete ons lieven Heren. Want solange als wy in den weghe deses gebreckeliken levens sijn, en is ons niet wal mogelick onbestaven te blijven van den stave [3]) der dagelixscher gebreken ende sunden. Al ist dat sie hem ontholden van groten ende graven sunden, nochtans als der cleynre gebreken vele warden, soe bevlecken sij seer die ziele, ende sovoel te meer als sie myn geachtet warden. Hijromme moeten hem die brude Christi hijrvoer hoeden, of die costele cleeder der doechden sullen hoer schoenheit tehant verliesen, ende ock die brude selven. Hijromme moeten sie stadelike dese scharpe loeghe besigen, hent dat die mynlike brudegom Jhesus comet ende noedet sie tot sijnre vroeliker omhelsinge, seggende: Comet, myn uutvercarene ende myne duve, myn onbevlecte ende myne bruyt. Ontfanget die crone, die ic dy in ewicheit hebbe bereyt. Nu comet ende rustet myt my, ewelic ende onverscheydelic blijvende in mynen armen ende vrendeliken omhelsen. Siet, ic bin bereyt u te ontfangen in mynre rusten na uwen swaren arbeyde, die nochtans cleyn ende cort te reken [4]) is by dat grote loen, dat u daervoer bereyt is.

---

1) „loeghe" = loog, zeepwater.

2) „brunyserken". Het ww. „bruneren" is glanzen, polijsten. Maar wat is „brunyserken"? In dezen volzin zou het polijstijzer kunnen zijn. Doch in den volgenden zin moet men wel aan een vocht denken, waarin de bruiden zich wasschen. Maar wat dan van „yserken" te maken?

3) d. i. onbestoven van het stof.

4) „te reken," vgl. bl. 41, 5.

